

Kielce, 20-01-2020r.

Agata Binkowska

Radna Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego

**Interpelacja
Do Marszałka Województwa
Za pośrednictwem Przewodniczącego Sejmiku**

Na podstawie art. 23 ust. 5-9 ustawy o samorządzie województwa składam poniższą interpelację.

Sejmik Województwa Świętokrzyskiego uchwałą przyjął w roku 2013 aktualizację Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020. Strategia Rozwoju oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego jako dokumenty strategiczne, o charakterze średniookresowym są pierwszym szczeblem programowania strategicznego województwa. Wszystkie kolejne regionalne dokumenty strategiczne są powiązane ze Strategią – nawiązują do niej lub opierają się o jej założenia.

Strategia jest narzędziem zarządzania regionem. Monitorowanie jej wdrażania to wiedza o prowadzonej polityce rozwoju. Bez skutecznego systemu monitorowania nie ma skutecznego zarządzania.

Wdrażanie Strategii Rozwoju oraz skrupulatne jej monitorowanie jest podstawą skutecznej i konsekwentnej polityki rozwoju prowadzonej przez samorząd województwa. Obserwacja trendów, analiza rozwoju społeczno-gospodarczego, stosowanie narzędzi i instrumentów, współpraca z partnerami, składają się na aktywny monitoring procesów rozwojowych i takie prowadzenie polityki, które prowadzi do realizacji założonych celów. Nie można przystępować do aktualizacji zapisów Strategii bez wiedzy jakie są efekty wdrażania poprzedniej Strategii. Nie można stawiać nowych celów, jeśli nie wiemy czy cele poprzednie zostały osiągnięte, w jakim stopniu, jakie były przeszkody i jakich narzędzi użyto.

Nie można liczyć na skuteczną i konsekwentną politykę rozwoju po 2020 roku jeśli poprzednia strategia jest nierozliczona. Jest to obowiązek wobec mieszkańców województwa, wobec partnerów i interesariuszy województwa, specjalistów pracujących przy poprzedniej strategii.

Nie można twierdzić, że Raport Stan Województwa Świętokrzyskiego w 2018 r. może stać się raportem z monitorowania Strategii. Przedstawiony nam stan Województwa Świętokrzyskiego w 2018 r. to chaotyczny zbiór informacji o realizowanych projektach, tabel z roczników statystycznych, pomieszanych wartości liczbowych, które przedstawiają jedynie informacje o jakichś efektach, których jeszcze nie można zmierzyć i na tej podstawie postawione wątpliwe wnioski i podsumowania. Raport o stanie województwa może być konstruowany wtedy kiedy monitoring dokumentów strategicznych jest rzeczywisty i realny,

oparty na rzetelnych narzędziach i informacjach. W innym przypadku pozostaje jedynie próbą analizy wybiórczych danych statycznych, które i tak można interpretować na różne sposoby, w zależności od potrzeb politycznych.

Strategia Rozwoju wyznacza odpowiedzialność za opracowanie zasad zarządzania i koordynacji polityką regionalną oraz ocenę spójności ze Strategią Rozwoju Województwa programów rozwoju, jak również monitorowanie stanu rozwoju województwa oraz realizacji Strategii. W jaki sposób odbywały się powyższe czynności?

W ramach Świętokrzyskiego Forum Terytorialnego prowadzone winny być dyskusje strategiczne na temat celów, kierunków oraz efektów prowadzonej polityki regionalnej, w tym dotyczące wymiany doświadczeń i informacji na poziomie regionalnym pomiędzy zaangażowanymi aktorami polityki regionalnej w całym województwie dla uzyskania efektu synergii i lepszej jakości w procesie koordynacji realizacji celów strategicznych.

Panie Marszałku, czy debaty takie się odbywają?

Strategia wyznacza także potrzebę opracowania okresowego Planu Wdrażania, w którym opisane zostaną zadania Samorządu Województwa przewidziane do realizacji w danym roku. Szczegółowe zakresy zadań oraz zasady koordynacji procesu Zarządzania strategicznego mają być określone przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego. Czy powyższe zadania wskazane w Strategii są realizowane corocznie?

Strategia w opisie systemu wdrażania wskazuje zarówno cele szczegółowe prowadzonego monitoringu oraz zasady jego prowadzenia, a także narzędzia - „System Monitorowania Strategii (SMS) dla województwa świętokrzyskiego”. Czy monitoring opiera się na powyższym systemie? Jakie są jego efekty?

Informacja o postępach realizacji Strategii winna być przygotowywana corocznie, natomiast co najmniej raz w ciągu czterech lat miała być sporządzana ewaluacja Strategii. Dokumenty te powinny być opiniowane przez Komitet monitorujący ds. rozwoju, a następnie przedstawiane Sejmikowi Województwa Świętokrzyskiego. Wnioski i rekomendacje płynące z tych dokumentów powinny być przesłanką aktualizacji Strategii.

Wnoszę zatem o przedstawienie raportu z monitorowania Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020.

Z poważaniem

Kielce, 31 stycznia 2020 r.

OK-I.0003.2.4.2020

Szanowna Pani

Agata Binkowska

Radna Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego

Odpowiadając na złożoną przez Panią w dniu 20 stycznia 2020 r. interpelację dotyczącą Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, uprzejmie informuję, że obecny Zarząd Województwa Świętokrzyskiego w pełni podziela wyrażoną przez Panią opinię, dotyczącą znaczenia odpowiednio skonstruowanych dokumentów strategicznych, jak również systematycznego monitorowania osiągania zawartych w nich celów dla sprawnego zarządzania rozwojem województwa. Zgadzam się ponadto z Pani zdaniem, że „bez skutecznego systemu monitorowania, nie ma skutecznego zarządzania”.

Mając to na uwadze, obecny Zarząd Województwa Świętokrzyskiego niezwłocznie po zaprzysiężeniu przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego, przystąpił do prac, mających na celu przygotowanie nowej Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

Pierwszym etapem tych prac było przeprowadzenie kompleksowej diagnozy stanu województwa. Oprócz diagnozy, przygotowanej na podstawie najnowszych dostępnych danych statystycznych i następnie poddanej konsultacjom z członkami Zespołu Zadaniowego 2030+ oraz Grup Roboczych, uczestniczących w procesie tworzenia nowej Strategii, podstawą do wyznaczenia celów rozwojowych na najbliższe dziesięć lat jest ponadto analiza treści szeregu ekspertyz, opracowań i raportów, pozwalająca w sposób pogłębiony dotknąć najistotniejszych wyzwań, stojących przed województwem świętokrzyskim. Do najważniejszych tego typu dokumentów zaliczyć należy m.in.:

- „Raport o stanie Województwa Świętokrzyskiego za 2018 rok”,
- „Raport monitoringowy z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku (stan na 31.12.2018 r.)”,
- „Wpływ depopulacji na perspektywy rozwojowe województw: opolskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego” (2019);
- „Trendy rozwoju innowacyjności w województwie świętokrzyskim” (2018);
- „Identyfikacja nisz rynkowych oraz planów inwestycyjnych przedsiębiorstw innowacyjnych m.in. na podstawie aplikowania o środki z unii europejskiej w perspektywie finansowej 2014-2020 w województwie świętokrzyskim” (2018);

- „Analiza potencjału eksportowego przedsiębiorców województwa świętokrzyskiego prowadzących działalność w ramach sektorów głównych inteligentnych specjalizacji regionu” (2017).

Potwierdza to, że prowadząc prace nad nową Strategią, obecny Zarząd Województwa Świętokrzyskiego dysponuje odpowiednim zasobem wiedzy na temat sytuacji społeczno-gospodarczej regionu, pozwalającym na identyfikację najważniejszych deficytów rozwojowych, jak i umożliwiającym lepsze, niż dotychczas wykorzystanie tkwiących w naszym województwie potencjałów.

Odnosnie „Raportu o stanie Województwa Świętokrzyskiego za 2018 rok” oraz „Raportu monitoringowego z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku”, przygotowanego na potrzeby procesu tworzenia nowej Strategii, informuję, że zarówno jeden, jak i drugi dokument należy uznać za raporty obrazujące w sposób ogólny sytuację społeczno-gospodarczą województwa. W obu dokumentach sytuacja regionu została przedstawiona w perspektywie kilku lat (5 lat wstecz od najbardziej aktualnych danych). Ponadto, dane prezentowane są na tle Polski, innych województw i z uwzględnieniem województw Polski Wschodniej, co pozwala lepiej poznać sytuację naszego regionu. W Raporcie wykorzystano informacje z baz danych Banku Danych Lokalnych GUS oraz STRATEG GUS. Tak więc powyższe raporty nie stanowią pracy odtwórczej, a są analizą i sposobem prezentacji danych. Szeroki zakres wskaźników został dobrany celowo i podzielony tematycznie tak, aby każda płaszczyzna życia w województwie została w sposób obiektywny i profesjonalny opisana i zdiagnozowana. Dla jak najlepszej diagnozy używano danych liczbowych ogólnych oraz w przeliczeniu na mieszkańca itp. z wykorzystaniem adekwatnych agregacji terytorialnych.

Odnosnie zarzutów zgłoszonych przez Panią Radną tj. „pomieszanych wartości liczbowych, które przedstawiają jedynie informacje o jakichś efektach, których jeszcze nie można zmierzyć”, proszę o skonkretyzowanie zarzutów. „Raport o stanie Województwa Świętokrzyskiego za 2018 rok” został sporządzony zgodnie z wytycznymi Ustawy o samorządzie województwa oraz zgodnie z *Uchwałą nr V/72/19 z dnia 25 lutego 2019 roku Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego w sprawie określenia Szczegółowych wymogów dotyczących Raportu o stanie Województwa Świętokrzyskiego*. W Raporcie zastosowany został bardzo szeroki wachlarz wskaźników, w związku z tym w ramach konstruktywnej krytyki uprzejmie proszę o wskazanie, które wskaźniki zdaniem Pani zostały pominięte, a powinny być użyte w celu jeszcze lepszego zobrazowania sytuacji społeczno-gospodarczej regionu. Nadmieniam, że autorzy raportu nie komentują osiągniętych wartości, a jedynie opisują faktyczną sytuację oraz wskazują miejsce regionu świętokrzyskiego wśród województw, świadomie zachowując pełną bezstronność, powołując się tylko i wyłącznie na prezentowane dane statystyczne. Podobne wnioski co do faktycznej sytuacji województwa świętokrzyskiego można wyciągnąć zapoznając się z opracowaniami i analizami Głównego Urzędu Statystycznego czy analizami opracowywanymi przez firmy zewnętrzne, dotyczącymi tego samego czasookresu. Precyzyjne wskazanie przez Panią wskaźników i danych, które są niejasne niewątpliwie posłuży do przygotowania bardziej szczegółowego raportu za rok 2019.

Odnosząc się do pytań Pani Radnej, odnośnie Świętokrzyskiego Forum Terytorialnego, uprzejmie informuję, że ewentualne wątpliwości powinny być skierowane do Zarządu Województwa Świętokrzyskiego poprzedniej kadencji. Z ogólnie dostępnych informacji wynika, że Świętokrzyskie Forum Terytorialne zostało powołane w 2014 r., natomiast w 2015 roku odbyło się ostatnie spotkanie tego gremium i jego działalność nie była kontynuowana. Jeżeli chodzi o dalsze kwestie podnoszone przez Panią Radną tj. okresowy Plan Wdrażania oraz „System Monitorowania Strategii (SMS) dla województwa świętokrzyskiego” informuję, że instrumenty te nie były wykorzystywane przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego kadencji 2014-2018. W związku z powyższym, z uwagi na upływający horyzont czasowy Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku, obecny Zarząd Województwa Świętokrzyskiego skupia się na innej koncepcji rozwoju regionu w ramach nowej Strategii Województwa.

W 2019 r. Sejmik Województwa Świętokrzyskiego przyjął uchwałę w sprawie określenia zasad, trybu i harmonogramu opracowania Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. Następnie powołany został Zespół Świętokrzyskie 2030+ oraz Grupy Robocze ds. opracowania Strategii, w skład których weszli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego z terenu województwa świętokrzyskiego, administracji rządowej, jednostek sektora edukacji i szkolnictwa wyższego oraz partnerów społeczno-gospodarczych. Członkowie Grup Roboczych uczestniczyli w warsztatach i spotkaniach dotyczących następujących obszarów tematycznych:

- Środowisko i zasoby kulturowe,
- Gospodarka,
- Kapitał ludzki i usługi publiczne,
- Wymiar terytorialny rozwoju i infrastruktura.

Efektom prac powyższych gremiów było przygotowanie szerokiej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa oraz projektu Strategii Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (obecnie trwają końcowe prace redakcyjne). Zapewniam Panią Radną, że Zarząd Województwa Świętokrzyskiego zamierza usprawnić system zarządzania strategicznego regionem, w tym system monitorowania w ramach przygotowania nowej Strategii Rozwoju Województwa.

Jeżeli chodzi o pytanie Pani Radnej czy prowadzone są „dyskusje strategiczne na temat celów, kierunków oraz efektów prowadzonej polityki regionalnej, w tym dotyczące wymiany doświadczeń i informacji na poziomie regionalnym pomiędzy zaangażowanymi aktorami polityki regionalnej w całym województwie dla uzyskania efektu synergii i lepszej jakości w procesie koordynacji i realizacji celów strategicznych”, zapewniam Panią, że takie dyskusje odbywają się często. W województwie świętokrzyskim działają organy kolegialne, pełniące funkcje doradczo-konsultacyjne dla władz regionu, w ramach których skupiają się prace nad różnymi zagadnieniami, związanymi z inicjatywami prorozwojowymi w regionie. Organy te to m.in.

- Zespół Świętokrzyskie 2030+ ds. opracowania Strategii Rozwoju Województwa;
- Grupy Robocze ds. opracowania Strategii Rozwoju Województwa 2030+;
- Świętokrzyska Rada Innowacji;
- Świętokrzyska Rada Działalności Pożytku Publicznego;

- Wojewódzka Rada Dialogu Społecznego;
- Wojewódzka Rada Rynku Pracy;
- Młodzieżowy Sejmik Województwa Świętokrzyskiego;
- Forum Gospodarcze Województwa Świętokrzyskiego;
- Komitet Monitorujący RPOWŚ;
- Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej.

W ramach przygotowania nowej Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, podczas spotkań powyższych gremiów prowadzi się lub planuje się przeprowadzić dyskusję, dotyczącą celów, kierunków i efektów polityki regionalnej w województwie.

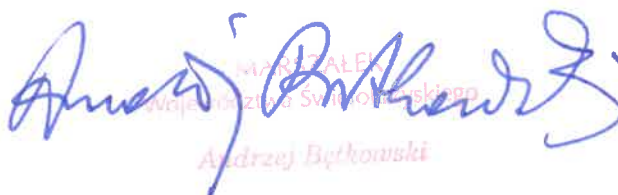
Ponadto kwestie dotyczące Strategii i nowego okresu programowania 2021-2027 są również przedstawiane podczas spotkań, konferencji, warsztatów, szkoleń, itd. Jako przykład należy podać prezentacje przedstawiane przez Departament Inwestycji i Rozwoju podczas posiedzenia Konwentu Prezydentów Miast, Burmistrzów i Wójtów Regionu Świętokrzyskiego, Konwentu Powiatów Województwa Świętokrzyskiego, spotkań dotyczących inicjatyw samorządowych jak: Ponidzie, Dolina Wisły, Związek Gmin Gór Świętokrzyskich. Temu celowi służy również nabór propozycji projektów strategicznych (październik-listopad 2019), które dają pogląd na oczekiwania samorządów, partnerów społecznych i innych podmiotów co do realizacji projektów kluczowych dla województwa. Podczas spotkań interesariuszy projektu „ATM for SME’s” tj. instytucji otoczenia biznesu przedstawiane są bieżące informacje dotyczące stanu przygotowania Strategii i Regionalnego Programu Operacyjnego. Zarząd Województwa Świętokrzyskiego pracuje również intensywnie nad uruchomieniem projektu GUM, który może stać się jednym z najważniejszych przedsięwzięć pobudzających innowacyjność i przedsiębiorczość w regionie.

W grudniu 2019 r. Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach zorganizował konferencję z udziałem przedstawiciela Komisji Europejskiej – Christophera Todda na temat nowej perspektywy finansowej. Podczas tego spotkania również dyskutowane były strategiczne kwestie, takie jak przyszłość Programu Polska Wschodnia czy też instrumenty terytorialne w strategiach rozwoju województw. Prowadzone są również prace programowe dotyczące m.in. opracowania spójnej koncepcji budowy i rozwoju szlaków rowerowych jako elementu nowej Strategii Województwa. Prowadzone są rozmowy z innymi województwami na temat wspólnych projektów, czego wyrazem jest organizacja wspólnego posiedzenia Zarządów Województw świętokrzyskiego i podkarpackiego. Takich spotkań i inicjatyw jest bardzo dużo, natomiast konsultacje społeczne nowej Strategii zaplanowane są na II kwartał br. Będą one prowadzone zarówno za pośrednictwem strony internetowej, ale przede wszystkim poprzez konsultacje bezpośrednie w różnych miejscach na terenie województwa świętokrzyskiego. Podobny proces będzie realizowany w czasie przygotowania nowego Regionalnego Programu Operacyjnego 2021-2027, prawdopodobnie w III kwartale br.

Reasumując, proszę Panią Radną o refleksję nad treścią złożonej interpelacji, gdyż wiele podniesionych tam kwestii i zarzutów dotyczy działalności poprzedniego Zarządu Województwa Świętokrzyskiego, którego Pani była Członkiem. To poprzedni Zarząd powinien odpowiedzieć sobie na pytanie, czy przykładał należyłą wagę do polityki

regionalnej, czy dbał i rozwijał potencjał samorządu województwa do prowadzenia polityki rozwoju na bazie wniosków ze strategicznej oceny stanu województwa.

Informuję jednocześnie, że „Raport monitoringowy z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku”, o którego przedstawienie Pani prosi został przyjęty *Uchwałą Nr 1087/19 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 25 września 2019 r.* (przekazuję w załączeniu).

MAJSTROWE BIAŁE
Województwa Świętokrzyskiego
Andrzej Bętkowski

UCHWAŁA NR 1087 /19
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
z dnia 25 września 2019 r.

W SPRAWIE:

Przyjęcia Raportu monitoringowego z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku.

- Art. 41 ust.2 pkt 4a Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 512).

§1

Przyjmuje się Raport monitoringowy z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej Uchwały.

§2

Wykonanie Uchwały powierza się Marszałkowi Województwa Świętokrzyskiego.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

ANDRZEJ BĘTKOWSKI

**Urząd Marszałkowski
Województwa
Świętokrzyskiego**

Raport monitoringowy z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku (stan na 31.12.2018 r.)

Kielce, wrzesień 2019 r.

Spis treści

WSTĘP	2
WYKAZ SKRÓTÓW	3
1. SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA PODSTAWIE WYBRANYCH DANYCH I WSKAŹNIKÓW MAKROEKONOMICZNYCH	4
PODSTAWOWE INFORMACJE O REGIONIE	4
GOSPODARKA	4
KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY	17
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA, KULTURY I TURYSTYKI	25
INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNALNA	31
2. REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA LATA 2014 – 2020 W OPARCIU O PRZYJĘTY SYSTEM WSKAŹNIKÓW	38
WSKAŹNIKI KONTEKSTOWE	38
WSKAŹNIKI MISJI I WIZJI	39
WSKAŹNIKI STRATEGICZNE	42
Cel strategiczny 1. Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej	42
Cel strategiczny 2. Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu	43
Cel strategiczny 3. Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki regionu	44
Cel strategiczny 4. Koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu.....	45
Cel strategiczny 5. Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich.....	46
Cel strategiczny 6. Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.....	47
3. WYKORZYSTANIE FUNDUSZY EUROPEJSKICH W RAMACH PERSPEKTYWY FINANSOWEJ 2007-2013	48
4. STAN WYKORZYSTANIA FUNDUSZY UE W RAMACH PERSPEKTYWY FINANSOWEJ 2014 - 2020	51
5. SYSTEM REGIONALNYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	57
6. PODSUMOWANIE.....	59
7. SPIS TABEL.....	63
8. SPIS WYKRESÓW	63
9. SPIS MAP	65

WSTĘP

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 (**SRWŚ**) to kluczowy dokument nakreślający główne cele i kierunki rozwoju regionu. Obowiązująca Strategia została przyjęta Uchwałą Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego nr XXXIII/589/13 z dnia 16 lipca 2013 r. SRWŚ stanowi odzwierciedlenie koncepcji polityki rozwoju i założeń programowych dla perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

SRWŚ jako narzędzie zarządzania regionem zawiera również system wskaźników służących monitorowaniu wykonania jej zapisów. Celem sporządzenia niniejszego raportu monitoringowego jest właśnie zaprezentowanie wyników długoterminowej obserwacji zjawisk i procesów zachodzących w województwie świętokrzyskim, a także dokonanie oceny, czy przyjęte wskaźniki (kontekstowe, misji i wizji oraz celów strategicznych) i polityka rozwojowa umożliwiają sprawne administrowanie regionem.

Raport składa się z pięciu głównych elementów: zarysu sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie, opisu realizacji SRWŚ w oparciu o przyjęty system wskaźników, informacji o wykorzystaniu funduszy UE i realizacji kontraktu terytorialnego oraz zbiorczego opisu obowiązujących w regionie dokumentów strategicznych.

Przedstawione informacje stanowią jedynie zarys problematyki społeczno-gospodarczej i prezentują wybrane dane i wskaźniki makroekonomiczne.

Informacje zaprezentowane w raporcie obejmują okres **od lipca 2013** (czas zatwierdzenia obowiązującej Strategii) **do 31.12.2018 roku**. Jednak w celu rzetelnego opisanego przyjętych wskaźników okres badania został oparty o wcześniejsze lata wraz ze wskazanymi w SRWŚ wartościami bazowymi.

Podstawą do opracowania raportu były dane statystyczne pochodzące z opracowań Głównego Urzędu Statystycznego oraz innych instytucji publicznych i samorządowych. Dane zawarte w raporcie są zgodne ze stanem dostępności na koniec 2018 roku.

Wypracowane i przyjęte w raporcie ustalenia mogą być podstawą do wspomagania procesu decyzyjnego oraz podejmowania ewentualnych działań korygujących.

WYKAZ SKRÓTÓW

GUS - Główny Urząd Statystyczny

KT - Kontrakt Terytorialny dla Województwa Świętokrzyskiego

LGR - Lokalna Grupa Rybacka

LSROR - Lokalna Strategia Rozwoju Obszarów Rybackich

MiIR - Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju

PKB - Produkt krajowy brutto

PKB per capita - Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca

POIG - Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

POKL - Program Operacyjny Kapitał Ludzki

POIR - Program Operacyjny Inteligentny Rozwój

POIiŚ - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

POPC - Program Operacyjny Polska Cyfrowa

POPW - Program Operacyjny Polska Wschodnia

PORPW - Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej

PORYBY - Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013 **oraz** Program Operacyjny Rybactwo i Morze na lata 2014-2020

POWER - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

PPS - Standard siły nabywczej

PROW - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

PZPW - Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa

RPOWŚ - Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego

SRWŚ - Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020

UE - Unia Europejska

UMWŚ - Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego

WPR - Wspólna Polityka Rolna

WDB - Wartość dodana brutto

1. SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA PODSTAWIE WYBRANYCH DANYCH I WSKAŹNIKÓW MAKROEKONOMICZNYCH

PODSTAWOWE INFORMACJE O REGIONIE

Województwo Świętokrzyskie położone jest w południowo-wschodniej Polsce i zajmuje powierzchnię 11 710,50 km². Graniczy z województwami: mazowieckim, lubelskim, podkarpackim, małopolskim, śląskim i łódzkim. Leży na przecięciu ważnych szlaków komunikacyjnych, w odległości 120-180 km od dużych miast, takich jak Warszawa, Kraków, Katowice, Łódź, Rzeszów.

Świętokrzyskie zamieszkuje 1,24 mln osób (stan na dzień 31.12.2018 r.). Stolicą województwa są Kielce, które pełnią rolę administracyjnego i gospodarczego centrum regionu (liczba mieszkańców w 2018r. 195 774 tys.). Pod względem administracyjnym województwo składa się z 13 powiatów i jednego miasta na prawach powiatu - Kielc. W powiatach znajdują się 102 gminy.

Pod względem gospodarczym województwo podzielone jest na „przemysłową północ” i „rolnicze południe”. Wynika to z uwarunkowań przyrodniczych i historycznych. Większość ośrodków przemysłowych koncentruje się na obszarze dawnego Staropolskiego Okręgu Przemysłowego (Końskie, Skarżysko-Kamienna, Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice). W południowej części województwa dominuje rolnictwo, co jest związane z korzystniejszą strukturą jakościową gleb oraz łagodniejszym klimatem. Najcieplejsze obszary stanowią Niecka Nidziańska i Kotlina Sandomierska. Klimat pozostałej części regionu zaostrzają Góry Świętokrzyskie. Znaczną część województwa, bo ok. 28% porastają lasy (głównie iglaste i mieszane).

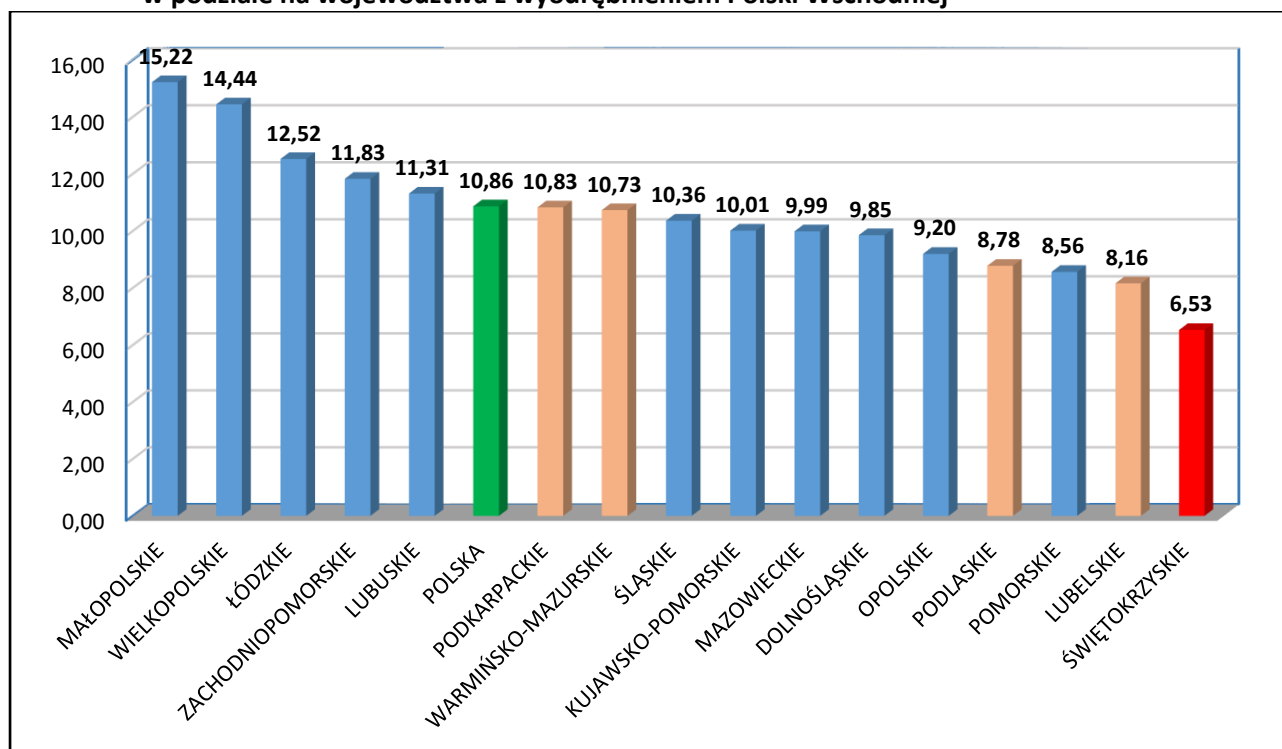
GOSPODARKA

Ogólna sytuacja gospodarcza

Województwo świętokrzyskie należy do grupy regionów słabiej rozwiniętych zarówno na tle kraju, jak i Europy. Realizacja założeń SRWŚ zakłada wzrost poziomu gospodarczego województwa oraz jakości życia mieszkańców. Zaznaczyć należy, że niwelowanie różnic między świętokrzyskim a pozostałymi województwami jest procesem długotrwałym, w związku z tym efekty realizacji Strategii widoczne będą w dłuższym horyzoncie czasowym, w szczególności zaś po zakończeniu okresu objętego realizacją SRWŚ.

Od czasu przyjęcia SRWŚ (tj. od 2013 r.) w województwie świętokrzyskim systematycznie wzrasta **produkcja globalna w cenach bieżących**. W latach 2013-2016 wartość dóbr i usług materialnych wytworzonych wzrosła o 6,53% (średnia dla kraju wynosiła 10,86%) i w 2016 r. zatrzymała się na poziomie 82 481 mln PLN. Najwyższy **wzrost produkcji globalnej** odnotowano w województwach: małopolskim – 15,22%, wielkopolskim – 14,44% i łódzkim – 12,52%.

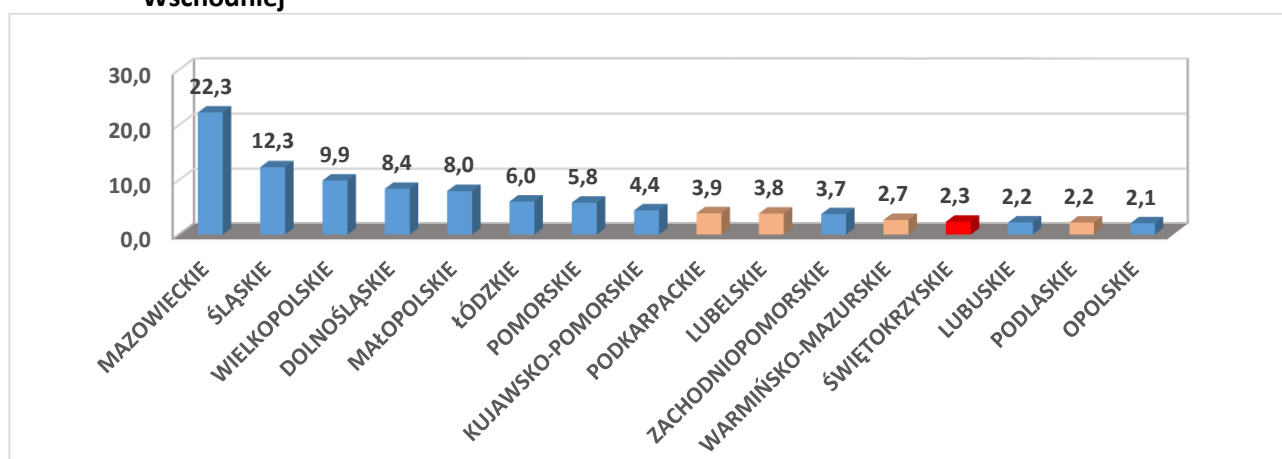
Wykres 1. Wzrost wartości produkcji globalnej w cenach bieżących wyrażony w % w latach 2013-2016, w podziale na województwa z wyodrębnieniem Polski Wschodniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

W 2016 roku **wartość dodana brutto (WDB)¹** w Polsce wynosiła 1 643 981 mln PLN, natomiast w województwie świętokrzyskim wyniosła 38 376 mln PLN, co stanowiło zaledwie 2,3% wartości krajowej. Niższe udziały procentowe w wytworzeniu WDB miały jedynie województwa lubuskie i podlaskie po 2,2% oraz opolskie 2,1%. Najwyższy udział w wypracowaniu WDB odnotowano w województwie mazowieckim – 22,3% i śląskim 12,3%.

Wykres 2. Procentowy udział województw w wypracowaniu WDB w 2016 r. z wyodrębnieniem Polski Wschodniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

¹ WDB – Wartość Dodana Brutto stanowi sumę wartości dodanej brutto wszystkich sektorów instytucjonalnych lub gałęzi działalności gospodarczej. Obliczana jest jako różnica między produkcją globalną i zużyciem pośrednim (strona produkcji) lub jako suma kosztów związanych z zatrudnieniem, amortyzacji środków trwałych, nadwyżki operacyjnej brutto/dochodu mieszanego brutto oraz pozostałych podatków pomniejszonych o dotacje związane z produkcją (strona dochodowa).

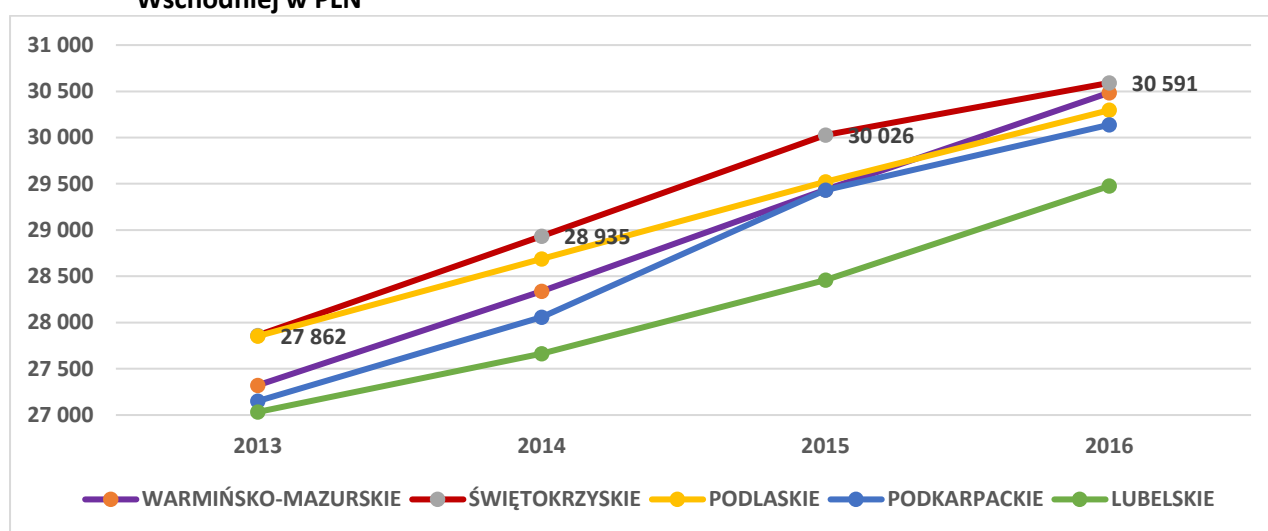
Źródło: <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/563,pojcie.html>

W 2016 roku **wartość dodana brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca** w świętokrzyskim wynosiła 30 591 PLN i w stosunku do 2013 r. wzrosła o 2 729 PLN. W tym samym roku najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w województwach mazowieckim, dolnośląskim i wielkopolskim (odpowiednio: 68 335 PLN, 47 400 PLN i 46 679 PLN).

Opisywany wskaźnik osiągnął najniższe wartości w województwach Polski Wschodniej, przy czym w województwie świętokrzyskim był spośród nich najwyższy i wynosił 30 591 PLN.

W 2016 r. dla kraju wartość dodana brutto w przeliczeniu na mieszkańca wynosiła 42 782 PLN i znacznie przewyższała wartości osiągnięte przez regiony Polski Wschodniej.

Wykres 3. Wartość dodana brutto (w cenach bieżących) w przeliczeniu na 1 mieszkańca województw Polski Wschodniej w PLN

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

W latach 2013-2016 największy wzrost **wartości dodanej brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca** odnotowano w województwach: małopolskim – 14,36%; wielkopolskim 13,96% i lubuskim 13 %. Natomiast najmniejszy wzrost odnotowano w województwach: podlaskim 8,77%, lubelskim 9,04% i świętokrzyskim 9,79%, przy średniej dla Polski 11,99%.

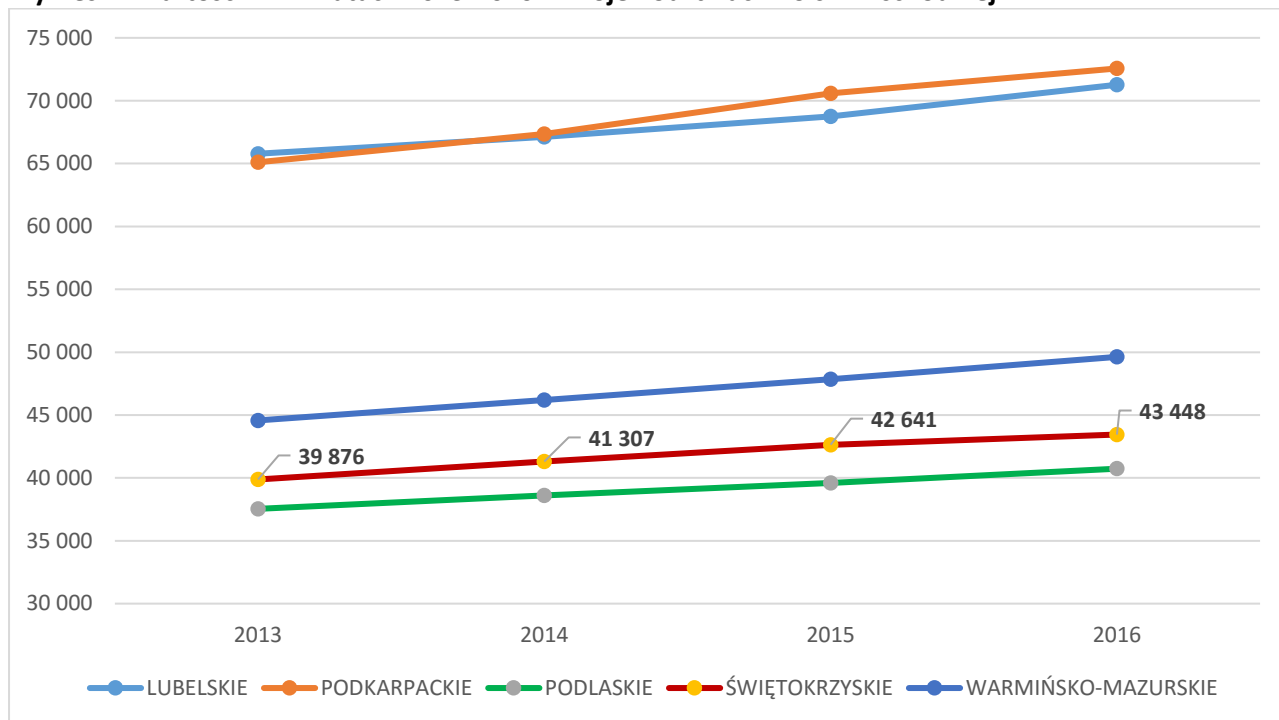
Sytuację regionu najlepiej obrazują wskaźniki związane z PKB. Województwo świętokrzyskie należy do grupy województw o najniższych wartościach produktu krajowego brutto (**PKB**), ale także produktu krajowego brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca (**PKB per capita**). Zauważyć należy jednak, że wymienione wartości systematycznie wzrastają, podobnie zresztą jak w innych województwach.

W latach 2013-2016 **wartość PKB ogółem w cenach bieżących** w województwie świętokrzyskim wzrosła z 39 876 mln PLN do 43 449 mln PLN, czyli o 8,96%, co pod tym względem plasowało region na 14. miejscu w kraju.

Wolniejsze tempo wzrostu PKB odnotowano jedynie w województwie lubelskim 8,34% i podlaskim 8,51%, przy średniej krajowej 12,33%. Natomiast najszybsze tempo wzrostu PKB odnotowało w województwach:

małopolskim – 15,60%, wielkopolskim – 14,98% i pomorskim - 14,10%. W 2016 r. w województwie świętokrzyskim wytworzone zostało tylko 2,3% PKB.

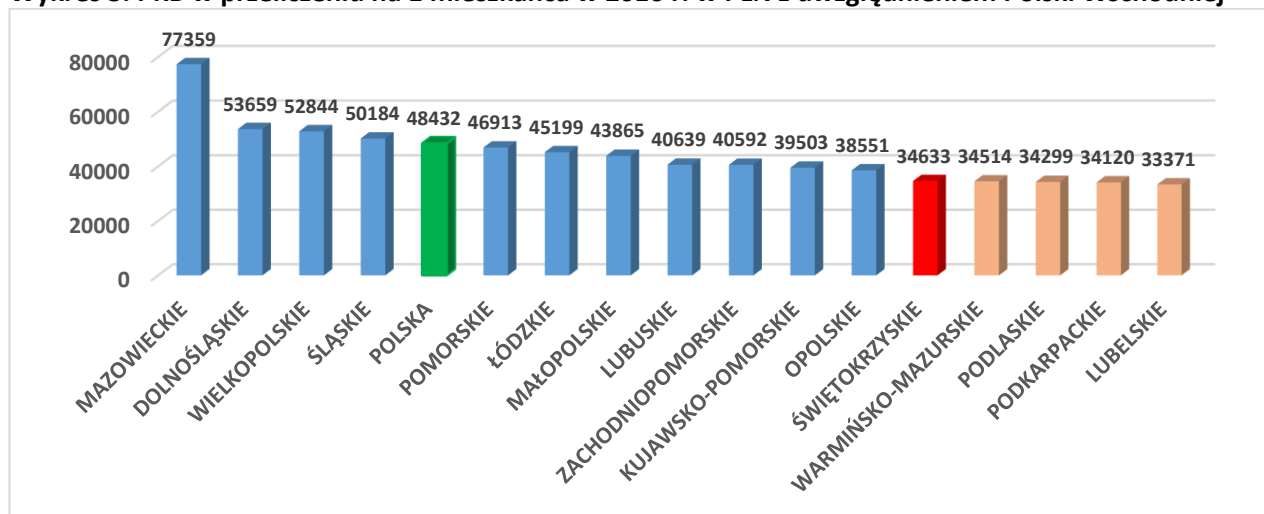
Wykres 4. Wartość PKB w latach 2013-2016 w województwach Polski Wschodniej w mln PLN

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

W latach 2013-2016 w województwie świętokrzyskim obserwowano tendencję wzrostową wartości **PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca** z 31 392 PLN do 34 633 PLN. Wzrost ten dla regionu świętokrzyskiego wynosił 10,32% (niższy był jedynie w województwie lubelskim – 9,60%). Natomiast najwyższym wzrostem tej wartości charakteryzowały się województwa małopolskie - 14,93% i wielkopolskie - 14,50%, przy średniej krajowej 12,54%.

Wykres 5. PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2016 r. w PLN z uwzględnieniem Polski Wschodniej

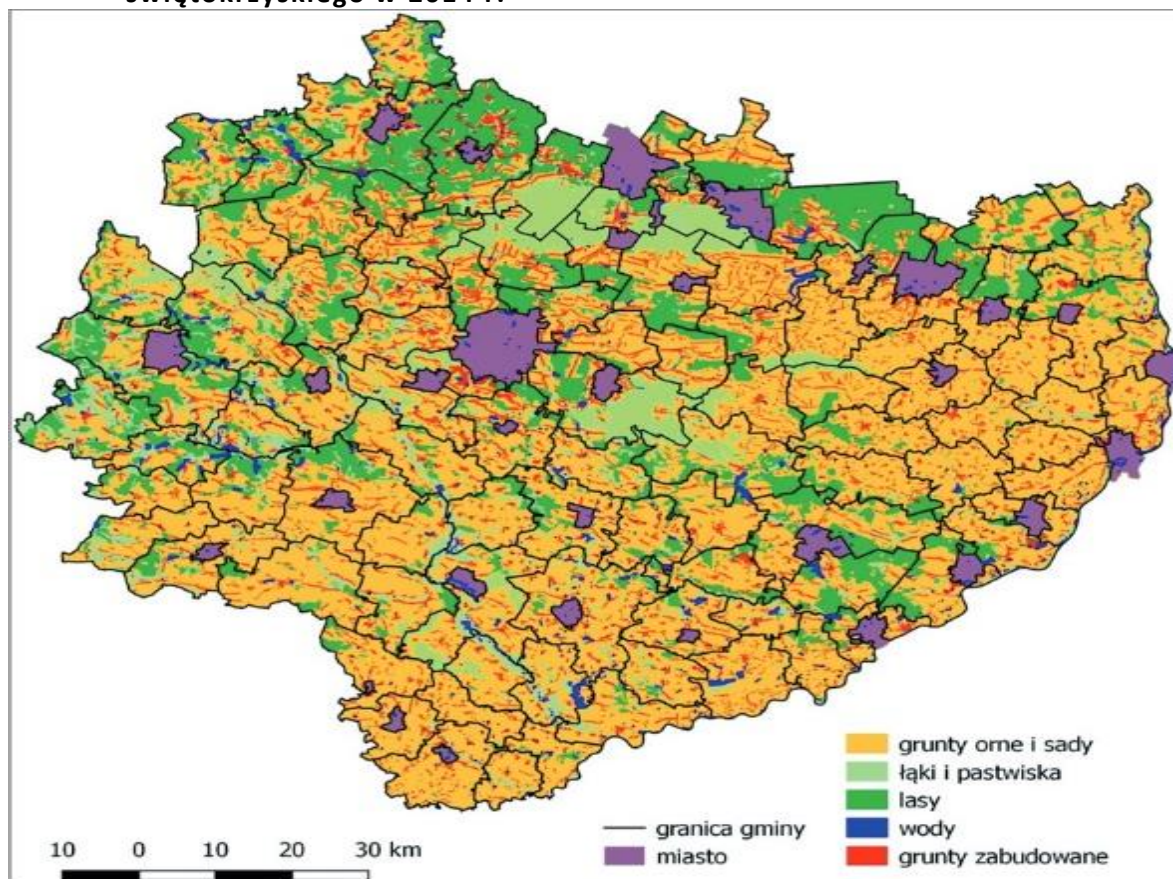

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

Rolnictwo

Sytuację gospodarczą województwa świętokrzyskiego w znacznym stopniu determinuje wpływ sektora rolnego i wysoki udział rolnictwa, a także w dalszym ciągu niski udział sektora usług. Zauważyć należy, że charakter typowo rolniczy ma południowa część województwa świętokrzyskiego.

Mapa 1. Wybrane formy użytkowania ziemi terenów wiejskich województwa świętokrzyskiego w 2014 r.

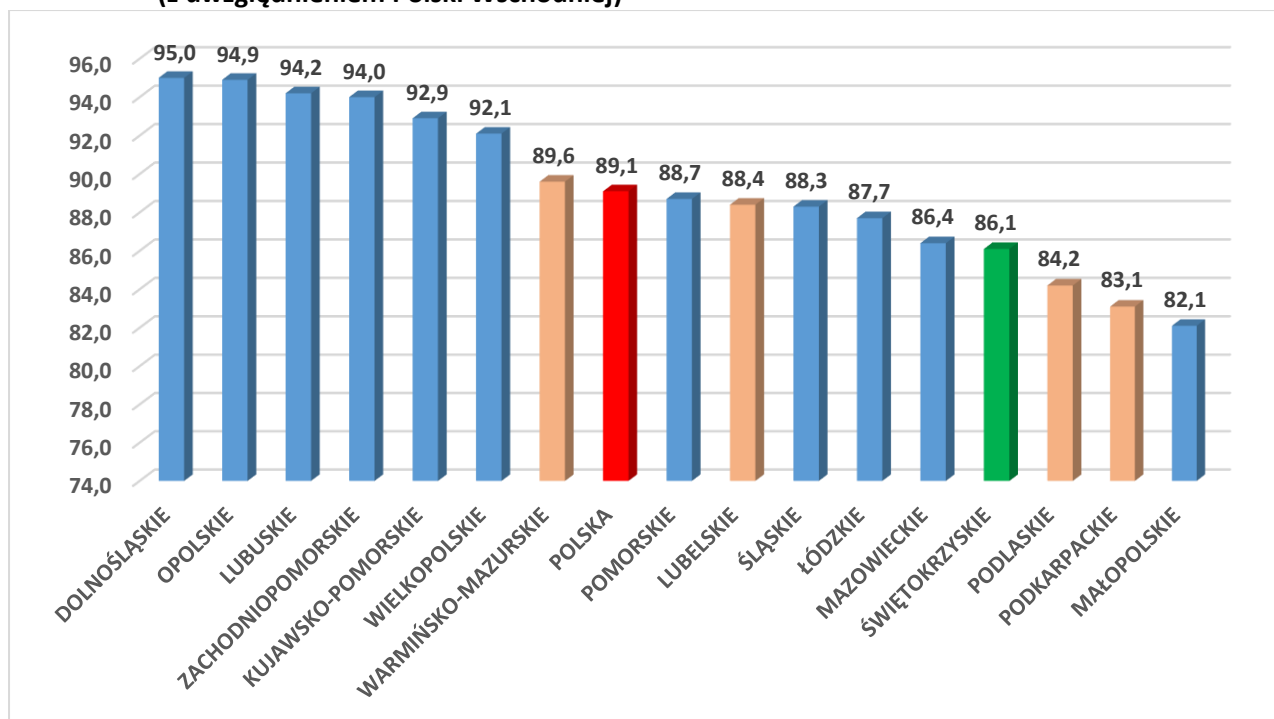
Źródło: T. Ciupa, R. Suligowski – 2018 r. „Użytkowanie ziemi a stabilność ekologiczna obszarów wiejskich województwa świętokrzyskiego”, Roczniki Naukowe Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, T. 105, Z. 1.

W 2017 r. **powierzchnia gospodarstw rolnych** w województwie świętokrzyskim stanowiła 564,8 tys. ha, co daje 3,4% ogólnej powierzchni gospodarstw w kraju. W porównaniu z 2013 r. ogólna powierzchnia gospodarstw rolnych zmniejszyła się o 11 239 ha, tj. o 2%. Ponad 99% gruntów gospodarstw rolnych było w posiadaniu rolników indywidualnych.

Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2017 r. zajmowała 486,2 ha i stanowiła 86,1% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych. Gorzej pod tym względem prezentowały się województwa: podlaskie – 84,2%, podkarpackie – 83,1% oraz małopolskie 82,1%. Dla porównania średnia dla Polski wynosiła 89,1%. Największy odsetek powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach rolnych odnotowano w województwach: dolnośląskim – 95,0%, opolskim - 94,9% i lubuskim - 94,2%.

Zaznaczyć należy, że powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej² wynosiła 481,2 tys. ha, tj.: 98,9% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne z użytkami rolnymi wynosiła 5,82 ha (w kraju 10,40 ha).³

Wykres 6. Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2017 r. wyrażona w % (z uwzględnieniem Polski Wschodniej)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

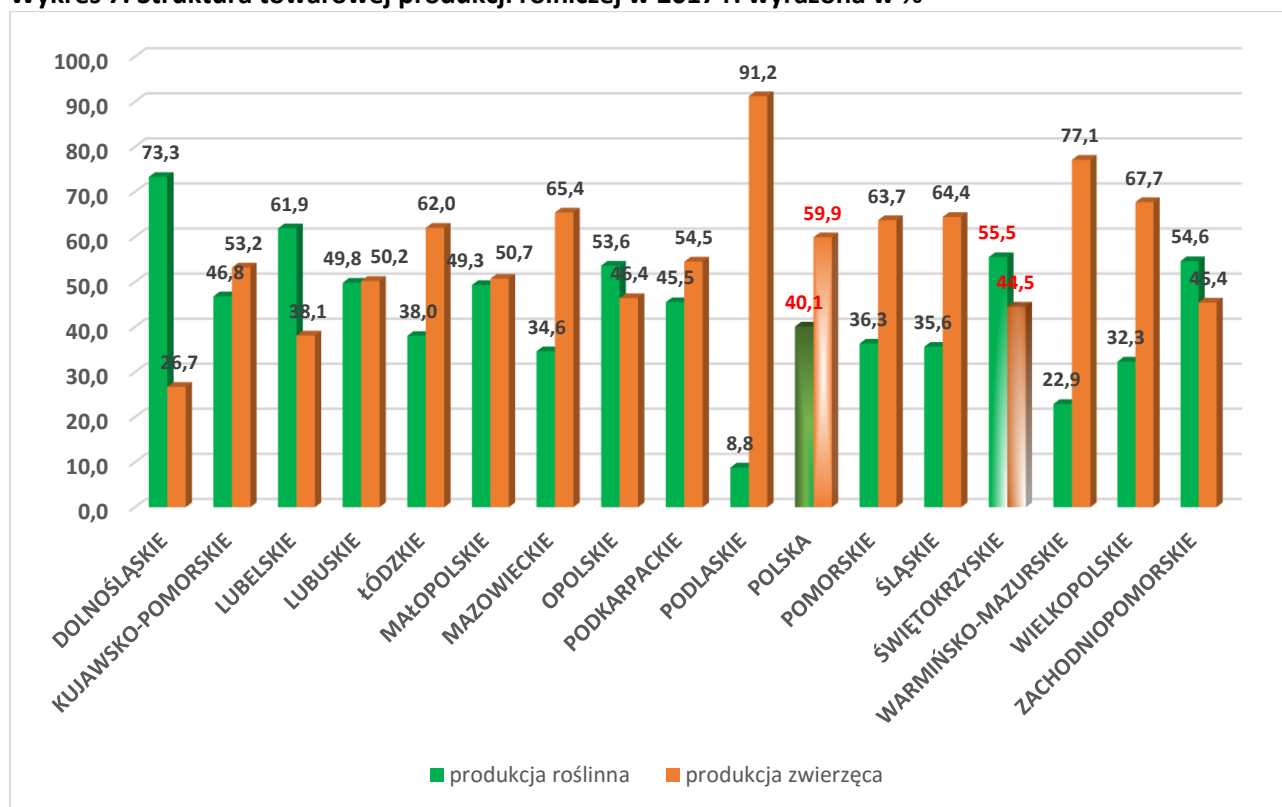
Województwo świętokrzyskie należy do grupy pięciu województw, w których w 2017 r. w strukturze towarowej produkcji rolniczej, **produkcja towarowa roślinna** (55,5 %) przewyższała **produkcję towarową zwierzęcą** (44,5%). Większy udział produkcji towarowej roślinnej posiadały województwa: dolnośląskie (73,3%) oraz lubelskie (61,9%). W kraju struktura towarowa produkcji rolniczej prezentowała się następująco: 40,1% produkcja towarowa rolnicza i 59,9% produkcja towarowa zwierzęca.

² Użytki rolne w dobrej kulturze to użytki utrzymywane zgodnie z normami określonymi w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 III 2000 r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. Nr 46, poz. 306) z późn. zmianami.

Źródło: <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/1331,pojecie.html>

³ Urząd Statystyczny w Kielcach – 2018 r. „Rolnictwo w województwie świętokrzyskim w 2017 r.”

Wykres 7. Struktura towarowej produkcji rolniczej w 2017 r. wyrażona w %

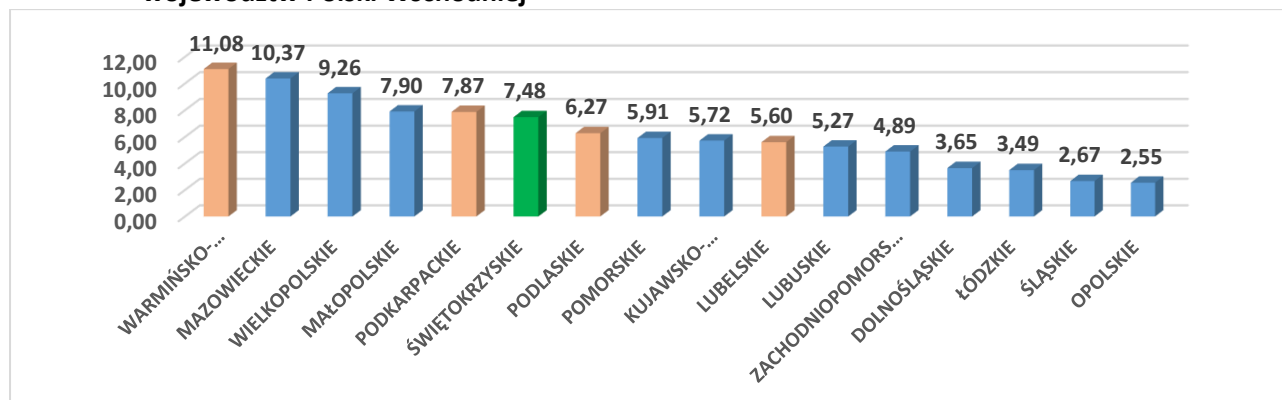

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

Środowisko

W 2018 r. w województwie świętokrzyskim prawnie chroniony był obszar o powierzchni 761 472,71 ha, co stanowiło 7,48% obszarów chronionych w Polsce (10 182 tys. ha). Najwięcej powierzchni chronionych w kraju było w województwach: warmińsko-mazurskim – 1 128 tys. ha, mazowieckim – 1 056 tys. ha i wielkopolskim 943 tys. ha, co stanowiło odpowiednio: 11,08%, 10,37%, 9,26% powierzchni chronionych. Województwami gdzie powierzchni chronionych było najmniej były województwa: łódzkie – 355 tys. ha, śląskie – 272 tys. ha i opolskie – 259 tys. ha, co stanowiło odpowiednio: 3,49%, 2,67% i 2,55% powierzchni chronionych w kraju.

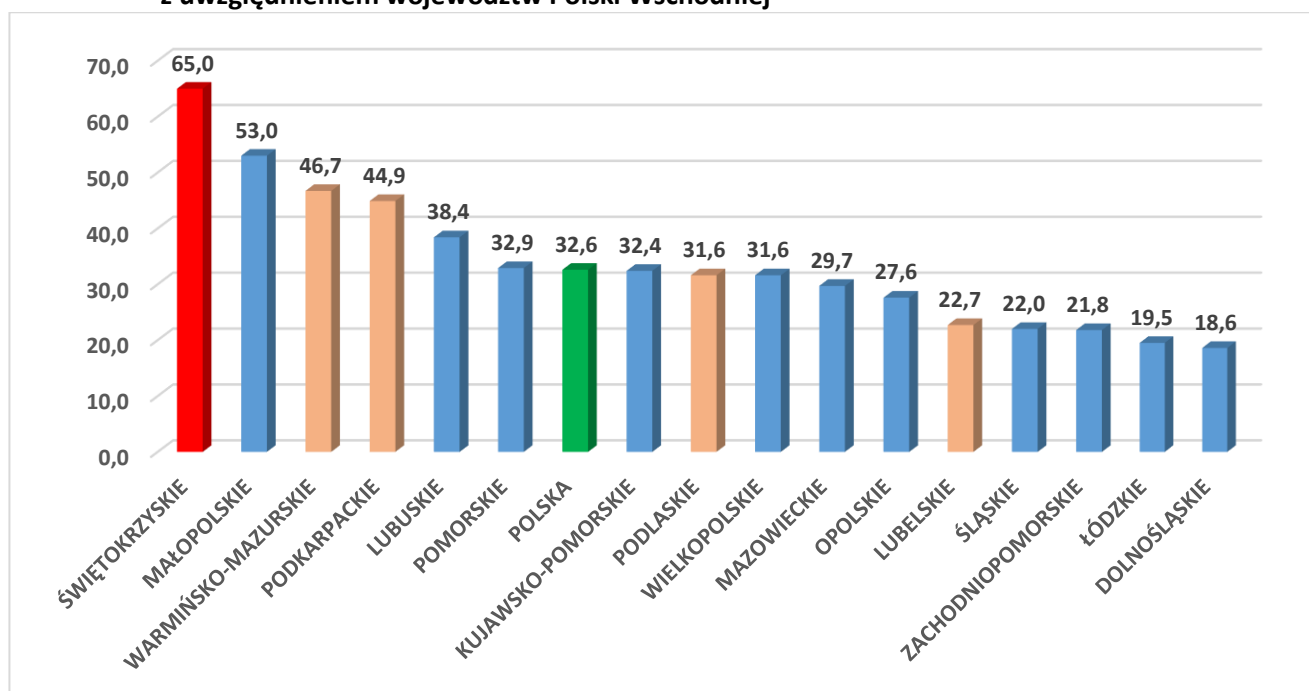
Wykres 8. Procentowy udział powierzchni prawnie chronionych w kraju w 2018 r. z uwzględnieniem województw Polski Wschodniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem województw jest największy w województwie świętokrzyskim i wynosi aż 65,0% powierzchni regionu i jest dwukrotnie większy od średniej dla kraju, która wynosi 32,6%. Województwami, w których udział obszarów objętych ochroną prawną był większy od średniej krajowej były: małopolskie – 53,0%, warmińsko-mazurskie 46,7%, podkarpackie – 44,9%, lubuskie – 38,4% i pomorskie 32,9%.

Wykres 9. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem województw w 2018 r. z uwzględnieniem województw Polski Wschodniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

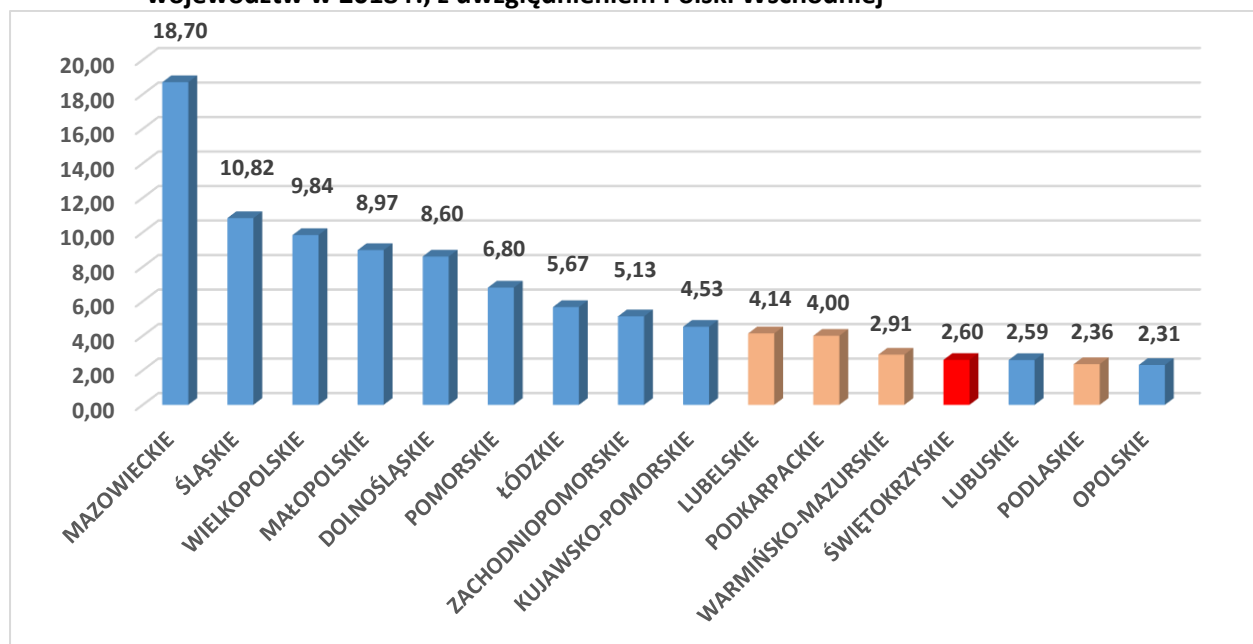
Konkurencyjność gospodarki

Do rejestru REGON w województwie świętokrzyskim w 2018 roku było wpisanych 113 717 podmiotów gospodarki narodowej, co stanowiło zaledwie 2,60% wszystkich podmiotów tego typu w kraju (13. miejsce wśród województw).

Mniej firm zarejestrowanych było w województwach: lubuskim – 113 227, podlaskim – 103 040 oraz opolskim – 100 931 podmiotów gospodarczych (co stanowiło odpowiednio: 2,59%, 2,36% i 2,31%).

Najwięcej podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych było w województwie mazowieckim – 816 423 (18,70%), śląskim – 472 498 (10,82%) oraz wielkopolskim 429 658 (9,84%).

Wykres 10. Udział procentowy podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON według województw w 2018 r., z uwzględnieniem Polski Wschodniej

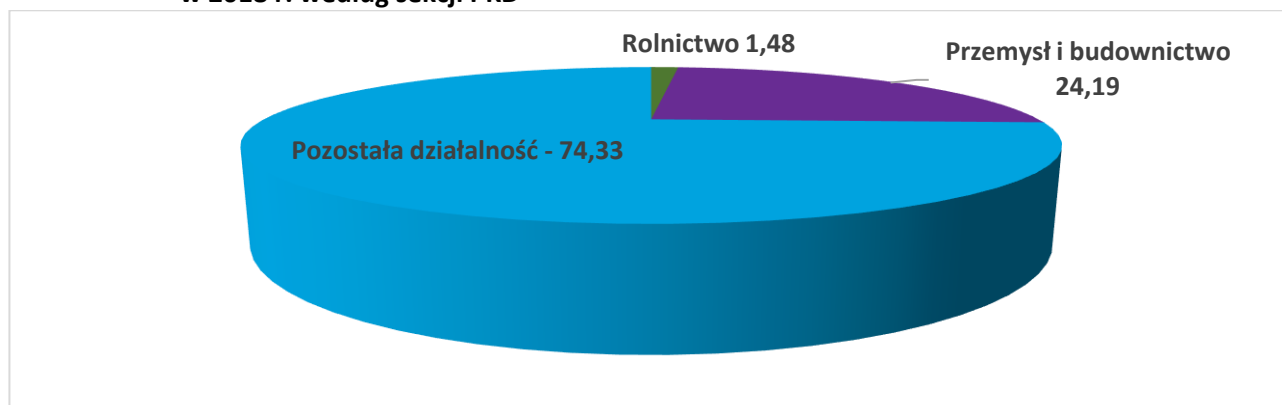

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

W latach 2013–2018 liczba firm w świętokrzyskim wzrosła jedynie o 3 835 przedsiębiorstw. Był to jeden z najniższych przyrostów w kraju wynoszący 3,49% (13. miejsce wśród województw), przy czym w Polsce przyrost odnotowano na poziomie 7,25%. Najmniejszym przyrostem podmiotów w opisywanym okresie czasowym charakteryzowały się województwa: opolskie – 0,89%, zachodniopomorskie – 1,99%, i śląskie – 2,64%. Najwyższy wzrost odnotowano w województwie mazowieckim – 12,61%, małopolskim – 11,53% oraz podkarpackim – 9,52%.

Biorąc pod uwagę charakter działalności podmiotów gospodarczych w 2018 r., w województwie świętokrzyskim - 1 688 podmiotów (1,48%) prowadziło działalność związaną z rolnictwem, łowiectwem i rybactwem; 27 505 jednostek gospodarczych (24,19%) miało profil działalności przemysłowo-budowlany, natomiast 84 524 (74,33%) skupiona była w pozostałej działalności gospodarczej.

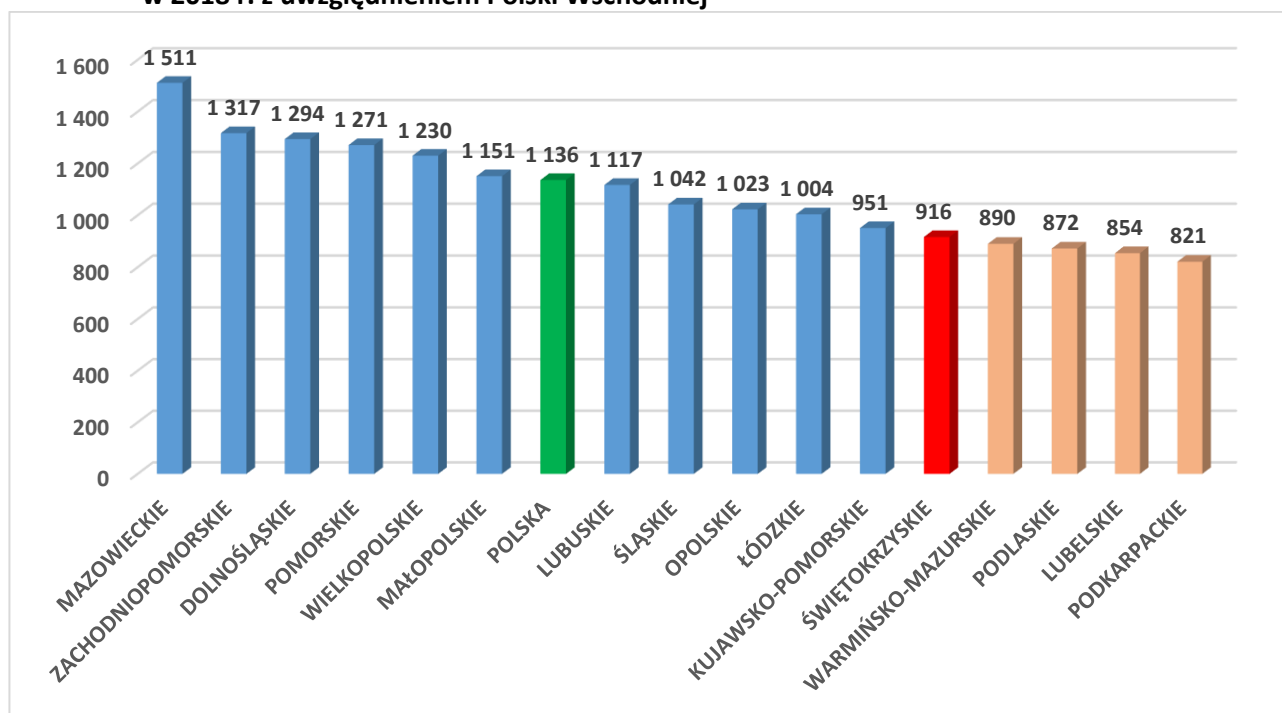
Wykres 11. Procentowy udział podmiotów gospodarki narodowej w województwie świętokrzyskim w 2018 r. według sekcji PKD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

O konkurencyjności świętokrzyskiej gospodarki wiele można wywnioskować analizując wskaźniki dotyczące liczby podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Biorąc pod uwagę podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2018 r., region świętokrzyski zajmuje 13. miejsce wśród wszystkich województw. Na 10 tys. mieszkańców w świętokrzyskim przypadało 916 prosperujących podmiotów. Świętokrzyskie wyprzedza pod tym względem wszystkie województwa Polski Wschodniej. Najniższe wartości wskaźnik ten osiągnął w województwie podkarpackim i wynosił 821, przy średniej wartości dla kraju 1 136. Najlepiej pod tym względem prezentuje się województwo mazowieckie, gdzie na 10 tys. mieszkańców zarejestrowanych było 1 511 firm.

Wykres 12. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowana w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2018 r. z uwzględnieniem Polski Wschodniej

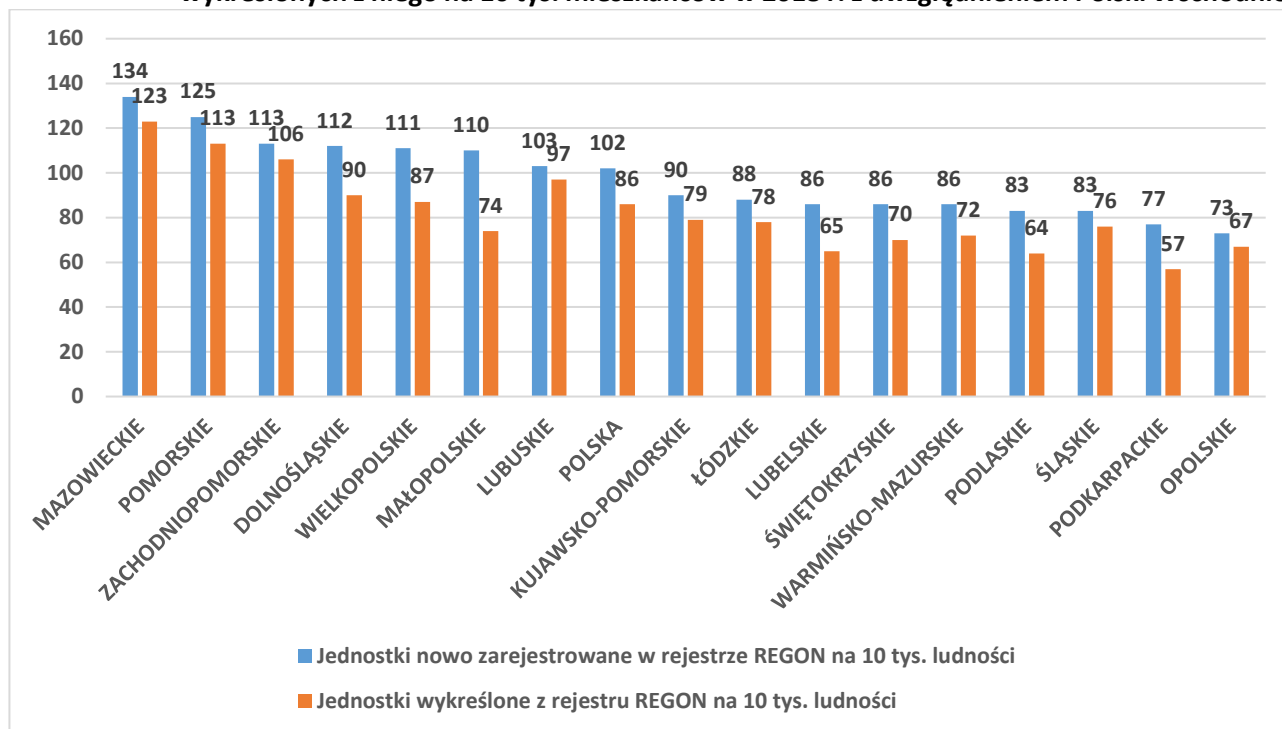
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

Świętokrzyskie jest w pierwszej piątce województw w kraju pod względem rejestracji nowych firm. Od 2015 roku do 2018 roku obserwowana jest w tym zakresie tendencja wzrostowa (z wyjątkiem roku 2014, kiedy to odnotowano niewielki spadek w stosunku do roku ubiegłego). W omawianym okresie liczba nowo powstałych podmiotów w świętokrzyskim wzrosła o 11,71% (przewyższając średnią krajową – 7,43%) i osiągnęła wartość 10 677 podmiotów.

W 2018 r. w regionie świętokrzyskim na 10 tys. ludności przypadało 86 nowo zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON, przy średniej krajowej 102. Województwami gdzie wskaźniki te osiągnęły najniższe wartości były województwa: podlaskie i śląskie – 83, podkarpackie – 77 i opolskie 73. Natomiast największe wartości pod tym względem w 2018 r. odnotowano w województwach: mazowieckim – 134, pomorskim – 125 i zachodniopomorskim – 113.

Województwami, gdzie było najmniej jednostek wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2018r. były: podkarpackie – 57, podlaskie – 64 i lubelskie – 65. Najgorzej natomiast pod tym względem prezentowały się województwa: mazowieckie – 123, pomorskie i zachodniopomorskie – 106.

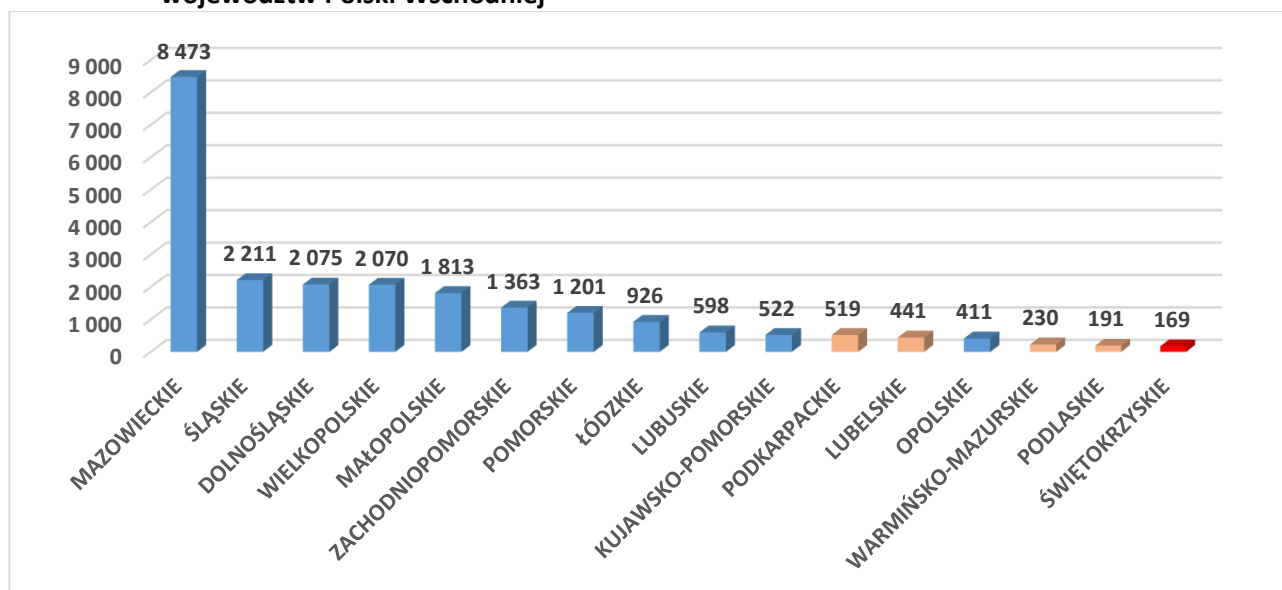
Wykres 13. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON oraz wykreślonych z niego na 10 tys. mieszkańców w 2018 r. z uwzględnieniem Polski Wschodniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

W kraju, w latach 2013-2017 odnotowano ponad 11 % ubytek podmiotów z kapitałem zagranicznym. Tendencja spadkowa zaobserwowana została również w świętokrzyskim. W 2017 roku w regionie było jedynie 169 podmiotów z kapitałem zagranicznym – jest to najmniejsza liczba tego typu firm wśród województw w kraju (¼ podmiotów z kapitałem zagranicznym posiadało swoją siedzibę w Kielcach, natomiast w powiecie kazimierskim nie ma ani jednego podmiotu z kapitałem zagranicznym). Od 2013 roku w świętokrzyskim ubyło ich ponad 8%. Województwami, w których liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2017 r. była najwyższa to: mazowieckie – 8 473 podmioty, śląskie – 2 211 podmiotów oraz dolnośląskie – 2 075 podmiotów.

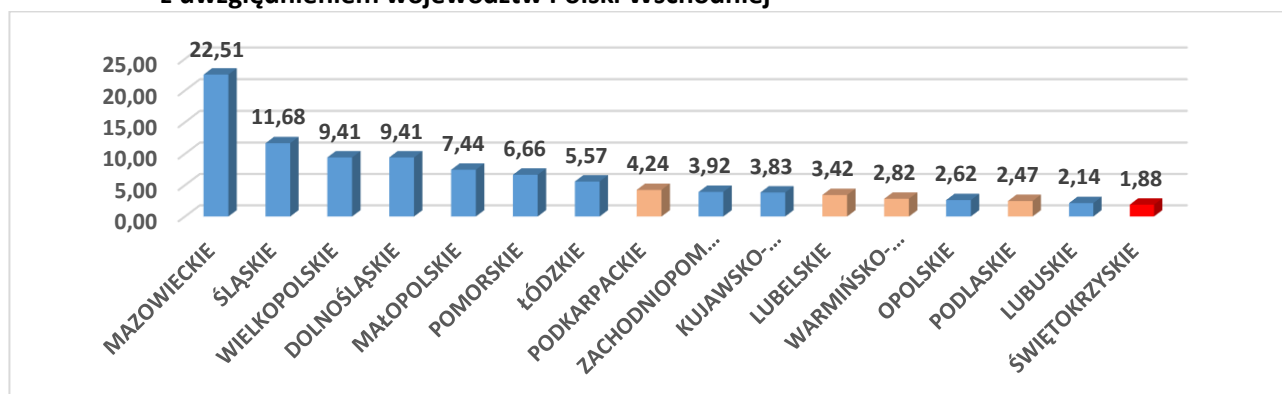
Wykres 14. Liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym według województw w 2017 r. z uwzględnieniem województw Polski Wschodniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

O konkurencyjności gospodarki świadczą nakłady finansowe lub rzeczowe przeznaczone na zakup lub ulepszenie istniejących obiektów majątku trwałego. Wartość nakładów inwestycyjnych w gospodarce w 2017 r. wynosiła w województwie świętokrzyskim 4 852 260 000 PLN. Kwota ta stanowiła zaledwie 1,88 % krajowych nakładów inwestycyjnych i region świętokrzyski pod tym względem miał najniższy udział procentowy wśród wszystkich województw. Województwami, w których procentowy udział nakładów inwestycyjnych jest największy są: mazowieckie – 22,51%, śląskie – 11,68%, wielkopolskie i dolnośląskie po 9,41%.

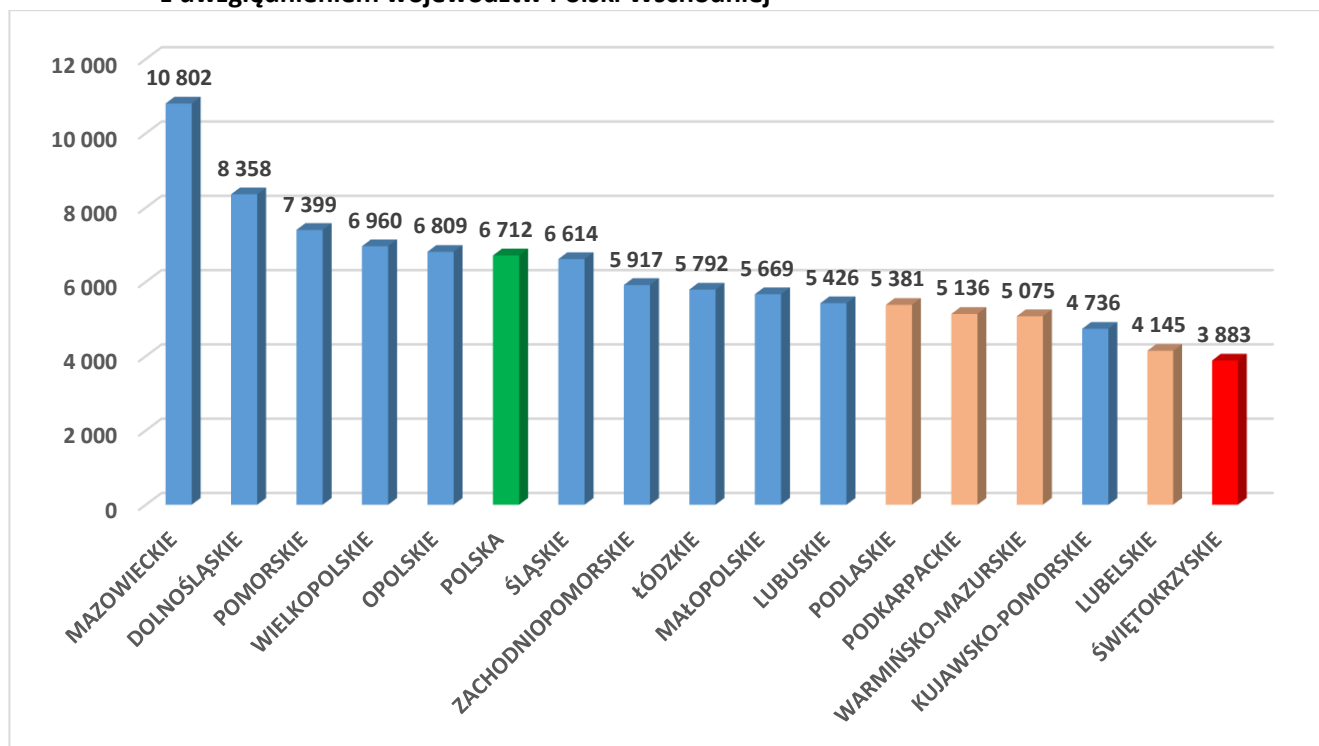
Wykres 15. Procentowy udział nakładów inwestycyjnych w gospodarce według województw w 2017 r. z uwzględnieniem województw Polski Wschodniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

Biorąc pod uwagę wielkość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2017 r. województwo świętokrzyskie ma najniższą wartość nakładów wynoszącą 3 883 PLN, przy średniej krajowej 6 712 PLN. Największe nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w województwach: mazowieckim – 10 802 PLN, dolnośląskim – 8 358 PLN i pomorskim 7 399 PLN.

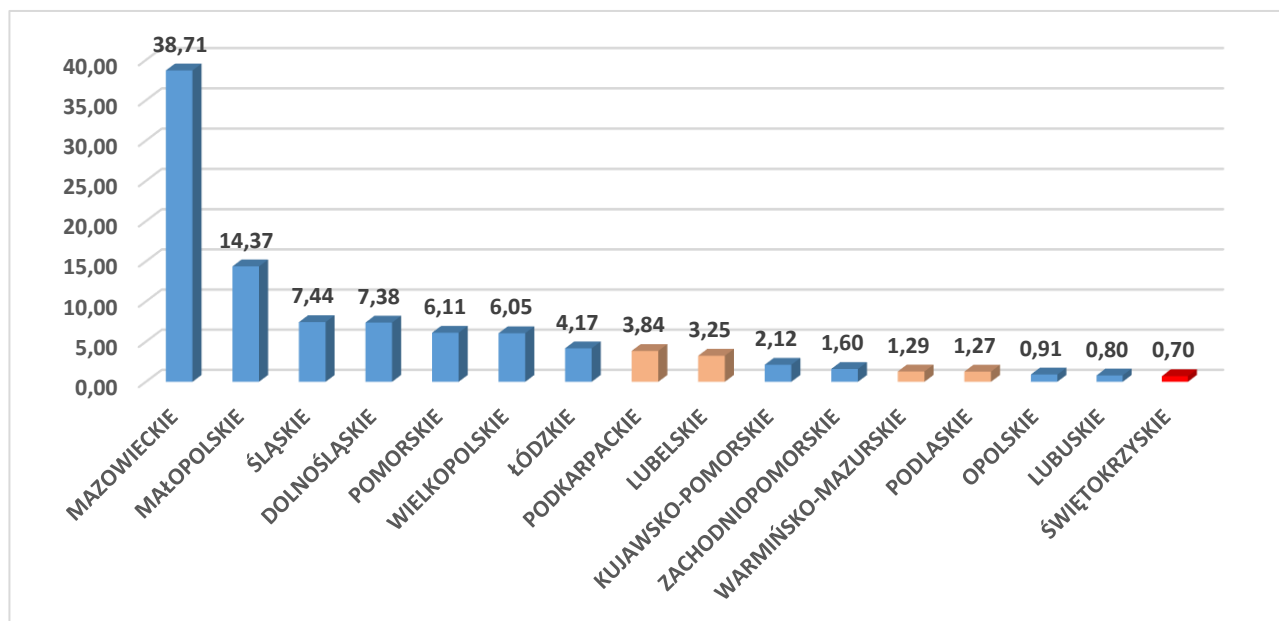
Wykres 16. Wielkość nakładów inwestycyjnych wyrażona w PLN, w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2017r. z uwzględnieniem województw Polski Wschodniej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R mają prowadzić do ciągłego zwiększania zasobu wiedzy w różnych płaszczyznach, przy jednoczesnym wyszukiwaniu nowych zastosowań dla tej wiedzy. W województwie świętokrzyskim w 2017 r. przeznaczono na działalność badawczo-rozwojową najmniejszą kwotę środków finansowych wśród województw wynoszącą 143,6 mln PLN, co stanowi zaledwie 0,7% wydatków przeznaczonych na ten cel w skali kraju. Największe nakłady na B+R poniesiono w województwach: mazowieckim – 7 965,9 mln PLN, co stanowi - 38,71% wszystkich nakładów poniesionych na ten cel w kraju, małopolskim – 2 958,0 mln PLN, co stanowi 14,37% i śląskim – 1 530,5 mln PLN, co stanowi 7,44%.

Wykres 17. Procentowy udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R według województw w 2017 r. z wyróżnieniem Polski Wschodniej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

Zaangażowanie w działalność badawczo-rozwojową określa się przy pomocy EPC – ekwiwalentu pełnego czasu pracy⁴. EPC w świętokrzyskim, w 2017 roku wynosił 917,6 (co stanowiło zaledwie 0,76 % w skali kraju i uplasowało województwo na ostatnim miejscu wśród województw). Najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w województwie mazowieckim – 40 538,0 EPC (33,38%) i małopolskim – 16 838, 5 EPC (13,87%). Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w województwie świętokrzyskim w 2017 r. wynosił 12,2%. Mniejszy udział firm innowacyjnych odnotowano w województwach: warmińsko-mazurskim – 9,1%, kujawsko-pomorskim – 12,1%. W województwie podlaskim, podobnie jak w świętokrzyskim, wskaźnik osiągnął wartość 12,2%, przy średniej krajowej 14,5%. Największy udział firm innowacyjnych odnotowany został w województwach: mazowieckim – 16,8%, pomorskim – 15,5% oraz podkarpackim – 15,3%.

KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY

Demografia

W województwie świętokrzyskim w 2018 roku zamieszkiwało 1 241 546 osób, z czego 55,14% na terenach wiejskich. Większość mieszkańców regionu stanowiły kobiety 51,24%. Liczba ludności od 2013 r. zmniejszyła się o 26 693 osób.

⁴ EPC - ekwiwalenty pełnego czasu pracy - jednostki przeliczeniowe służące do ustalania faktycznego zaangażowania w działalności badawczo-rozwojowej; jeden ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC) oznacza jeden osobo-rok poświęcony wyłącznie na działalność B+R. Dane według sektorów instytucjonalnych zostały naliczone według metodologii Podręcznika Frascati 2015.

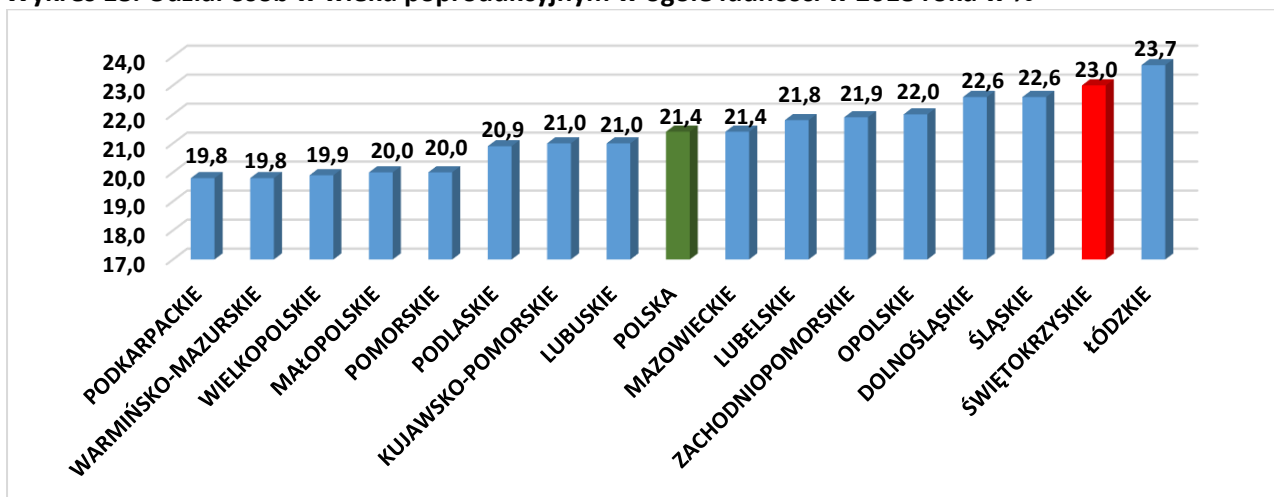
Zgodnie z „Prognozą demograficzną na lata 2014-2050 dla województwa świętokrzyskiego” Główny Urząd Statystyczny (GUS) przewiduje **spadek liczby ludności**, który wraz z upływem lat będzie się pogłębiał szczególnie w społecznościach miejskich. Szacuje się, że w 2050 roku liczba ludności miast w województwie będzie mniejsza o 35,1% niż w 2013 r. Na wsi ubytek ten wyniesie 13,1%.

Przeciwdziałanie zmniejszaniu się liczby ludności stanowi jedno z najtrudniejszych wyzwań dla regionu, a wpływ realizacji założeń SRWŚ na to zjawisko jest niestety ograniczony. Jest to związane z zachodzącymi przemianami społeczno-ekonomicznymi, takimi jak: model rodziny z mniejszą liczbą dzieci czy późniejszy okres prokreacji. Do wzrostu urodzeń i zatrzymania emigracji może pośrednio przyczynić się podniesienie ekonomicznego statusu rodzin, będącego konsekwencją realizacji planu rozwoju gospodarczego województwa.

Niekorzystne zmiany demograficzne zachodzące w województwie dotyczą także **struktury ludności regionu**. W niepożądanym kierunku zmieniają się proporcje udziału ekonomicznych grup wieku w ogóle ludności. W 2018 roku w województwie świętokrzyskim mieszkało 60,5% osób w wieku produkcyjnym, 16,6% w wieku przedprodukcyjnym oraz 23% w wieku poprodukcyjnym.

W latach 2013-2018 udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym zmalał odpowiednio o 0,7 p.p. i 2,4 p.p., a udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 3,2 p.p. W roku 2018 większy udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności odnotowano tylko w województwie łódzkim, a średnia udziału dla kraju była o 1,6 p.p. niższa niż w świętokrzyskim.

Wykres 18. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności w 2018 roku w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL..

Starzenie się społeczeństwa jest zjawiskiem występującym także w kraju oraz w Europie i jest wykładnią dwóch zjawisk: wydłużania trwania życia i malejącego poziomu dzietności.

W 2018 roku województwo świętokrzyskie pod względem **wartości współczynnika dzietności**⁵ (1,262) plasowało się na przedostatnim miejscu przed województwem opolskim (1,255) i było niższe o 0,173 od średniej wartości dla kraju.

⁵ Liczba urodzonych dzieci przypadających na jedną kobietę w wieku rozrodczym (15-49 lat).

Wartość tego współczynnika, zarówno dla kraju, jak i województwa świętokrzyskiego nie pozwala więc na prostą zastępowalność pokoleń, którą zapewnia minimalna dzietność na poziomie ok. 2,100 - 2,150. Kolejnym negatywnym zjawiskiem, które dotyka region jest **ujemny przyrost naturalny**. Liczba zgonów przewyższa tutaj liczbę urodzeń. W 2018 roku w województwie przyrost naturalny na 1000 ludności wynosił - 3,1, przy średniej dla Polski - 0,7. W przypadku tego wskaźnika słabiej w rankingu wypadło województwo łódzkie (-3,5). Trzeba jednak zaznaczyć, że dodatni przyrost charakteryzował jedynie 5 województw: pomorskie, małopolskie, wielkopolskie, podkarpackie i mazowieckie.

Tabela 1. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2018 roku

Nazwa	ogółem	
	2013	2018
	[-]	[-]
POLSKA	-0,5	-0,7
DOLNOŚLĄSKIE	-1,6	-1,8
KUJAWSKO-POMORSKIE	-0,3	-1,3
LUBELSKIE	-1,4	-1,7
LUBUSKIE	-0,3	-1,5
ŁÓDZKIE	-3,5	-3,5
MAŁOPOLSKIE	1,2	1,6
MAZOWIECKIE	0,2	0,3
OPOLSKIE	-2,0	-2,1
PODKARPACKIE	0,8	0,9
PODLASKIE	-1,3	-1,0
POMORSKIE	1,7	1,8
ŚLĄSKIE	-1,4	-2,1
ŚWIĘTOKRZYSKIE	-2,7	-3,1
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	-0,2	-0,9
WIELKOPOLSKIE	1,2	1,0
ZACHODNIOPOMORSKIE	-0,9	-1,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

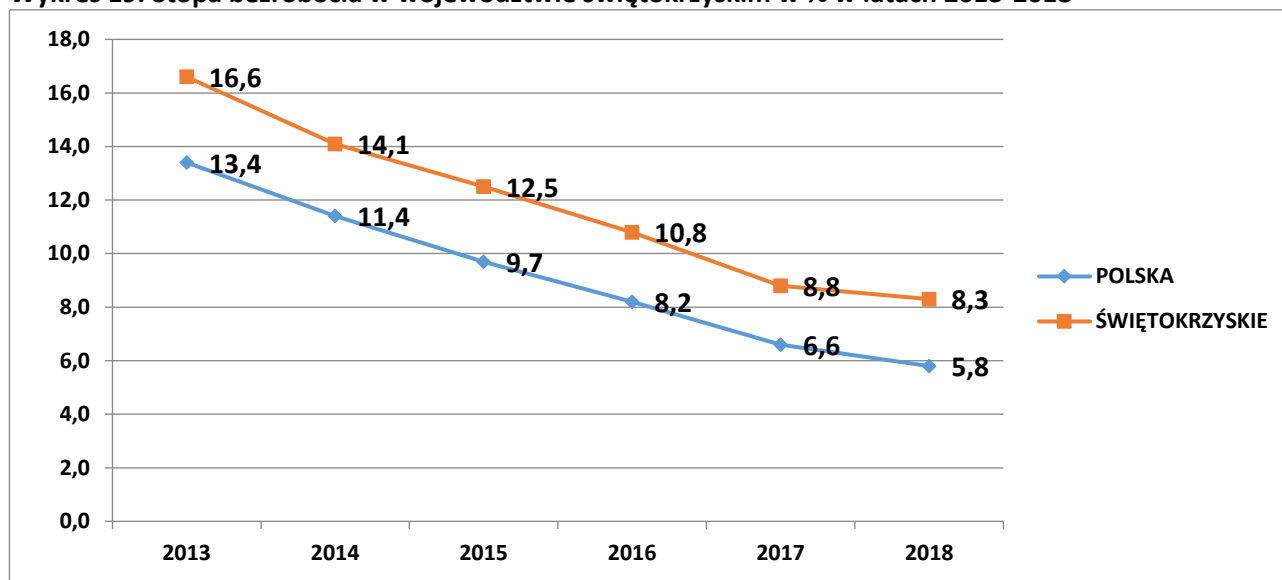
W ostatnich latach w regionie notuje się także znaczny **odpływ ludności i ujemne saldo migracji**. W dalszym ciągu więcej osób opuszcza region niż do niego przyjeżdża. Głównymi przyczynami takiego stanu rzeczy są niekorzystne warunki na świętokrzyskim rynku pracy, takie, jak: wysoki poziom bezrobocia wśród młodzieży czy płace niższe od średnich krajowych oferowane przez regionalne firmy. Utrzymuje się ujemne saldo migracji wewnętrznych, które w 2018 roku wynosiło -2 628 osób i było porównywalne do odnotowanego w 2013 roku (-2 618).

Wartość salda migracji zagranicznych od 2016 roku pozostaje w przedziale wartości dodatnich i w 2018 roku osiągnęło 176 osób. Z analizy ruchów migracyjnych w województwie świętokrzyskim wynika, że fala wyjazdów zagranicznych z regionu (począwszy od 2015 roku) została znacznie ograniczona.

Rynek pracy w województwie świętokrzyskim/Bezrobocie

Analizując poziom stopy bezrobocia na przestrzeni pięciu ostatnich lat, w województwie świętokrzyskim zaobserwować można wyraźną poprawę na regionalnym rynku pracy. W 2013 roku stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła 16,6%, a już w 2018 roku notowano bezrobocie w województwie na poziomie 8,3%, co oznacza spadek względem roku bazowego o 8,3 p.p.

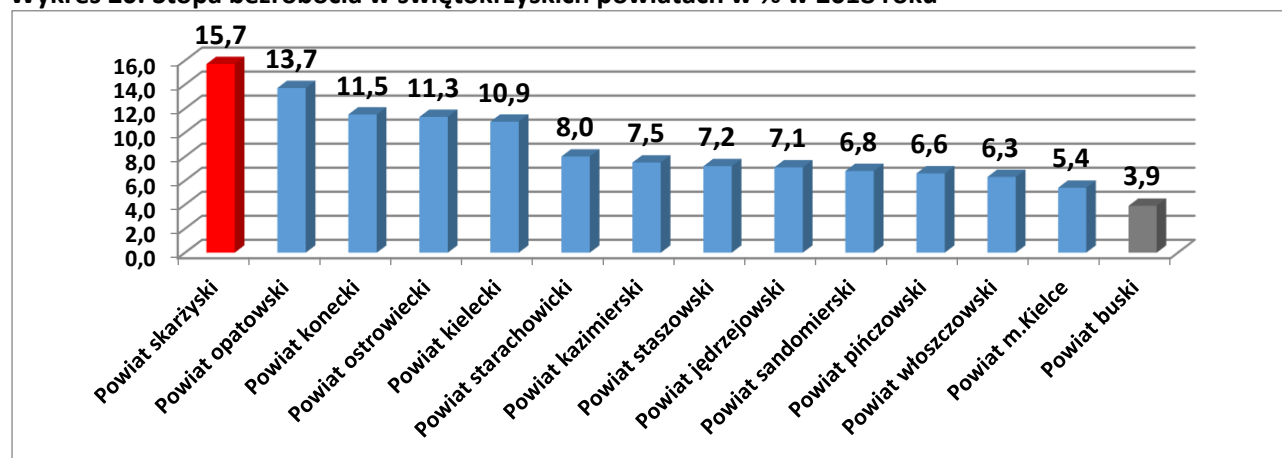
Wykres 19. Stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim w % w latach 2013-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

W świętokrzyskim w 2018 r. utrzymywało się silne przestrzenne zróżnicowanie poziomu bezrobocia. Najwyższą stopę bezrobocia zanotowano w powiatach: skarżyskim – 15,7%, opatowskim – 13,7%, koneckim – 11,5%, a najniższą w powiecie buskim – 3,9%. Różnica wartości stopy bezrobocia pomiędzy powiatami o najwyższym i najniższym jego poziomie wynosiła 11,8 p.p.

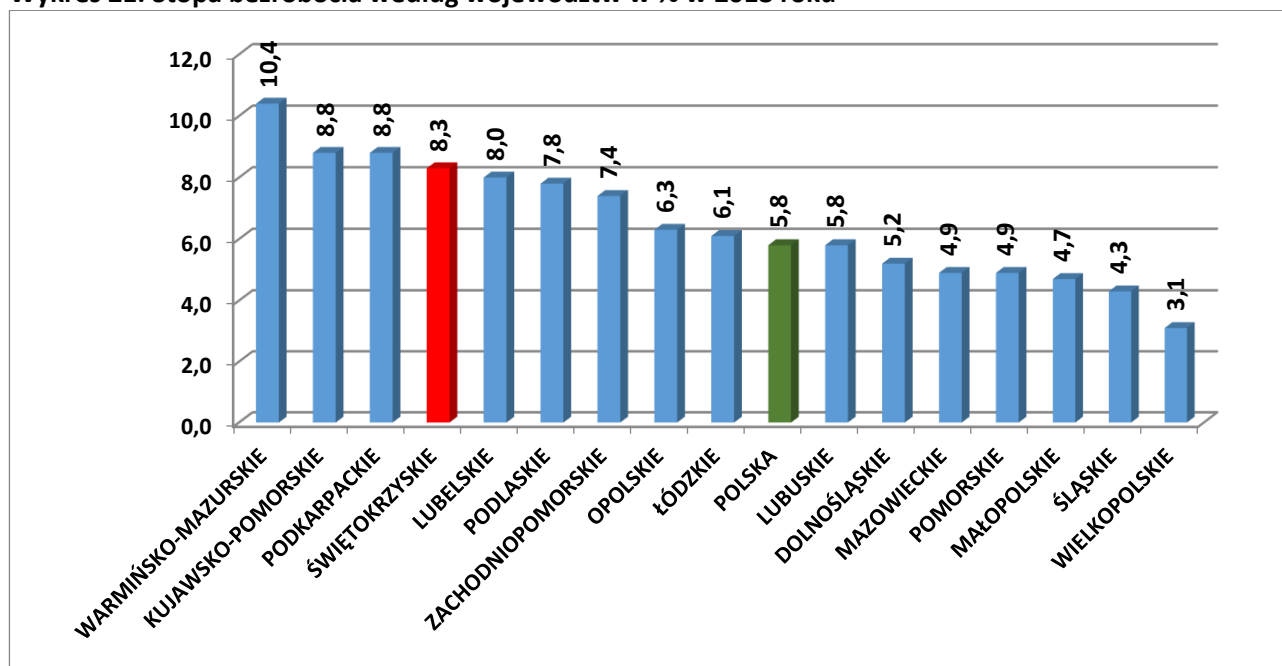
Wykres 20. Stopa bezrobocia w świętokrzyskich powiatach w % w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

W ostatnich latach, pomimo notowanego spadku, stopa bezrobocia w świętokrzyskim była wciąż wysoka na tle kraju (13. miejsce w 2018 r.). Tylko powiat buski charakteryzował niższe bezrobocie niż średnia dla Polski (5,8%).

Wykres 21. Stopa bezrobocia według województw w % w 2018 roku

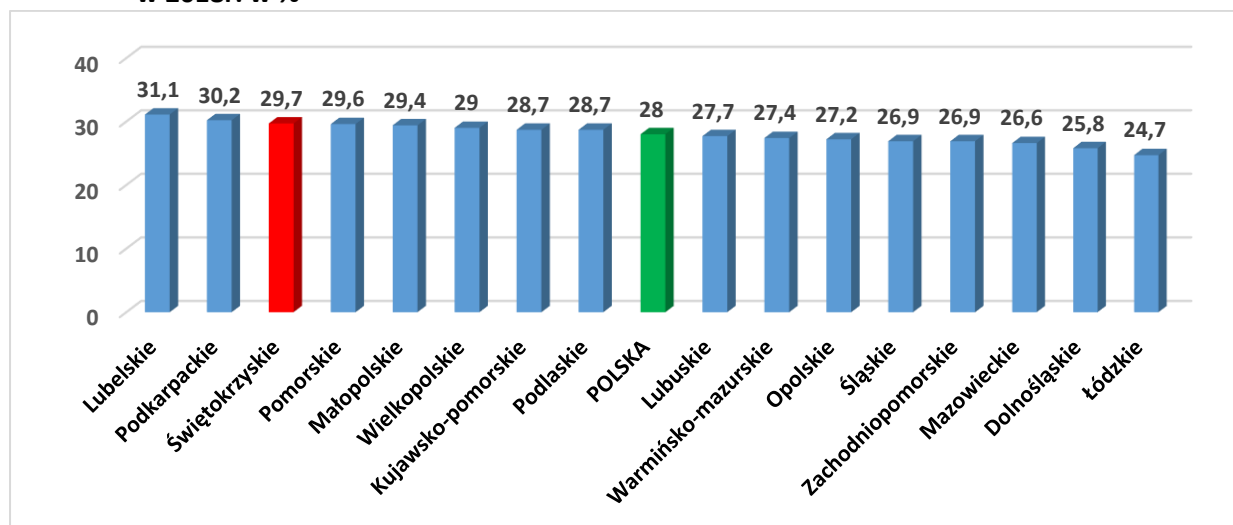
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

Na koniec 2018 roku w rejestrach świętokrzyskich urzędów pracy widniało 44 118 osób. 56,7% bezrobotnych zamieszkiwało na wsi. Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych wynosiła 11 284 osoby, co stanowiło 25,58% wszystkich zarejestrowanych.

W omawianym okresie liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w całym regionie zmniejszyła się o 11 924 osoby. Jednak udział tej grupy w ogóle bezrobotnych pozostał na podobnym poziomie.

W 2018 roku w województwie świętokrzyskim osoby bezrobotne w wieku 25-34 lat stanowiły prawie 30%, a więc co trzeci bezrobotny był osobą młodą wchodzącą na rynek pracy. Średnia krajowa utrzymywała się na poziomie 28%. Notowany w świętokrzyskim wysoki udział ludzi młodych w strukturze bezrobotnych charakteryzował także siedem innych województw.

Wykres 22. Odsetek osób bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 25-34 lata w ogóle bezrobotnych w 2018r. w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/STRATEG.

Według danych statystycznych, na koniec 2018 roku, w ewidencji osób bezrobotnych prowadzonej przez Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach, w województwie świętokrzyskim pozostawało 10 845 osób powyżej 50 roku życia, co stanowiło 24,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (większość stanowili mężczyźni - 6 941 osób, tj. 64%). W porównaniu do 2013 roku liczebność tej grupy zmniejszyła się o 9 259 osób, natomiast udział bezrobotnych w tym przedziale wieku w ogóle bezrobotnych wzrósł o 2,3 p.p.

31.12.2018 roku w świętokrzyskich urzędach pracy zarejestrowanych było 22 275 długotrwale bezrobotnych (50,5% ogółu).

Ponadto bezrobocie w regionie charakteryzowało się:

- niskim poziomem wykształcenia (wykształcenie zasadnicze zawodowe, gimnazjalne i niższe posiadało 47,0% ogółu bezrobotnych),
- długotrwałym pozostawaniem bez pracy (powyżej 12 m-cy) - 36,7%,
- wysokim udziałem bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych - 25,6%,
- wysokim udziałem bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego - 23,2%.

Rynek pracy w województwie świętokrzyskim/Zatrudnienie

W 2018 roku **wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata** zmalał w regionie w stosunku do roku 2017, osiągając wartość 63,4%, podczas gdy średnia dla kraju wciąż rośnie (2018 r. - 67,4%). W porównaniu do 2013 roku zatrudnienie w województwie było wyższe o 5,4 p.p., a w kraju o 7,4 p.p.

W 2018 roku województwo świętokrzyskie zajmowało 12. miejsce wśród województw pod względem liczby nowo utworzonych miejsc pracy z liczbą 18,5 tys. miejsc. Natomiast w tym samym czasie liczba zlikwidowanych miejsc pracy w regionie wyniosła 8,8 tys., co stanowiło 2,93% wszystkich zlikwidowanych miejsc w kraju.

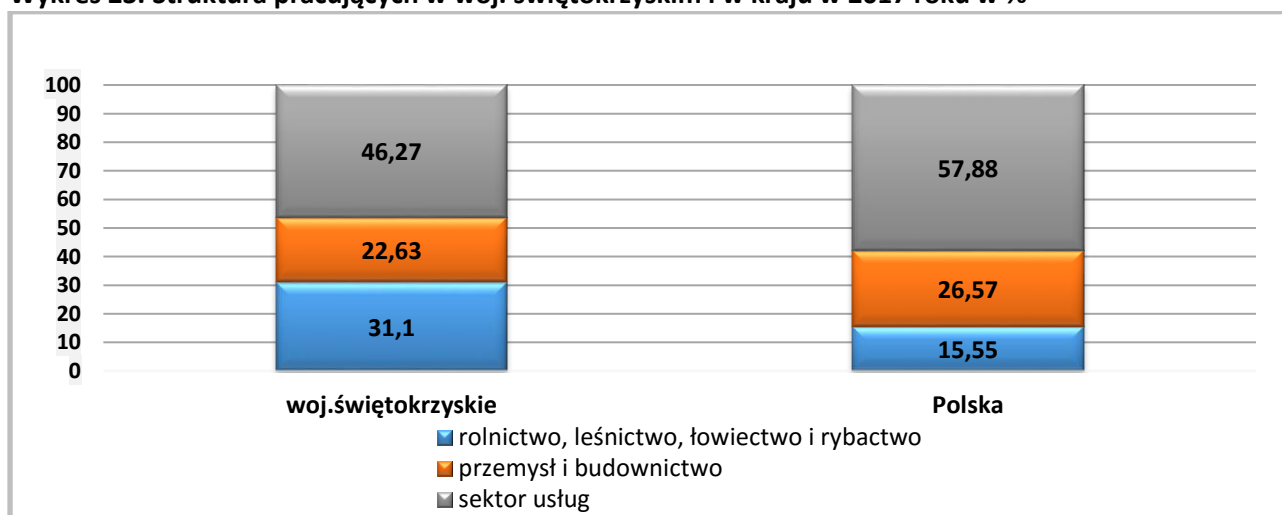
W 2017 roku liczba osób pracujących ogółem w województwie wynosiła 481 247, co stanowiło 3,13% wszystkich pracujących w kraju (15 380 695 pracujących). Liczba **osób pracujących w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo** w województwie wynosiła 149 670 osób, co odpowiadało 31,10% wszystkich pracujących w regionie i 6,26% wszystkich pracujących w tej sekcji w Polsce. W stosunku do 2013 roku liczba pracujących ogółem w regionie wzrosła o 27 277 osób, przy wzroście w kraju o 1 460 869 osób. Udział osób pracujących w omawianej sekcji w ogóle pracujących w stosunku do 2013 roku **zmniejszył się** o 1,86 p.p.

W 2017 roku liczba **osób pracujących w przemyśle i budownictwie** wynosiła 108 915 osób, a udział tego typu pracujących w stosunku do ogółu pracujących w regionie wynosił 22,63% i w porównaniu do 2013 roku nieznacznie wzrósł z 22,16%. W skali kraju udział pracujących w tym sektorze wyniósł w 2017 roku **26,57%**, a więc o 3,94 p. p. więcej niż w województwie. W omawianym okresie zarówno w kraju, jak i w regionie **liczba pracujących w przemyśle i budownictwie rosla** (kraj – wzrost o 421 849 osób, region – wzrost o 8 317 osób).

W 2017 roku **udział sektora usług w ogóle pracujących w regionie wynosił 46,27%** i w stosunku do 2013 roku wzrósł o 1,39 p.p. W Polsce udział ten w 2017 roku był znacznie większy i wynosił 57,88%. Liczba osób pracujących w sektorze usług w województwie stanowiła 2,50% wszystkich pracujących w tym sektorze w kraju. W omawianym okresie **liczba osób zatrudnionych w usługach w Polsce wzrosła** o 1 029 506 osób, a w regionie o 18 925 osób.

Jeżeli chodzi o dynamizowanie wzrostu gospodarczego w województwie wciąż utrzymuje się wysoki udział osób pracujących w rolnictwie i niewystarczający (niski w porównaniu do średniej krajowej) udział osób pracujących w sektorze usług.

Wykres 23. Struktura pracujących w woj. świętokrzyskim i w kraju w 2017 roku w %

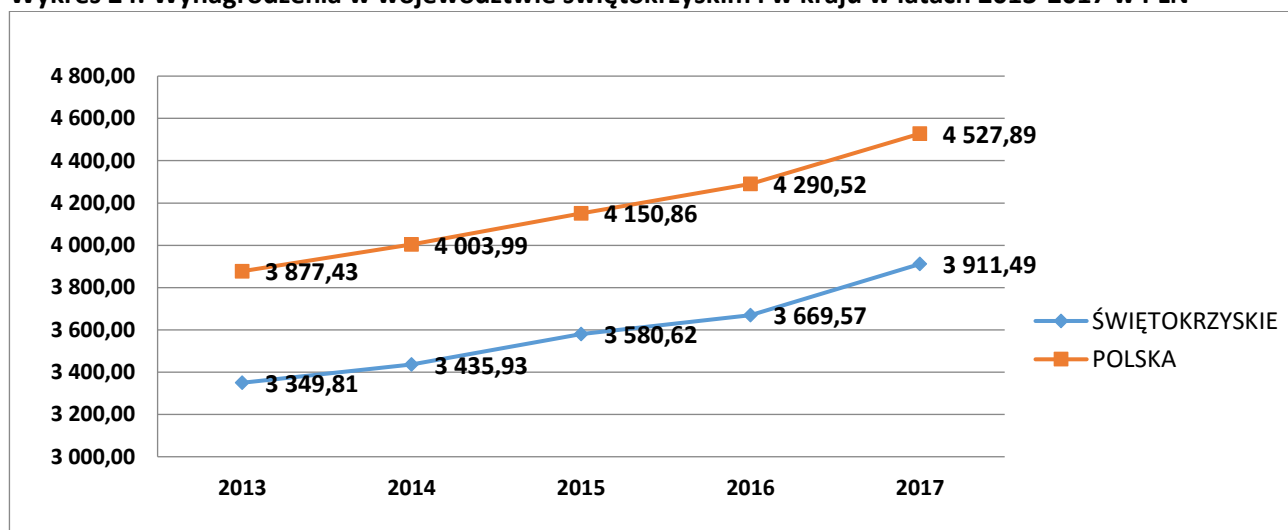
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

Wynagrodzenia

Wysokość wynagrodzenia za pracę jest ważnym elementem rynku pracy determinującym w głównej mierze jego atrakcyjność. Pod względem oferowanych płac region świętokrzyski odstaje od większych województw w kraju. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2017 roku w województwie świętokrzyskim wynosiło 3 911,49 PLN, podczas gdy średnia krajowa osiągnęła kwotę 4 527,89 PLN. Średnie wynagrodzenie wypłacane w regionie stanowiło zatem 86,4% średniego wynagrodzenia w Polsce.

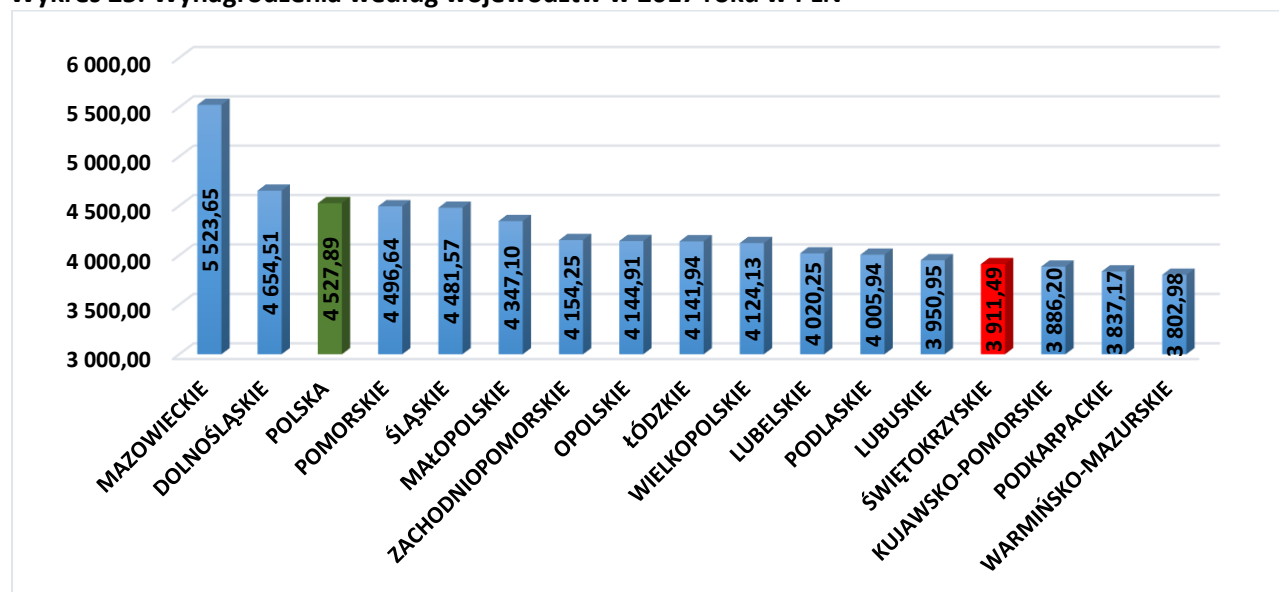
W porównaniu z rokiem 2013 wynagrodzenia w województwie świętokrzyskim wzrosły o 561,68 PLN, przy wzroście w kraju o 650,46 PLN.

Wykres 24. Wynagrodzenia w województwie świętokrzyskim i w kraju w latach 2013-2017 w PLN

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

Wykres 25. Wynagrodzenia według województw w 2017 roku w PLN

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL.

Od 2013 roku poziom wynagrodzeń w regionie nie zmniejszył dystansu do średniego wynagrodzenia brutto w Polsce. W 2017 roku pod względem poziomu średnich wynagrodzeń województwo świętokrzyskie zajmowało 13. miejsce. Na relatywnie niską wysokość płac w województwie wpływa m.in.: niewystarczająca liczba firm konkurencyjnych na rynku krajowym i zagranicznym, oferujących atrakcyjne i dobrze płatne miejsca pracy.

Jakość życia

Ocena poziomu jakości naszego życia jest subiektywna. W 2013 roku jako „bardzo dobrą i raczej dobrą” swoją sytuację materialną oceniał co piąty badany (20,8%). Obecnie w ten sposób sytuację swoich gospodarstw ocenia 34,1% mieszkańców (średnia w kraju jest na poziomie 37,2%).

54,6% mieszkańców ocenia swoją sytuację jako „przeciętną”. „Raczej źle i źle” swoją sytuację ocenia 11,3% mieszkańców województwa świętokrzyskiego (odsetek ten zmalał od 2013 roku o 10,1 p. p.).

Wpływ na tę ocenę ma bardzo wiele czynników, głównie poczucie stabilizacji materialnej, stan naszego zdrowia, możliwość samorealizacji, dostępność do usług publicznych, wiedzy, czy dóbr kultury.

Innym wyznacznikiem określającym poziom jakości życia jest **wskaźnik zagrożenia ubóstwem**. Relatywna granica ubóstwa rozumiana jest jako kwota równa 50% średnich miesięcznych wydatków gospodarstw domowych. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy niż granica ubóstwa relatywnego) w województwie zarówno w 2013 roku, jak i w 2017 roku był wyższy niż notowany dla kraju (2017 r. - 11 miejsce z poziomem 16,4%).

W 2017 roku miesięczne **wydatki w gospodarstwach domowych przypadające na jedną osobę** w województwie wynosiły średnio 1 037,06 PLN, a w Polsce 1 176,44 PLN. Od 2013 roku średnie wydatki w świętokrzyskim na mieszkańca wzrosły o 114,58 PLN, przy porównywalnym wzroście w kraju (wzrost o 114,74 PLN).

W 2017 roku ze świadczenia 500+ w województwie korzystało 82 342 rodzin (przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierająca świadczenie) dla 125 260 dzieci, a wydatki na świadczenie wynosiły 759 594 537 PLN. Kwota świadczenia wychowawczego wypłacona w świętokrzyskim stanowiła 3,28% łącznej kwoty w Polsce.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA, KULTURY I TURYSTYKI

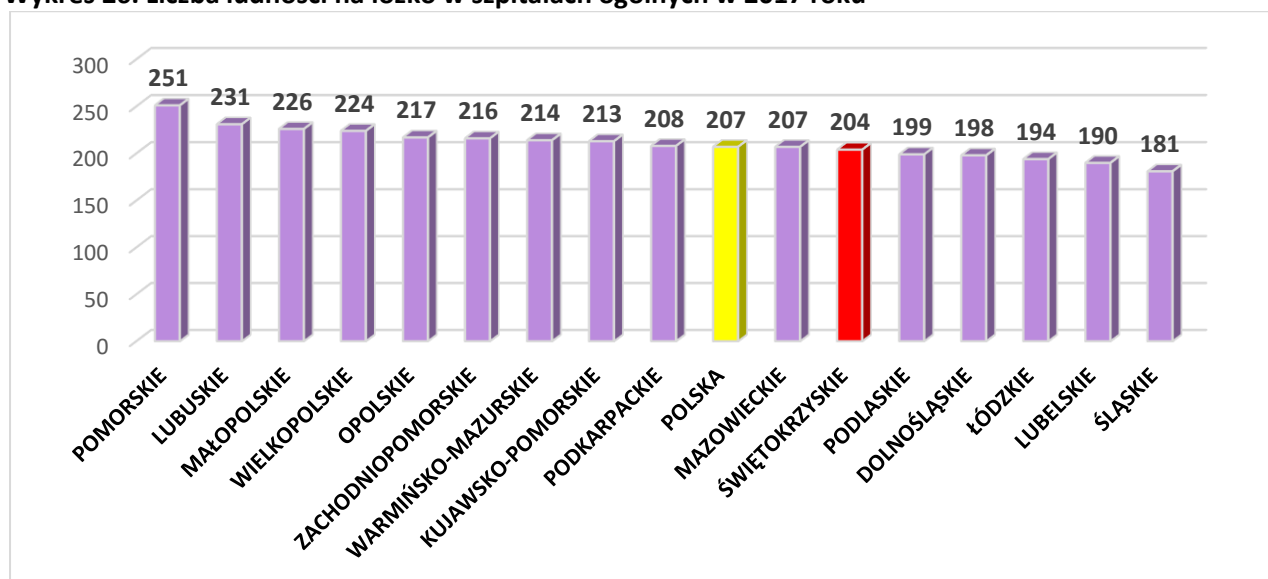
Na infrastrukturę społeczną składa się zespół urządzeń publicznych zaspokajających potrzeby socjalne, oświatowe i kulturalne mieszkańców. Infrastruktura społeczna obejmuje szpitale, sanatoria, domy pomocy społecznej, szkoły, przedszkola, obiekty kulturalne i sportowe.

Szpitala i uzdrowiska

W województwie świętokrzyskim na koniec 2017 r. funkcjonowało 25 szpitali ogólnych i ich liczba nie zmieniła się od 2013 r. Dysponowały one ilością 6 125 łóżek, czyli o 77 łóżek mniej niż w 2013 r. (6 202 w 2013 r.). W ciągu roku leczyło się w nich ponad 284 tys. osób (bez ruchu międzyoddziałowego) – o 1 510 osób mniej w porównaniu z rokiem 2013 (285 753 osoby).

Pod względem liczby mieszkańców przypadających na jedno łóżko w szpitalach ogólnych województwo świętokrzyskie w 2017 roku zajmowało 6. miejsce wśród województw (204 osoby na łóżko), przy średniej krajowej 207. W porównaniu do 2013 roku stosunek mieszkańców do liczby łóżek w szpitalach ogólnych w województwie nie zmienił się.

Wykres 26. Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych w 2017 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL.

Oprócz szpitali ogólnych funkcjonował jeden szpital psychiatryczny (bez zmian do 2013 r.) z 765 łózkami (o 7 łóżek mniej niż w 2013 r.), gdzie w 2017 roku leczęły się 10 562 osoby (2013 r. – 8 339).

Województwo Świętokrzyskie może poszczycić się ośrodkami sanatoryjnymi usytuowanymi w Busku-Zdroju i Solcu-Zdroju z występującymi tam wodami leczniczymi, głównie siarczkowymi. Na koniec 2018 r. w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych województwa przebywało 64 386 kuracjuszy leczonych stacjonarnie, aż o 10 913 więcej w porównaniu do 2013 r. (53 473 kuracjuszy).

Natomiast w stacjonarnym zakładzie rehabilitacji leczniczej w 2018 r. przebywało łącznie 19 594 kuracjuszy. W 2013 r. w województwie świętokrzyskim nie funkcjonował żaden zakład tego typu. W uzdrowiskowych zakładach przyrodolecznicych i w przychodniach uzdrowiskowych naszego regionu w 2018 r. przyjęto 6 085 kuracjuszy leczonych w trybie ambulatoryjnym i liczba ta sukcesywnie wzrastała od 2013 r. (5 700 osób).

Na koniec 2018 r. na terenie świętokrzyskiego funkcjonowały 634 przychodnie podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej (w tym 159 przychodni podległych samorządowi terytorialnemu).

W 2017 roku liczba lekarzy (personel pracujący ogółem) przypadająca na 10 tys. mieszkańców w województwie ukształtowała się poniżej średniej krajowej (57) i wynosiła 52 lekarzy, lecz ogólnie w okresie 2013-2017 dostępność do lekarzy zwiększyła się o 9 lekarzy na każde 10 tys. mieszkańców.

Od 2013 roku uwidoczniła się poprawa dostępności do pielęgniarek i położnych (2013 rok – 71). W 2017 roku liczba pielęgniarek i położnych (personel pracujący) na 10 tys. mieszkańców wynosiła 82 osoby (1 miejsce w Polsce).

W 2018 r. w ramach systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego działało 47 zespołów ratownictwa medycznego (36 podstawowe, 11 specjalistycznych; w 2013 r. 46 zespołów: 28 podstawowych i 18 specjalistycznych), 1 lotniczy zespół ratownictwa medycznego (bez zmian od 2013 r.) oraz 10 szpitalnych oddziałów ratunkowych (SOR) (o 1 mniej w porównaniu do 2013 r.).

Dostępność do usług opiekuńczych: hospicja/Domy Pomocy Społecznej (DPS)

W 2017 r. w województwie funkcjonowało 8 hospicjów (3 w 2013 roku), 4 oddziały opieki paliatywnej, 15 zakładów opiekuńczo-leczniczych i 3 zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze. Łącznie w placówkach o tym charakterze leczonych było 3 636 pacjentów.

Najwięcej pacjentów przebywało w zakładach opiekuńczo-leczniczych – 1 643 i oddziałach opieki paliatywnej – 1 060, mniej w hospicjach – 855 oraz zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych – 78. Liczba łóżek w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych w świętokrzyskim w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wynosiła - 79,3, przy średniej dla Polski - 90,9, co plasowało region na 10. miejscu w kraju w 2017.

W latach 2013-2017 w regionie wystąpił wzrost dostępności do łóżek opieki paliatywnej i hospicyjnej oraz długoterminowej (wzrost o 21,8, tj. znacznie więcej niż w kraju - wzrost o 12,9).

Na koniec 2018 r. na terenie województwa świętokrzyskiego działały 72 stacjonarne zakłady pomocy społecznej (co stanowiło 4,05% w stosunku do kraju; w 2013 r. było ich 61, co odpowiadało 3,68% w odniesieniu do wartości krajowej), to jest 3,82% wszystkich takich placówek w kraju – 1 883. Wśród nich najliczniejszą grupę stanowiły domy pomocy społecznej (37 - 51,4%; w 2013 r. 33 – 54,1%), schroniska lub domy dla bezdomnych (2018 r. - 16,7%, 2013 r. – 21,31%) oraz placówki funkcjonujące w ramach działalności gospodarczej lub statutowej (11,1% w 2018 r. i 8,2% w 2013 r.). W 2018 r. dla 40,28% (w 2013 r. – 47,54%) placówek organem prowadzącym był samorząd terytorialny. Pozostałe prowadzone były przez organy niepubliczne. Placówki dysponowały łącznie w 2018 r. 4 529 (w 2013 r. – 4 155) miejscami, to jest o 374 miejsc więcej niż w 2013 roku. Według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r. w domach i zakładach pomocy społecznej przebywało 4 368 (w 2013 r. 3 933) mieszkańców, to jest o 435 więcej niż w 2013 r. W 2017 r. liczba oczekujących na miejsce w DPS wynosiła 200 osób.

W okresie 2013-2018 liczba placówek wsparcia dziennego w regionie wzrosła aż o 119. W końcu 2018 roku funkcjonowały tu 192 (w 2013 r. – 73) placówki (co stanowiło 6,27% tego typu placówek w kraju, w porównaniu do 4,62% w roku 2017 i 2,58% w 2013 r.), które dysponowały 4 494 (w 2013 r. – 2 494) miejscami, a z ich wsparcia korzystało 4 231 (w 2013 r. – 2 175) osób.

W 2018 r. w województwie świętokrzyskim w ramach rodzinnej pieczy zastępczej funkcjonowało 986 (1 058 w 2013 r.) rodzin zastępczych i 14 rodzinnych domów dziecka. Pod opieką rodzin zastępczych znajdowało się 1 358 (w 2013 r. – 1 513) dzieci, a w rodzinnych domach dziecka przebywało 75 (w 2013 r. – 86) dzieci.

W 2018 roku, w województwie zlokalizowane były dwie specjalistyczno-terapeutyczne placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (w kraju funkcjonowało 24 takie placówki), gdzie przebywało 28 wychowanków, przy czym w 2013 r. nie było ich w regionie w ogóle.

Żłobki i kluby dziecięce

W okresie 2013-2018 liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w regionie uległa znacznemu zwiększeniu, bo ponad dwukrotnie ostatecznie osiągając 2 450 (1 075 w 2013 r.) miejsc. Liczba dzieci w tego typu placówkach na 1000 dzieci w wielu do lat 3 wynosiła w 2018 roku 69 (w 2013 r. – 34), przy średniej dla kraju – 105 (48 w 2013 r.), co stanowiło niewielki odsetek dzieci powierzonych opiece w stosunku do wszystkich dzieci w wieku pozwalającym na korzystanie ze żłobka w regionie (przedostatnie miejsce wśród województw).

Edukacja

W 2018 r. ogólna liczba placówek wychowania przedszkolnego w województwie wynosiła 808 (2013 r. - 833) jednostek, co stanowiło 3,65% (w 2013 r. – 3,87%) wszystkich takich placówek w kraju. Wychowanie przedszkolne realizowane było w 339 (w 2013 r. – 297) przedszkolach (łącznie ze specjalnymi), 359 (w 2013 r. – 410) oddziałach przedszkolnych, 109 (w 2013 r. – 116) punktach i 1 zespole wychowania przedszkolnego (w 2013 r. było 10).

W 2018 roku dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym było w regionie 37 255 (w 2013 r. 36 868), przy ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w województwie wynoszącej 43 188 (w 2013 r. 50 456), co stanowi 86,3%.

W 2018 roku według danych GUS wartość wskaźnika liczby dzieci przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego (dla dzieci 3-5 lat) wyniósł w regionie świętokrzyskim 0,99 (w 2013r. – 1,43), co dawało 14. miejsce w Polsce, podczas gdy w skali kraju zanotowano go na poziomie 0,89 (1,24 w 2013 r.) dziecka na jedno miejsce.

W 2017 roku w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 571 (w 2013 r. 569) szkół podstawowych, w których naukę pobierało 78 608 uczniów (w 2013 r. 66 761), a w porównaniu do 2013 roku liczba uczniów zwiększyła się o 11 847. W 74 gimnazjach (w 2013 r. 257) uczyło się 22 794 uczniów (w 2013 r. 37 534). W latach 2013-2017 liczba gimnazjów w regionie zmniejszyła się o 183, a liczba uczniów o 14 740. Przyczyną tego stanu oprócz tzw. trendów demograficznych jest zmiana dokonana przez reformę szkolnictwa i „wygaszanie” oddziałów gimnazjalnych.

W świętokrzyskim w 2018 roku funkcjonowało 67 liceów ogólnokształcących dla młodzieży (bez specjalnych) (w 2013 r. - 72), w których naukę pobierało 15 431 (19 528) uczniów. Od 2013 roku liczba liceów zmniejszyła się o 5, a liczba uczniów o 4 097. W liceach ogólnokształcących dla dorosłych kształciło się 3 952 (2013 r. – 5 060) uczniów w 55 placówkach (w 2013 r. – 61) placówek. W okresie 2013-2018 zanotowano spadek liczby placówek (o 6), jak i kształcących się tam uczniów (o 1 108).

W 2017 roku na terenie województwa zlokalizowanych było 78 (126 w 2013 r.) szkół ponadgimnazjalnych zawodowych dla młodzieży (licea profilowane oraz technika), a naukę pobierało w nich 18 662 (w 2013 r. 21 649) uczniów (42,5% uczniów – 3 miejsce w kraju). Od 2013 roku odnotowano znaczne zmniejszenie zarówno liczby tego typu szkół, jak i uczniów (liczba szkół zmalała o 48, liczba uczniów o 2 987).

W 2017 roku w regionie funkcjonowało 87 (85 w 2013 r.) szkół policealnych (23 dla młodzieży, 64 dla dorosłych (w tym kolegium pracowników służb społecznych), w których kształciło się 9 552 (9 115 w 2013 r.) uczniów, a w omawianym roku szkoły opuściło 3 198 (w 2013 r. 2 978) absolwentów. Porównując dane z rokiem 2013 liczba szkół wzrosła o 2, a liczba uczniów o 437 osób.

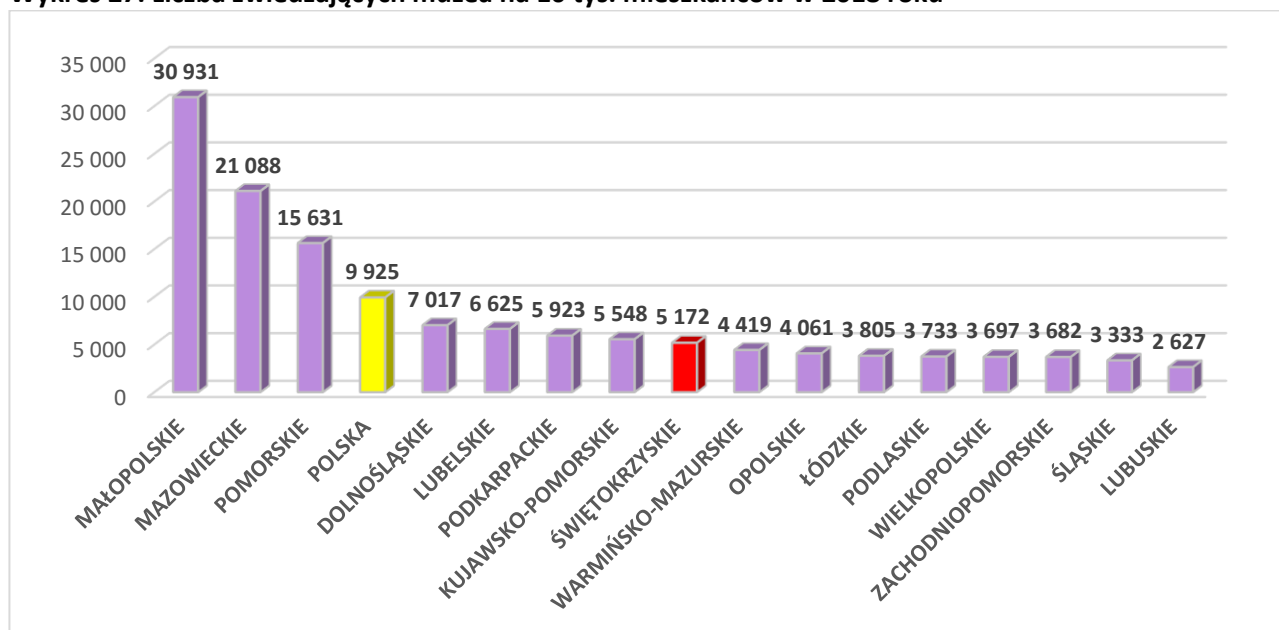
W 2017 roku istniało 76 (w 2013 r. – 83) placówek zasadniczych szkół zawodowych, szkół branżowych I-ego stopnia i szkół przysposabiających do pracy zawodowej specjalnych. Liczba uczniów wynosiła 4 928 (w 2013 r. 5 944) osób, co stanowiło 2,96% (w 2013 r. 3,02%) wszystkich uczniów tego typu szkół w Polsce. Do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie dla uczniów: szkół zawodowych, absolwentów, eksternów oraz osób, które ukończyły kwalifikacyjne kursy zawodowe, przeprowadzanego w czerwcu i lipcu 2018 roku w regionie przystąpiło (do obu części) 5 778 zdających, z czego świadectwa potwierdzające kwalifikacje w zawodzie otrzymało 74,85% zdających spośród wszystkich, którzy przystąpili do obu części egzaminu.⁶

Obiekty kulturalne i sportowe

W 2018 r. na obszarze województwa świętokrzyskiego działało 268 (w 2013 r. 274) bibliotek publicznych oraz 9 (w 2013 r. 10) punktów bibliotecznych. Liczba czytelników w ciągu roku ogółem wyniosła 154,88 tys. (w 2013 r. 177,49 tys.).

Na terenie województwa w 2018 r. działało 31 (w 2013 r. 28) muzeów i oddziałów muzealnych. Zwiedzający stanowili 643,54 tys. Liczba zwiedzających muzea i oddziały muzeów na 1000 mieszkańców w 2018 roku wyniosła 178,2 (w 2013 r. 188,8), przy średniej dla Polski 245,8 (w 2013 r. - 182,5), dzięki czemu województwo znalazło się na 8. miejscu w kraju. W porównaniu do 2013 roku omawiany wskaźnik zmalał o 10,6.

Wykres 27. Liczba zwiedzających muzea na 10 tys. mieszkańców w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL.

⁶ http://www.komisja.pl/pobierz/zawodowy/2018/spr_26_2018_epkwz_formula2012.pdf

W województwie mieszczą się 4 teatry i instytucje muzyczne (2013-2018), w tym filharmonia, dysponujące 1 769 (2013-2018) miejscami na widowni w stałej sali. W 1 912 (w 2013 r. 1 442) przedstawieniach i koncertach uczestniczyło według miejsca prezentacji 440,08 tys. (w 2013 r. 283,29 tys.) widzów, z których 32,91 tys. (w 2013 r. 24,88 tys.) była słuchaczami Filharmonii Świętokrzyskiej. W 2018 roku zorganizowano 124 (w 2013 r. 101) koncerty. Na dzień 31.12.2018 r. istniało 17 (w 2013 r. 13) kin stałych oraz 35 (w 2013 r. 28) sal projekcyjnych. W 2018 r. na terenie województwa funkcjonowały 123 (w 2013 r. - 127) instytucje kultury, w tym centra, domy, ośrodki kultury oraz kluby i świetlice. Przeważały instytucje położone na terenach wiejskich – 69, w miastach - 54. Na terenie województwa w 2018 r. działało 339 (w 2016 r. 367) klubów sportowych, w których zrzeszonych było 23 356 (w 2016 r. 21 629; w 2014 r. 20 265) członków. W 2018 r. w regionie świętokrzyskim działało 570 (w 2016 r. 689; w 2014 r. 637) sekcji sportowych.

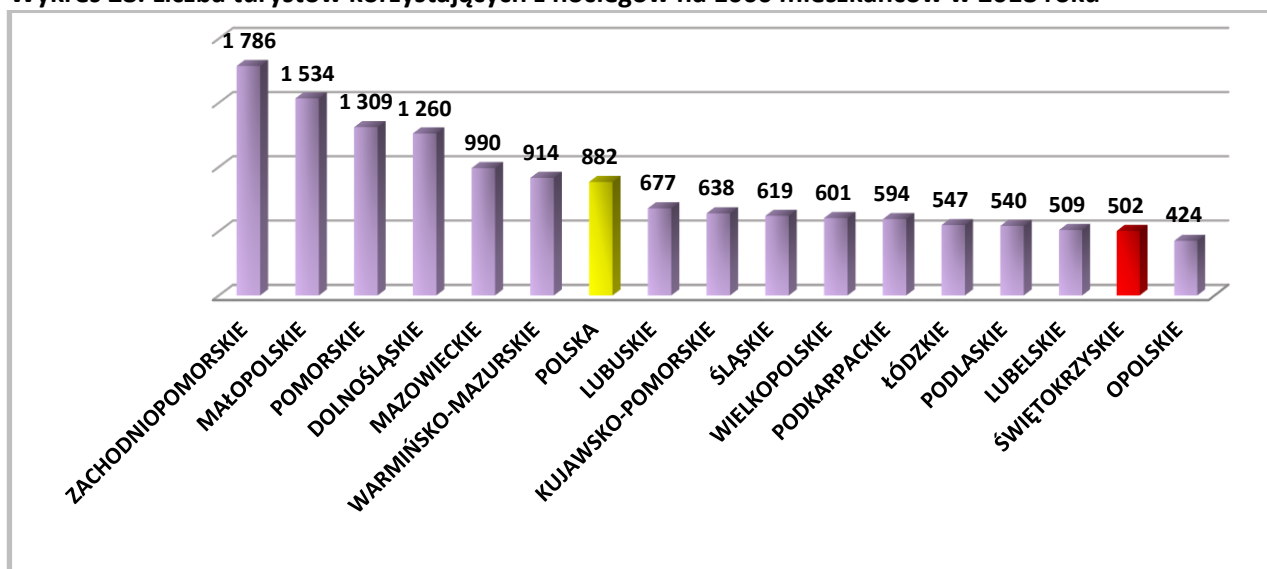
Infrastruktura turystyczna

W 2018 r. baza noclegowa turystyki obejmowała obiekty hotelowe w ilości 137 (w 2013 r. 114), w tym hotele – 98 (w 2013 r. 82), motele – 9 (w 2013 r. 11), pensjonaty – 18 (w 2013 r. 8), inne obiekty hotelowe – 12 (w 2013 r. 13) oraz pozostałe obiekty (takie jak domy wycieczkowe, schroniska, kempingi, ośrodki wczasowe i szkoleniowo-wypoczynkowe, zakłady uzdrowiskowe, hostele, pokoje gościnne i agroturystyczne), których było łącznie 114 (w 2013 r. 101). Wraz ze wzrostem poziomu atrakcyjności turystycznej województwa, liczba turystycznych obiektów noclegowych (w latach 2013-2017) zwiększyła się o 16,74% (w 2017 r. o 15,4%).

Na dzień 31.12.2017 r. dla turystów przygotowanych było 16 631 miejsc noclegowych, z czego 8525 miejsc zapewniały obiekty hotelowe, 1900 – ośrodki wczasowe i szkoleniowo - wypoczynkowe, 1601 - zakłady uzdrowiskowe, 1246 - kempingi i pola biwakowe, 895 - schroniska młodzieżowe.

W 2018 r. zostało udzielonych 1 796 855 noclegów (w 2013 r. 1 342 186). W 2018 r. z noclegów skorzystało 624 099 (w 2013 r. 291 332) osób, w tym 36 984 (w 2013 r. 27 429) stanowili turyści zagraniczni. Ogólnie w latach 2013–2018 o 148,32 wzrosła w regionie liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 ludności.

Wykres 28. Liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL.

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNALNA

Transport drogowy i połączenia autobusowe

W skład infrastruktury drogowej województwa świętokrzyskiego wchodzi drogi: **krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne**. W 2018 r. w województwie znajdowało się 14 632,5 km dróg o twardej nawierzchni, co stawiało świętokrzyskie na 10. miejscu wśród wszystkich województw w kraju. Na pierwszym miejscu pod względem długości tego typu dróg było województwo mazowieckie (38 668,8 km), a na ostatnim województwo opolskie (8 533 km). Od 2013 roku w świętokrzyskim przybyło 1 154,5 km dróg o twardej nawierzchni.

W 2018 roku w regionie znajdowało się 755 km dróg krajowych (drogi o twardej nawierzchni), 1 075,5 km dróg wojewódzkich, 5 842,4 km dróg powiatowych i 6 959,6 km dróg gminnych.

Przez województwo przebiegają odcinki ośmiu ciągów komunikacyjnych zaliczonych do **kategorii dróg krajowych**, jednak długość tego typu dróg była w 2018 roku najkrótsza w Polsce i stanowiła jedynie 3,89% wszystkich dróg krajowych.

Udział dróg wojewódzkich w regionie w porównaniu do wszystkich dróg tego typu w kraju wynosił 3,72%, dróg powiatowych – 5,09%, a gminnych – 4,94%.

W województwie świętokrzyskim w sumie zlokalizowanych było 36 odcinków dróg zaliczonych do **kategorii dróg wojewódzkich**. Porównując długość dróg wojewódzkich w poszczególnych regionach Polski w 2018 roku, świętokrzyskie znajdowało się na przedostatnim miejscu przed województwem opolskim (995,5 km).

Drogi powiatowe stanowią uzupełnienie nadrzędnej sieci drogowej i pełnią rolę wewnątrzregionalną, wiążąc drogi lokalne posiadające status dróg gminnych z układem dróg wojewódzkich i krajowych. Długość tego rodzaju dróg w województwie świętokrzyskim w 2018 roku plasowała region na 13. pozycji w kraju, przed województwem pomorskim (5 250,1km), opolskim (3 692,2km) i lubuskim (3 485,7km). Długość **dróg gminnych** w regionie w 2018 roku pozwoliła na zajęcie 10. miejsca w kraju.

Gęstość dróg o twardej nawierzchni w województwie jest stosunkowo wysoka. Wartość wskaźnika w 2018 roku na poziomie 124,9 km na 100 km² (przy średniej dla kraju 97,2 km/100 km²) uplasowała region na 3. miejscu zaraz za województwami śląskim i małopolskim.

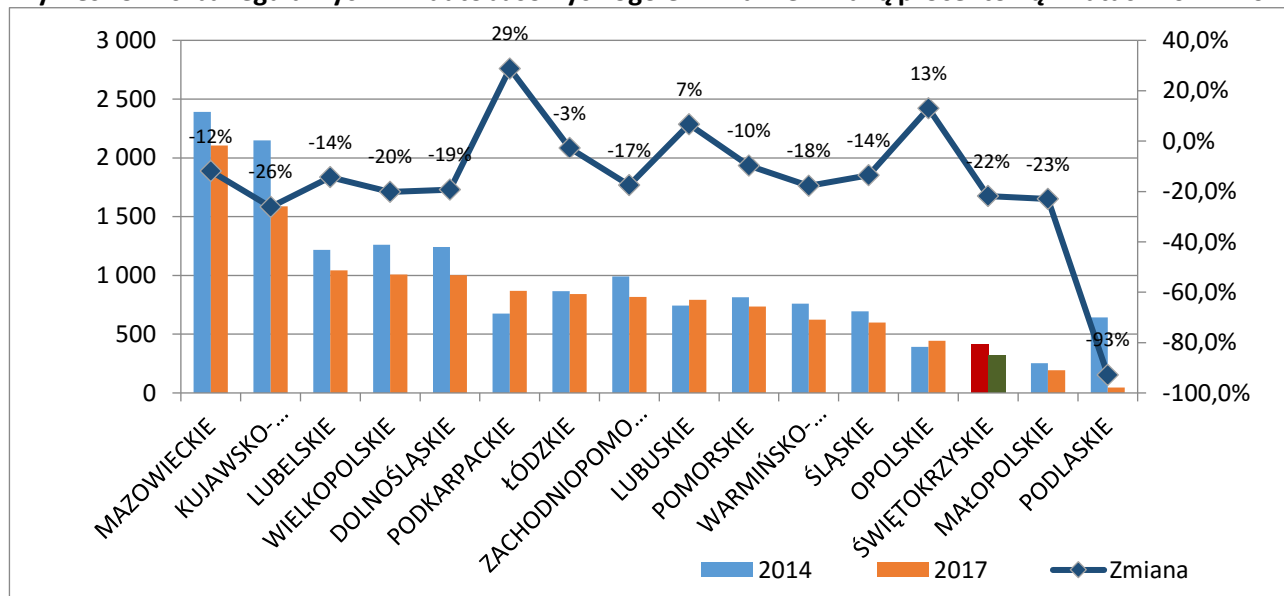
Od 2013 roku **gęstość dróg o twardej nawierzchni** na 100 km² w województwie świętokrzyskim wzrosła o 9 km na 100 km².

Region świętokrzyski znajduje się poza korytarzami sieci autostrad, a do **dróg ekspresowych** zaliczone są obecnie tylko drogi krajowe nr 7 na kierunku północ – południe oraz droga nr 74 na kierunku zachód-wschód.

W 2018 roku długość dróg ekspresowych wynosiła 94,5 km i od 2013 roku wzrosła o 37,40 km. Pod względem długości tego rodzaju dróg województwo świętokrzyskie w 2018 roku znajdowało się na 11. miejscu w kraju, a udział dróg ekspresowych w regionie w porównaniu do wszystkich takich dróg w kraju wyniósł 4,55%.

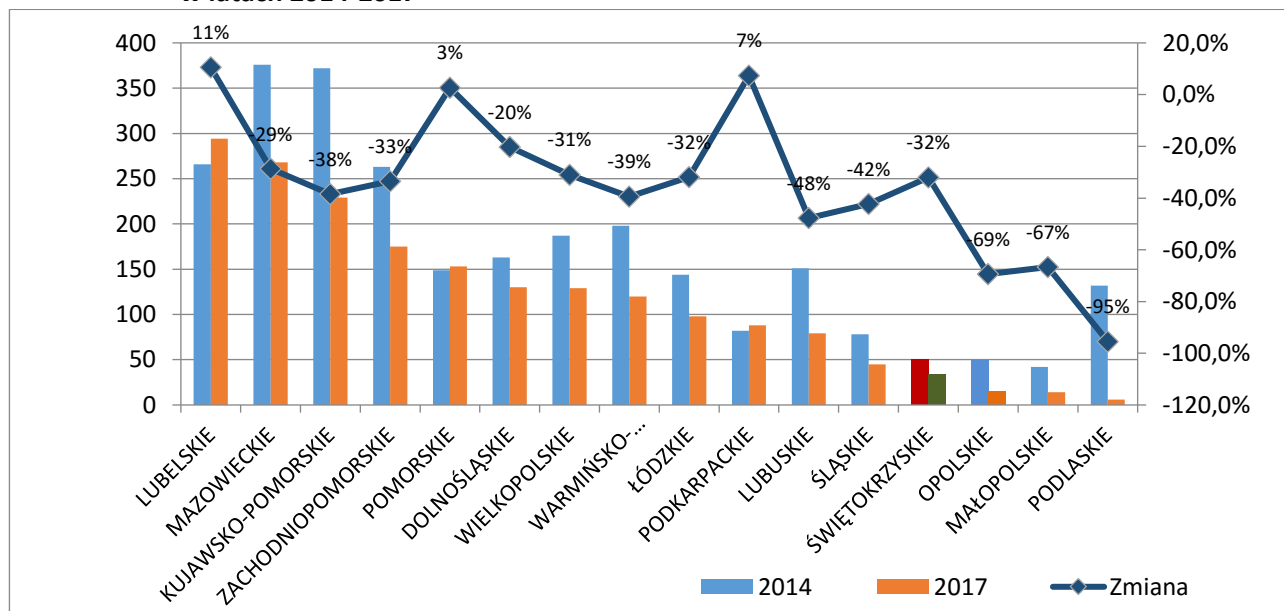
W 2017 r. w Polsce było ogółem 13 026 **regularnych linii komunikacji autobusowej**⁷. W stosunku do 2014 roku liczba ta zmniejszyła się o 2 472 (spadek o 16,0%). Z kolei liczba połączeń regionalnych zmniejszyła się o 825 (spadek o 30,5%). W 2014 roku w województwie świętokrzyskim liczba połączeń ogółem zmniejszyła się z 411 do 321 (spadek o 21,9%) w 2017 roku, a liczba połączeń regionalnych zmniejszyła się z 50 do 34. Jeśli chodzi o regionalne linie komunikacji autobusowej, województwo świętokrzyskie zajęło w 2017 roku 13. miejsce wśród wszystkich województw.

Wykres 29. Liczba regularnych linii autobusowych ogółem wraz ze zmianą procentową w latach 2014 - 2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL.

Wykres 30. Liczba regularnych linii autobusowych regionalnych wraz ze zmianą procentową w latach 2014-2017

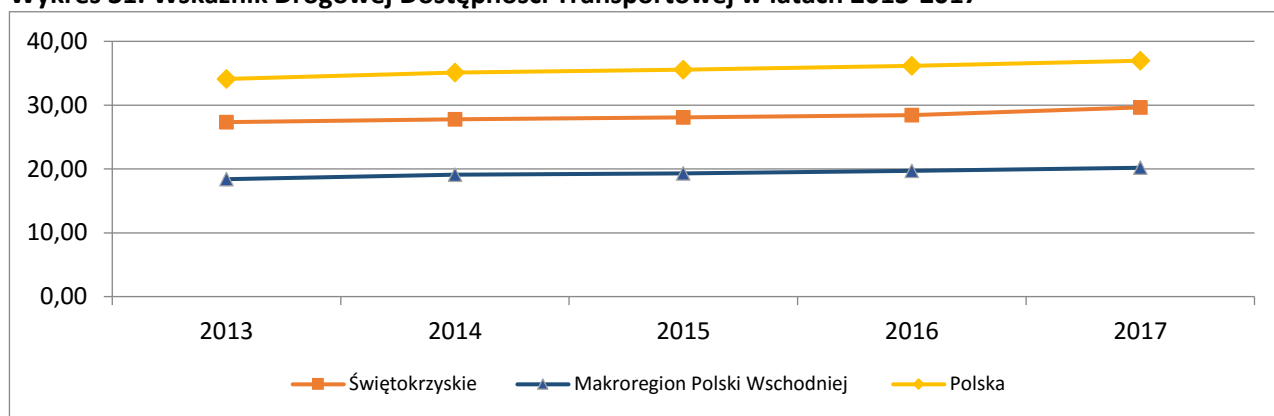

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL.

⁷ Linie miejskie obsługiwane przez podmioty, których przeważającą działalnością jest wykonywanie przewozów w komunikacji międzymiastowej i międzynarodowej; bez przedsiębiorstw komunikacji miejskiej.

Drogowa dostępność mierzona Wskaźnikiem Drogowej Dostępności Transportowej (WDDT) w województwie świętokrzyskim wzrosła z 27,34 punktów w 2013 roku do 29,65 punktów w 2017 roku. Wskaźnik pokazuje sumę relacji transportowych między ośrodkami, regionami, przy czym każda relacja uwzględnia zarówno czas przejazdu między ośrodkami A i B oraz znaczenie (atrakcyjność) tych ośrodków w systemie transportowym (potencjał demograficzny, ekonomiczny lub inny). Jednostki o wyższej wielkości wskaźnika charakteryzuje wyższa dostępność. Wskaźnik jest zbudowany w oparciu o model potencjału, dla którego atrakcyjność celu podróży/przewozu (ludność w transporcie osób oraz ludność i PKB w transporcie towarów) maleje wraz z wydłużaniem się czasu podróży/przewozu.⁸ Na poniższym wykresie został zaprezentowany wskaźnik syntetyczny (średnia ze wskaźnika WDDT osobowego i towarowego).

Wykres 31. Wskaźnik Drogowej Dostępności Transportowej w latach 2013-2017

Źródło: Polska Akademia Nauk, Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja), Warszawa 2017 r.

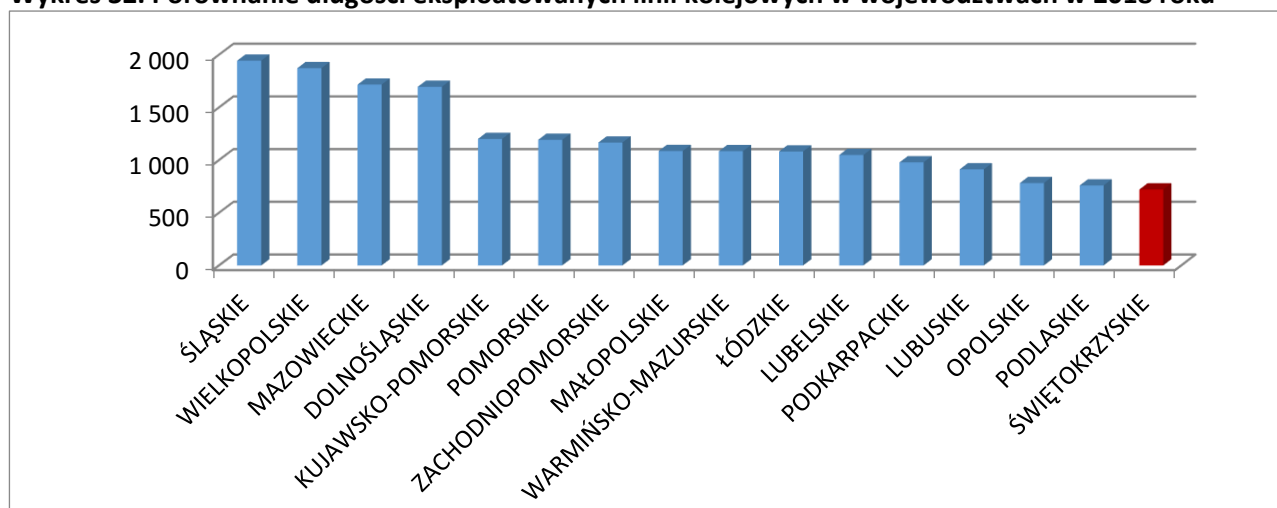
Transport i połączenia kolejowe

W 2018 roku w Polsce było 19 235 km eksploatowanych linii kolejowych. W stosunku do 2013 roku długość linii zmniejszyła się o 93 km (0,5%). Województwo świętokrzyskie charakteryzuje się najmniejszą długością eksploatowanych linii kolejowych ze wszystkich województw - 721 km, co stanowi 3,6% analizowanych linii kolejowych – w stosunku do 2013 roku nastąpił wzrost o 3,7%. 270 km to linie znaczenia państwowego, a 451 km to pozostałe linie.

Pod względem gęstości linii kolejowych świętokrzyskie uplasowało się na 9. miejscu w kraju (6,2 km na 100 km). Strategiczne znaczenie dla gospodarki województwa posiadały węzły kolejowe w Kielcach i Skarżysku Kamiennej, stacja w Sędziszowie oraz stacje obsługujące przemysł wydobywczy i związane z nim przetwórstwo: Rykoszyn, Sitkówka-Nowiny, Małogoszcz i Ożarów.

⁸ Polska Akademia Nauk, Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja), Warszawa 2017 r.

Wykres 32. Porównanie długości eksploatowanych linii kolejowych w województwach w 2018 roku

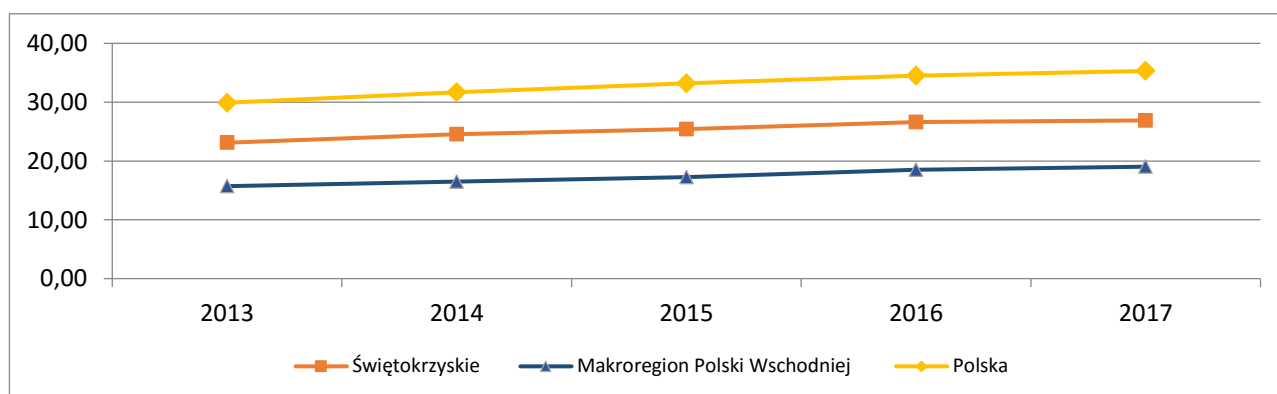

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL.

Podobnie jak w przypadku dostępności drogowej można wyznaczyć Wskaźnik Kolejowej Dostępności Transportowej (WKDT). Jego charakterystyka jest analogiczna jak w przypadku WDDT.

WKDT w województwie świętokrzyskim wyniósł 26,9 punktów w 2017 i zanotował wzrost o 3,79 punktów w stosunku do roku 2013. Na poniższym wykresie został zaprezentowany wskaźnik syntetyczny.

Wykres 33. Wskaźnik Kolejowej Dostępności Transportowej w latach 2013-2017

Źródło: Polska Akademia Nauk, Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja), Warszawa 2017 r.

Transport lotniczy

Województwo świętokrzyskie posiada cywilne lotnisko sportowe w miejscowości Masłów koło Kielc, otwarte 27 czerwca 1937 roku. Jest ono zarejestrowane jako lotnisko komunikacji cywilnej w Światowej Organizacji Lotnictwa Cywilnego /ICAO/ pod międzynarodowym numerem rejestrowym EP KA. Lotnisko posiada: pas asfaltowy o długości 1 155 i szerokości 30 metrów z nawrotniami na jego końcach, pas trawiasty 900 na 250 metrów, światła podejścia do DS 1 dużej intensywności na obydwu kierunkach oraz światła progów DS i światła krawędziowe DS i DK. Wzrost potrzeb w zakresie transportu lotniczego nakłonił władze różnych szczebli do szukania nowych rozwiązań w tym zakresie. W związku z niemożliwością rozbudowy lotniska

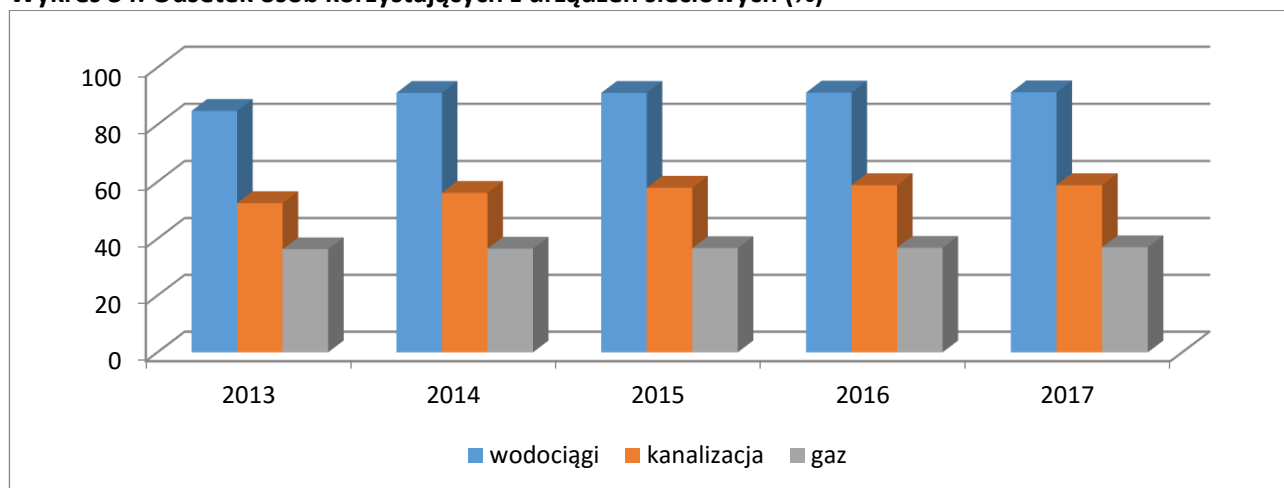
w Masłowie planowano budowę Regionalnego Portu Lotniczego Kielce (RPL) w Obicach (gm. Morawica), jednak z przyczyn ekonomicznych nie podjęto się tego zadania.

Infrastruktura komunalna

W 2017 roku liczba mieszkań na obszarze województwa świętokrzyskiego wynosiła 444 300 mieszkań, co stanowiło 3,07% krajowych zasobów mieszkaniowych. 219 043 mieszkań znajdowało się na wsi, a 225 257 w miastach, z czego 84 233 mieszkań w mieście Kielce. W województwie na 1 tys. mieszkańców w 2017 roku przypadało 356,1 mieszkań, podczas gdy w kraju 375,7. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę wynosiła 26,6 m² i była niższa od średniej krajowej wynoszącej 27,7 m² na osobę.

Od 2013 r. w województwie można zauważyć korzystne zmiany w wyposażeniu lokali mieszkalnych w podstawowe instalacje, tj. sieć wodociągową, kanalizację i gaz. W 2017 roku 58,7% mieszkańców województwa posiadało dostęp do kanalizacji, podczas gdy w Polsce 70,5%. Długość sieci kanalizacyjnej w województwie corocznie wzrastała, w 2017 roku wynosiła 6 122 km. Większą dostępnością, choć również odbiegającą od średniej, cechowały się wodociągi, z których korzystało 1 138 768 osób, co stanowiło 91,3 % mieszkańców regionu. W 2017 roku w województwie świętokrzyskim sieć wodociągowa liczyła 13 715,2 tys. km, natomiast sieć gazowa ok. 4,4 tys. km i korzystało z niej 37% mieszkańców województwa.

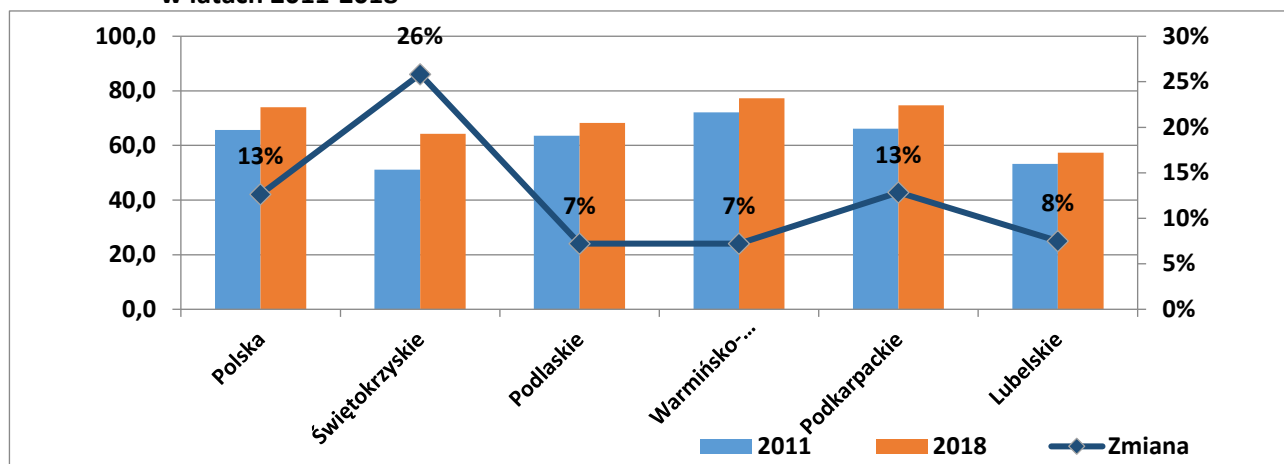
Wykres 34. Odsetek osób korzystających z urządzeń sieciowych (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL.

Od 2011 do 2018 roku we wszystkich województwach Polski Wschodniej odsetek ludności korzystającej z **oczyszczalni ścieków** zwiększył się. Największy przyrost odnotowano w województwie świętokrzyskim, gdzie odsetek ten zwiększył się o 13,2 p.p. Dla porównania w Polsce przyrost ten wyniósł 8,3 p.p. W analizowanej grupie województw drugie miejsce zajęło województwo podkarpackie (8,5 p. p.), najgorszy zaś wynik osiągnęło województwo lubelskie, tj. 4.0 p.p.

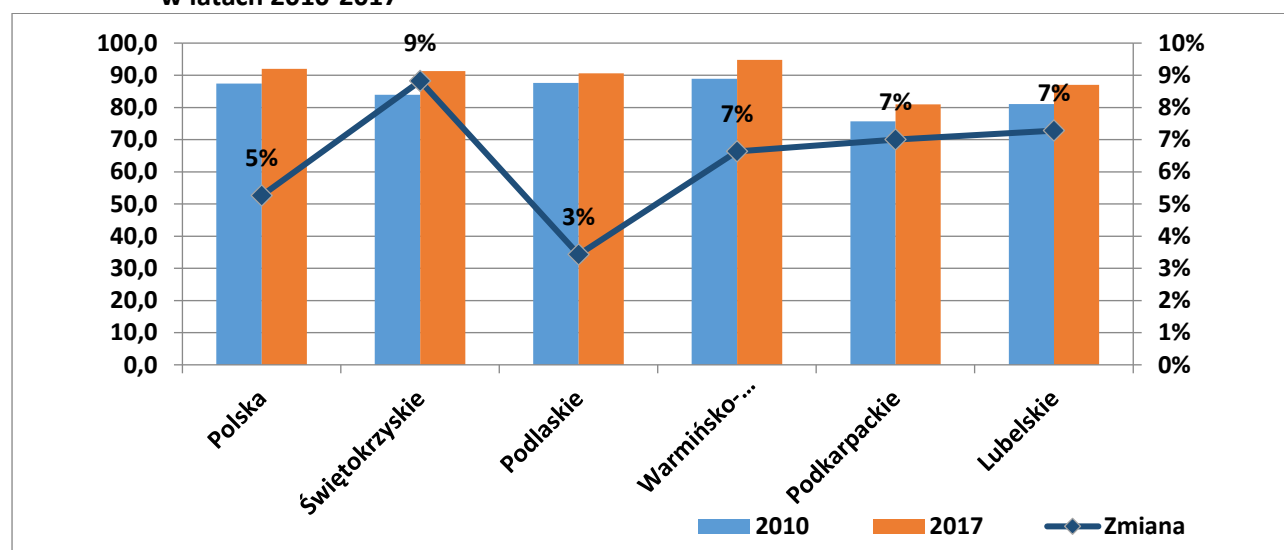
Wykres 35. Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wraz ze zmianą procentową w latach 2011-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL.

Od 2010 do 2017 roku zaobserwować można zwiększenie we wszystkich województwach Polski Wschodniej odsetka ludności korzystającej z **sieci wodociągowej**. Największy przyrost odnotowano w województwie świętokrzyskim gdzie odsetek ten zwiększył się o 7,4 p. p. Najgorszy wynik osiągnęło województwo podlaskie, tj. 3.0 p. p. Dla porównania w Polsce przyrost ten wyniósł 4,6 p. p.

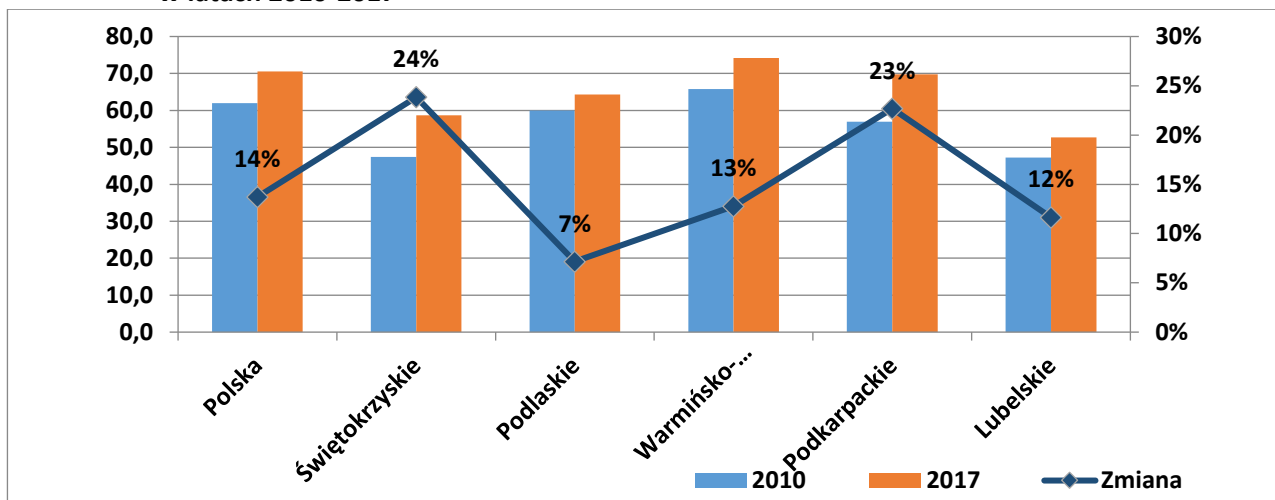
Wykres 36. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wraz ze zmianą procentową w latach 2010-2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL.

W latach 2010 - 2017 zauważalny był również wzrost odsetka ludności korzystającej z **sieci kanalizacyjnej** we wszystkich województwach Polski Wschodniej. Największy przyrost odnotowano w województwie podkarpackim, gdzie odsetek ten zwiększył się o 12,9 p. p. Województwo świętokrzyskie uplasowało się na drugim miejscu z wynikiem 11,3 p. p., najgorszy zaś wynik osiągnęło województwo podlaskie, tj. 4.3 p. p. Dla porównania w Polsce przyrost ten wyniósł 8,5 p. p.

Wykres 37. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej wraz ze zmianą procentową w latach 2010-2017

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/BDL.

2. REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO NA LATA 2014 – 2020 W OPARCIU O PRZYJĘTY SYSTEM WSKAŹNIKÓW

WSKAŹNIKI KONTEKSTOWE

Tabela 2. Wskaźniki kontekstowe SRWS

Lp.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Wartość bazowa Polska	Wartość aktualna Polska	Trendy Polska	Wartość bazowa Świętokrzyskie	Wartość aktualna Świętokrzyskie	Trendy Świętokrzyskie
1	PKB na 1 mieszkańca w PPS (UE-27=100)	%	Eurostat	61 (2009)	70* (2017)	wzrost	47 (2009)	50* (2017)	wzrost
2	PKB na 1 mieszkańca (Polska=100)	%	GUS	100 (2010)	-	-	77,2** (2010)	71,5 (2016)	spadek
3	Wskaźnik zatrudnienia wg BAEL (wiek 20-64)	%	GUS	64,5** (2011)	72,2 (2018)	wzrost	63,9** (2011)	68,0 (2018)	wzrost
4	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej	PLN	GUS	3625,2 (2011)	4527,9 (2017)	wzrost	3137,9 (2011)	3911,5 (2017)	wzrost
5	Poziom stopy bezrobocia wg BAEL (wiek 15+)	%	GUS	9,7 (2011)	3,8 (2018)	spadek	13,0 (2011)	5,8 (2018)	spadek
6	Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców ⁹	os.	GUS	0,2 (2011)	- 0,6 (2018)	spadek	- 3,5 (2011)	- 5 (2018)	spadek

* Ue-28=100.
 ** Wartości bazowe zostały skorygowane na podstawie najnowszych danych pochodzących z GUS.
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020. oraz danych GUS/BDL.

Prezentowane w tabelach trendy oznaczone kolorami:

- zielonym: **wzrost, spadek** - informują o trendzie korzystnym,
- czerwonym: **wzrost, spadek** - informują o trendzie niekorzystnym.

⁹ Wartości bazowe wskaźnika zostały obliczone za pomocą wzoru: $(I.ludności_{2011} - I.ludności_{2010}) * 1000 / I.ludności_{2011}$

WSKAŹNIKI MISJI I WIZJI

Tabela 3. Wskaźniki misji i wizji SRWŚ

Lp.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Wartość bazowa Polska	Wartość aktualna Polska	Trendy Polska	Wartość bazowa Świętokrzyskie	Wartość aktualna Świętokrzyskie	Trendy Świętokrzyskie
1	Wpływ Strategii na poziom PKB (w cenach stałych roku 2000) na 1 mieszkańca	%	Z wykorzystaniem modelu ekonometrycznego akceptowanego przez KE *	%	Brak danych - opis pod tabelą	-	0 (2012)	Brak danych - opis pod tabelą	-
2	Wpływ Strategii na poziom spożycia prywatnego (w cenach stałych roku 2000)	%		%		-			-
3	Wpływ Strategii na poziom wskaźnika zatrudnienia wg BAEL (wiek 20-64)	pkt. proc		pkt. proc		-			-
4	Wpływ Strategii na poziom stopy bezrobocia wg BAEL (wiek 15+)	pkt. proc		pkt. Proc.		-			-
5	Udział patentów udzielonych w regionie w ogólnej liczbie patentów udzielonych w Polsce	%	GUS	100 (2011)	-	-	2,4 (2011)	1,0 (2018)	spadek
6	Saldo migracji zewnętrznych ogółem (migracje na pobyt stały i tymczasowy) ^{10***}	tys. osób	Badanie zamówione GUS*	-4334 (2011)	3612 (2018)	wzrost	103	176	wzrost
7	Udział eksportu zagranicznego w PKB ^{11****}	%	GUS	20,3 ** (2010)	25,0 (2016)	wzrost	6,7** (2010)	9,7 (2016)	wzrost
<p>* Dwa razy w okresie wdrażania Strategii ** Wartości bazowe zostały skorygowane na podstawie najnowszych danych pochodzących z danych GUS. *** Wskaźnik dotyczy procesów migracyjnych zagranicznych na pobyt stały (dane pochodzące z GUS). **** Wskaźnik dotyczy udziału eksportu przedsiębiorstw niefinansowych z udziałem kapitału zagranicznego w PKB w %.</p> <p>Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 oraz danych GUS/BDL..</p>									

¹⁰ Wskaźnik ten dotyczy całości procesów migracyjnych: międzywojewódzkich oraz zagranicznych, zarówno na pobyt stały jak i tymczasowy. Nie należy mylić go z innymi wskaźnikami publikowanymi przez GUS.

¹¹ Wartości bazowe wskaźnika zostały obliczone na podstawie danych o wielkości eksportu prezentowanych w publikacji GUS „Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2010 r.” oraz danych o wielkości PKB w cenach bieżących z publikacji GUS „Produkt krajowy brutto - Rachunki regionalne w 2010 r.”

Z uwagi na brak źródeł niezbędnych do zbadania wskaźników misji i wizji z pozycji 1-4 powyższej tabeli dotyczących wpływu Strategii na: poziom PKB (w cenach stałych roku 2000) na 1 mieszkańca, poziom spożycia prywatnego (w cenach stałych roku 2000), poziom wskaźnika zatrudnienia wg BAEL (wiek 20-64) oraz na poziom stopy bezrobocia wg BAEL (wiek 15+), dotychczas nie przeprowadzono badania z wykorzystaniem modelu ekonometrycznego podanego w SRWŚ. Niemniej jednak podjęto się ich opisanie biorąc pod uwagę, iż realizacja celów obecnej Strategii odbywa się w zdecydowanej większości poprzez programy operacyjne na lata 2014-2020, finansowane ze środków UE.

Zaprezentowanie wymienionych wskaźników było możliwe dzięki publikacji pn.: *Ocena wpływu realizacji polityki spójności na kształtowanie się wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowym i regionalnym za pomocą modelu EUImpactMOD*. Raport został opracowany w 2019 roku na zlecenie Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju i prezentował całościowy wpływ programów operacyjnych polityki spójności na rozwój kraju i poszczególnych regionów. W Raporcie podkreślono kluczowe znaczenie tych funduszy jako głównego czynnika wpływającego na wzrost poziomu wskaźników makroekonomicznych (w tym na poziom PKB) w poszczególnych regionach kraju.

Wyniki symulacji zaprezentowane w ww. Raporcie jednoznacznie wskazują na pozytywny wpływ funduszy pochodzących z polityki spójności UE oraz z regionalnych programów operacyjnych na poziom rozwoju gospodarczego poszczególnych województw. Dzięki ich realizacji w 2018r. poziom PKB był w Polsce o 1,2% wyższy niż w porównywalnym scenariuszu bez udziału funduszy. W województwach Polski Wschodniej środki RPO zwiększyły PKB aż o 2,4%.

Ogólnie w 2018 r. wartość produktu krajowego brutto w Polsce była o 4,9% wyższa niż w odniesieniu do potencjalnego scenariusza, w którym Polska nie wykorzystywałaby funduszy unijnych. Największe korzyści ekonomiczne z wykorzystania funduszy zaobserwowano w województwach Polski Wschodniej, m.in.: w **województwie świętokrzyskim**, w którym w 2018 roku regionalne PKB było o 6,5% wyższe, niż w przypuszczalnym scenariuszu bez wykorzystania środków unijnych.

Rozpatrując wpływ funduszy polityki spójności na rynek pracy, można stwierdzić, że fundusze te miały także bardzo duże znaczenie w tym obszarze, szczególnie tam gdzie zaobserwowano ich wysoką absorpcję w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

W 2018 roku w **województwie świętokrzyskim** odnotowano wpływ funduszy polityki spójności na poziom wskaźnika zatrudnienia wśród osób w wieku 20-64 lata **na poziomie +1,8 p.p.**

W 2018 r. stopa bezrobocia, liczona zgodnie z metodologią BAEL, w Polsce spadła do poziomu 3,8%, co przełożyło się na poprawę sytuacji w regionach. W województwach od lat borykających się z wysokim bezrobociem w 2018 roku odsetek osób bezrobotnych spadł. W **województwie świętokrzyskim** w tym roku odsetek osób bezrobotnych osiągnął poziom - **5,8%**. Również w tym przypadku na tak niski poziom bezrobocia i poprawę sytuacji na regionalnym rynku pracy znaczący wpływ miały fundusze unijne.

Największy odsetek funduszy polityki spójności wydatkowano w obszarze rozwoju infrastruktury podstawowej obejmującej, m.in.: infrastrukturę transportową, komunalną, turystyczną, społeczną,

energetyczną, związaną z ochroną środowiska, itd. Kolejne kategorie interwencji dotyczyły bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw oraz rozwoju zasobów ludzkich.

Powyższe nakłady finansowe i projekty realizowane w ramach środków polityki spójności dowodzą, iż fundusze te poważnie wpłynęły na realizację istotnych wskaźników dla rozwoju województwa, w tym, m.in.: podniesienia poziomu PKB w województwie świętokrzyskim, wzrostu eksportu zagranicznego w PKB województwa oraz podniesienia jakości życia mieszkańców regionu i stanowiły przodujące narzędzie realizacji założeń SRWŚ.

WSKAŹNIKI STRATEGICZNE

Cel strategiczny 1. Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej.

Tabela 4. Wskaźniki 1 Celu strategicznego SRWŚ

Lp.	Nazwa wskaźnika celów strategicznych	Miara	Źródło	Wartość bazowa Polska	Wartość aktualna Polska	Trendy Polska	Wartość bazowa Świętokrzyskie	Wartość aktualna Świętokrzyskie	Trendy Świętokrzyskie
1	WDDT (dostępność transportowa drogową)	n/d	Dane z Raportu ***	34,11 (2013)	36,96 (2017)	wzrost	27,34 (2013)	29,65 (2017)	wzrost
	WKDT (dostępność transportowa kolejową)	n/d		29,91 (2013)	35,31 (2017)	wzrost	23,11 (2013)	26,90 (2017)	wzrost
2	Dostępność usług publicznych ^{12 *}		GUS	-			2 (2011)		
	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	%	GUS	69,2 (2011)	84,7 (2017)	wzrost	63,7 (2011)	80,3 (2017)	wzrost
	Liczba lekarzy (personel pracujący ogółem) na 10 tys. ludności	osoba	GUS	45 (2011)	57 (2017)	wzrost	40 (2011)	52 (2017)	wzrost
	Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	-	GUS	4,7 (2011)	3,8 (2018)	spadek	6,0 (2011)	3,8 (2018)	spadek
	Zdawalność egzaminów maturalnych w stosunku do średniej krajowej	%	GUS	-	-	-	101,33 (2011)	100,38 (2018)	spadek
	Zdawalność egzaminów maturalnych ogółem	%	GUS	75 (2011)	79,7 (2018)	wzrost	76 (2011)	80 (2018)	wzrost
	Liczba osób przypadających na szpitalny oddział ratunkowy	osoba	GUS	173 597 (2011)	167 005 (2018)	spadek	142 013 (2011)	124 155 (2018)	spadek
3	Odsetek gospodarstw domowych z komputerem z szerokopasmowym dostępem do Internetu**	%	GUS	48,2 (2011)	53,8 (2017)	wzrost	29,9 (2011)	44,9 (2017)	wzrost

* Wskaźnik zastąpiony na poniżej wskazane.
 ** Wskaźnik dotyczy komputerów osobistych z dostępem do Internetu szerokopasmowego.
 *** Raport, pt.: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja), Polska Akademia Nauk, Warszawa 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 oraz danych GUS/BDL.

¹² Wskaźnik został zdefiniowany w oparciu o metodologię opisaną w KSRR (str. 33, przypis 50) i zmodyfikowany przy użyciu takich parametrów jak: 1) odsetek dzieci w wieku 3 - 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym; 2) średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej; 3) liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych przypadająca na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów; 4) liczba lekarzy (personel pracujący) na 10 tys. mieszkańców; 5) liczba osób przypadających na 1 zakład opieki zdrowotnej; 6) zgony niemowląt na 1000 urodzeń; 7) średnia liczba uczestników imprez w domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na 1 mieszkańca. **INTERPRETACJA:** Wskaźnik prezentuje liczbę niekorzystnych zjawisk w 7 wyżej wymienionych obszarach dotyczących dostępności usług publicznych. Niekorzystne zjawiska to: 1) odsetek dzieci w wieku 3 - 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2011r. poniżej 50%; 2) średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w 2011r. co najmniej 15% niższe od średniej krajowej; 3) liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych przypadająca na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w 2011r. co najmniej 20% większa od średniej krajowej; 4) liczba lekarzy (personel pracujący) na 10 tys. mieszkańców w 2010 r. co najmniej 50% mniejsza od średniej krajowej; 5) liczba osób przypadających na 1 zakład opieki zdrowotnej w 2011 r. co najmniej 40% większa od średniej krajowej; 6) zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych powyżej średniej krajowej w 2011r.; 7) średnia liczba uczestników imprez w domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach w latach 2007/2009/2010 na 1 mieszkańca poniżej średniej krajowej.

Cel strategiczny 2. Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu

Tabela 5. Wskaźniki 2 Celu strategicznego SRWŚ

Lp.	Nazwa wskaźnika celów strategicznych	Miara	Źródło	Wartość bazowa Polska	Wartość aktualna Polska	Trendy Polska	Wartość bazowa Świętokrzyskie w stosunku	Wartość aktualna Świętokrzyskie	Trendy Świętokrzyskie
1	Wartość dodana brutto na 1 pracującego w odniesieniu do średniej krajowej ¹³	%	GUS	100 (2010)	-	-	(2010)	(2016)	
	a) przemysle;				-	-	95,9	86,9	spadek
	b) budownictwie;				-	-	99,4	94,5	spadek
	c) handlu; naprawie pojazdów samochodowych; transporcie i gospodarce magazynowej; zakwaterowaniu i gastronomii; informacji i komunikacji;				-	-	95,2	92,2	spadek
	d) działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsłudze rynku nieruchomości;				-	-	92,4	114,0	wzrost
e) pozostałych usługach.	-	-	88,2	88,8	wzrost				
2	Udzielone noclegi na 1000 mieszkańców w stosunku do średniej krajowej	%	GUS	100 (2011)	-	-	65,8 (2011)	66,1 (2018)	wzrost
3	Udział zwiedzających targi organizowane w Kielcach ¹⁴ w ogólnej liczbie zwiedzających targi w Polsce*	%	Polska Izba Przemysłu Targowego	100 (2011)	-	-	18,76 (2011)		
	Wystawy w obiektach działalności wystawienniczej – wystawy międzynarodowe	Szt.	GUS/BDL	194 (2011)	239 (2018)	wzrost	5 (2011)	8 (2018)	wzrost
4	Udział produktów tradycyjnych zarejestrowanych w regionie w ogólnej liczbie produktów tradycyjnych w Polsce	%	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	100 (2012)	-	-	5,34 ¹⁵ (2012)	4,9 ¹⁶ (2019)	spadek
<p>*Wskaźnik zastąpiony na poniżej wskazany. Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 oraz danych GUS/BDL.</p>									

¹³ Wartości bazowe wskaźnika zostały zaczerpnięte z publikacji GUS „Produkt krajowy brutto - Rachunki regionalne w 2010 r.” (tab. 5).

¹⁴ Organizowane przez Targi Kielce S.A.

¹⁵ Stan na 5.12.2012r.

¹⁶ <https://www.gov.pl> - Zestawienie produktów wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych (02.08.2019 r.).

Cel strategiczny 3. Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki regionu.

Tabela 6. Wskaźniki 3 Celu strategicznego SRWŚ

Lp.	Nazwa wskaźnika celów strategicznych	Miara	Źródło	Wartość bazowa Polska	Wartość aktualna Polska	Trendy Polska	Wartość bazowa Świętokrzyskie	Wartość aktualna Świętokrzyskie	Trendy Świętokrzyskie
1	Udział nakładów na działalność badawczą i rozwojową (B+R) w PKB regionu ¹⁷	%	GUS	0,72* (2010)	0,96 (2016)	wzrost	0,45* (2010)	0,31 (2016)	spadek
2	Liczba MŚP ¹⁸ zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 ośrodek innowacji i przedsiębiorczości ^{19,20}	liczba	SOOIPP/ GUS	4 708 (2011)	7 688 (2017)	wzrost	4 408 (2011)	5 904 (2017)	wzrost
3	Udział nakładów na B+R ponoszonych w sektorze przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem	%	GUS	26,6 (2010)	64,5 (2017)	wzrost	35,1 (2010)	76,3 (2017)	wzrost
4	Udział absolwentów szkół wyższych na kierunkach matematycznych, przyrodniczych i technicznych w ogóle absolwentów szkół wyższych ^{21**}	%	GUS	18,8 (2011)			17,5 (2011)		
	Udział absolwentów szkół wyższych na kierunkach technicznych i przyrodniczych (bez cudzoziemców) w ogóle absolwentów szkół wyższych	%	GUS	19 (2011)	28,7 (2017)	wzrost	19,4 (2011)	30,2 (2017)	wzrost
5	Udział nakładów brutto na środki trwałe w PKB regionu (stopa inwestycji) ²²	%	GUS	20,3* (2010)	18,0 (2016)	spadek	24,0* (2010)	14,0 (2016)	spadek

* Wartości bazowe zostały skorygowane na podstawie najnowszych danych pochodzących z GUS.
 ** Wskaźnik zastąpiony na poniżej wskazany.
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 oraz danych GUS/BDL.

¹⁷ Wartości bazowe wskaźnika zostały obliczone na podstawie danych BDL o poziomie nakładów na B+R w 2010 r. oraz danych o poziomie PKB w cenach bieżących z publikacji GUS „Produkt krajowy brutto - Rachunki regionalne w 2010 r.”

¹⁸ Zatrudniających mniej niż 250 pracowników.

¹⁹ Wartości bazowe wskaźnika zostały obliczone na podstawie danych GUS o liczbie MŚP w 2011r. oraz danych SOOIPP o liczbie ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w pierwszym kwartale roku 2012 (raport „Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2012.”).

²⁰ Wartości aktualne zostały obliczone na podstawie danych GUS o liczbie MŚP w 2017 r. oraz danych SOOIPP o liczbie ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w 2017 roku (raport „Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2018”).

²¹ Wartości bazowe wskaźnika obliczono na podstawie danych GUS o liczbie absolwentów szkół publicznych i prywatnych, studiujących w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym. Do grupy kierunków matematycznych, przyrodniczych i technicznych zaliczono kierunki: rolnicze, leśne i rybactwa, matematyczno-statystyczne, informatyczne, biologiczne, fizyczne, inżynieryjno-techniczne, architektura i budownictwo, ochrona środowiska.

²² Wartości bazowe wskaźnika zostały obliczone na podstawie danych GUS o wielkości NBŚT i PKB prezentowanych w publikacji „Produkt krajowy brutto - Rachunki regionalne w 2010 r.”

Cel strategiczny 4. Koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu.

Tabela 7. Wskaźniki 4 Celu strategicznego SRWŚ

Lp.	Nazwa wskaźnika celów strategicznych	Miara	Źródło	Wartość bazowa Polska	Wartość aktualna Polska	Trendy Polska	Wartość bazowa Świętokrzyskie	Wartość aktualna Świętokrzyskie	Trendy Świętokrzyskie
1	Wskaźnik urbanizacji ²³	%	GUS	60,7 (2011)	60,1 (2018)	spadek	45,0 (2011)	44,9 (2018)	spadek
2	Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców w Kielcach i ośrodkach subregionalnych w stosunku do średniej krajowej ²⁴ :	%	GUS	100			(2011)	(2017)	
	Kielce				-	-	110,1	104,0	spadek
	Ostrowiec Świętokrzyski				-	-	86,1	75,8	spadek
	Skarżysko-Kamienna				-	-	87,1	83,0	spadek
	Starachowice				-	-	72,0	66,7	spadek
	Sandomierz				-	-	108,1	98,9	spadek
3	Dochody własne Kielc i ośrodków subregionalnych na mieszkańca w stosunku do średniej krajowej ²⁵ :	%	GUS	100			(2011)	(2016)	
	Kielce				-	-	103,6	96,5	spadek
	Ostrowiec Świętokrzyski				-	-	54,6	54,8	wzrost
	Skarżysko-Kamienna				-	-	66,8	57,6	spadek
	Starachowice				-	-	58,7	55,6	spadek
	Sandomierz				-	-	87,4	80,9	spadek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 oraz danych GUS/BDL.

²³ Wskaźnik liczony jako procentowy udział mieszkańców miast w ogólnej liczbie ludności (def. ludności miast wg GUS: ludność w gminach miejskich (rodzaj jednostki = 1 lub dla m. st. Warszawy - dzielnice o symbolu 8) i miast w gminach miejsko-wiejskich (rodzaj jednostki = 4) na poziomie danego województwa i Polski.).

²⁴ Za średnią krajową przyjęto średnią liczbę podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców w gminach miejskich w Polsce.

²⁵ Za średnią krajową przyjęto średnią wielkość dochodów własnych na mieszkańca w gminach miejskich w Polsce.

Cel strategiczny 5. Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich.

Tabela 8. Wskaźniki 5 Celu strategicznego SRWŚ

Lp.	Nazwa wskaźnika celów strategicznych	Miara	Źródło	Wartość bazowa Polska	Wartość aktualna Polska	Trendy Polska	Wartość bazowa Świętokrzyskie	Wartość aktualna Świętokrzyskie	Trendy Świętokrzyskie
1	Wartość dodana brutto na 1 pracującego w rolnictwie w odniesieniu średniej krajowej	%	GUS	100 (2010)	-	-	55,3* (2010)	56,3 (2015)	wzrost
2	Dochody podatkowe (PIT) per capita w gminach wiejskich województwa świętokrzyskiego w odniesieniu do średnich dochodów podatkowych PIT per capita dla województwa	%	GUS	52,6 (2011)	60,6 (2017)	wzrost	58,3 (2011)	65,0 (2017)	wzrost
3	Dochody podatkowe (CIT) per capita w gminach wiejskich województwa świętokrzyskiego w odniesieniu do średnich dochodów podatkowych CIT per capita dla województwa	%	GUS	28,2 (2011)	27,2 (2017)	spadek	32,1 (2011)	42,8 (2017)	wzrost
4	Udział liczby noclegów w kwaterach agroturystycznych w regionie w liczbie tych noclegów w kraju	%	GUS	100 (2011)	-	-	3,1 (2011)	3,1 (2018)	bez zmian

* Wartości bazowe zostały skorygowane na podstawie najnowszych danych pochodzących z GUS.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 oraz danych GUS/BDL.

Cel strategiczny 6. Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.

Tabela 9. Wskaźniki 6 Celu strategicznego SRWŚ

Lp.	Nazwa wskaźnika celów strategicznych	Miara	Źródło	Wartość bazowa Polska	Wartość aktualna Polska	Trendy Polska	Wartość bazowa Świętokrzyskie	Wartość aktualna Świętokrzyskie	Trendy Świętokrzyskie
1	Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	GUS	5,7* (2009)	14,1 (2017)	wzrost	10,2* (2009)	20,4 (2017)	wzrost
2	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	GUS	65,7 (2011)	74,0 (2018)	wzrost	51,1 (2011)	64,3 (2018)	wzrost
3	Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych	mln t/r	GUS	220,9 (2011)	213,2 (2018)	spadek	13,9 (2011)	15,3 (2018)	wzrost
4	Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych	mln t/r tys. t/r **	GUS	57,5 (2011)	31,8 (2018)	spadek	2,7 (2011)	1,8 (2017)	spadek
5	Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej	%	GUS	87,4* (2010)	92,0 (2017)	wzrost	83,9 (2010)	91,3 (2017)	wzrost
6	Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	%	GUS	62,0* (2010)	70,5 (2017)	wzrost	47,4 (2010)	58,7 (2017)	wzrost

* Wartości bazowe zostały skorygowane na podstawie najnowszych danych pochodzących z GUS.
 ** Miara skorygowana.
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 oraz danych GUS/BDL.

3. WYKORZYSTANIE FUNDUSZY UE W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

Wśród jednych z najważniejszych źródeł finansowania realizacji polityki horyzontalnej można wskazać fundusze Strukturalne Unii Europejskiej wdrażane w ramach:

- **programów operacyjnych na lata 2007-2013:**

- Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL),
- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ),
- Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (POIG),
- Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (PORPW),
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2007-2013 (RPOWŚ),

oraz

- **programów operacyjnych na lata 2014-2020:**

- Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER),
- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ),
- Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR),

- Programu Operacyjnego Polska Wschodnia (POPW),
- Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (POPC),
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020 (RPOWŚ).

Ponadto do realizacji SRWŚ przyczyniły się projekty realizowane ze środków:

- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW),
- Programu Operacyjnego Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013 (PORYBY),
- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW),
- Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 (PORYBY).

3. WYKORZYSTANIE FUNDUSZY EUROPEJSKICH W RAMACH PERSPEKTYWY FINANSOWEJ 2007-2013

W okresie programowania w latach 2007-2013 całkowita wartość zrealizowanych projektów w ramach dostępnych programów wdrażanych w województwie świętokrzyskim wyniosła **15 mld PLN**, natomiast wartość dofinansowania z UE osiągnęła kwotę **9,1 mld PLN**.

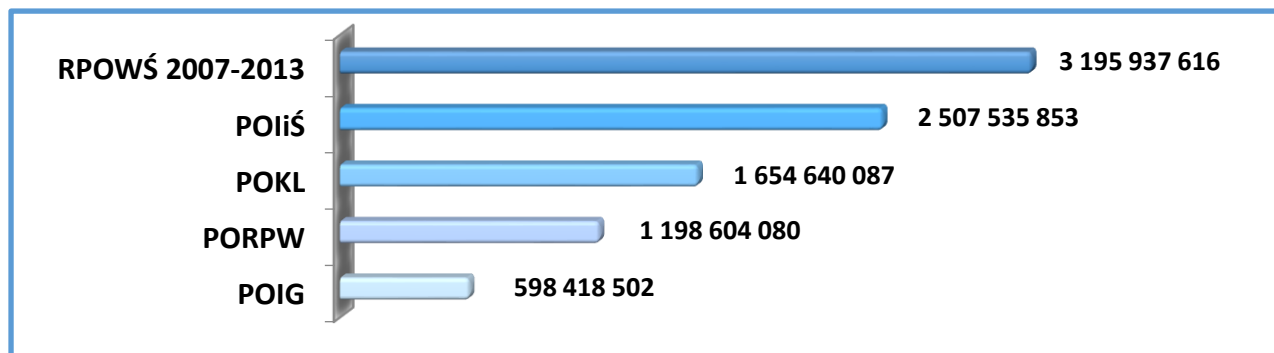
Wśród zrealizowanych przedsięwzięć i projektów pod względem wartości dofinansowania z UE dominowały projekty realizowane w ramach programów RPOWŚ i POIiŚ, które stanowiły odpowiednio **34%** i **27%** dofinansowania UE wśród wszystkich projektów zrealizowanych w województwie świętokrzyskim. Kolejne miejsca zajmowały: **POKL - 18%** i **PORPW - 13%**. Pełne zestawienie wykorzystania funduszy w latach 2007-2013 prezentuje poniższa tabela i wykres.

Tabela 10. Zestawienie wykorzystania Funduszy Europejskich wg programów w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 na terenie województwa świętokrzyskiego

Nazwa Programu	Liczba zrealizowanych projektów	Wartość całkowita zrealizowanych projektów (mln PLN)	Wartość dofinansowania z UE (mln PLN)	Udział dofinansowania projektów poszczególnych programów w programach ogółem (%)
PROGRAM OPERACYJNY INNOWACYJNA GOSPODARKA (POIG)	403	1 256 940 411	598 418 502	6,54%
PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO (POIiŚ)	83	4 061 593 229	2 507 535 853	27,39%
PROGRAM OPERACYJNY ROZWÓJ POLSKI WSCHODNIEJ (PORPW)	22	1 882 363 425	1 198 604 080	13,09%
PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI (POKL)	2536	1 980 463 578	1 654 640 087	18,07%
REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO (RPOWŚ)	1304	5 859 460 722	3 195 937 616	34,91%
OGÓŁEM	4348	15 040 821 365	9 155 136 139	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Krajowego Systemu Informatycznego (KSI SIMIK 07-13) Zestawienie wartości umów/decyzji o dofinansowanie - m.in. w podziale na województwa, powiaty i gminy, wg stanu na dzień 31.12.2018r.

Wykres 38. Wartość dofinansowania z UE w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 w podziale na poszczególne programy (w mln PLN)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Krajowego Systemu Informatycznego (KSI SIMIK 07-13) Zestawienie wartości umów/decyzji o dofinansowanie - m.in. w podziale na województwa, powiaty i gminy, wg stanu na dzień 31.12.2018r.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013

był kluczowym instrumentem realizacji polityki rozwoju wspierającym wzrost gospodarczy i zatrudnienie w regionie świętokrzyskim. Podstawowym źródłem finansowania RPOWŚ były środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Alokacja UE na Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013 wynosiła **769 528 014 Euro**. Oficjalne zatwierdzenie Programu przez Komisję Europejską nastąpiło w **grudniu 2007 r.**

Celem RPOWŚ była poprawa warunków sprzyjających budowie konkurencyjnej i generującej nowe miejsca pracy regionalnej gospodarki, co bezpośrednio nawiązywało do założeń SRWŚ. RPOWŚ był podzielony na następujące Osi priorytetowe:

1. Rozwój przedsiębiorczości.
2. Wsparcie innowacyjności, budowa społeczeństwa informacyjnego oraz wzrost potencjału inwestycyjnego regionu.
3. Podniesienie jakości systemu komunikacyjnego regionu.
4. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej.
5. Wzrost jakości infrastruktury społecznej oraz inwestycje w dziedzictwo kulturowe, turystykę i sport.
6. Wzmocnienie ośrodków miejskich i rewitalizacja małych miast.
7. Pomoc techniczna.

W ramach perspektywy finansowej 2007-2013 z RPOWŚ podpisano **1 304 umowy** o dofinansowanie na łączną wartość prawie **6 mld PLN** i wartości dofinansowania z UE poziomie ponad **3 mld PLN**.

Najwięcej umów zrealizowano w ramach 1 Osi priorytetowej (**579 umów**) na ogólną wartość: **1 453 538 368,62 PLN** (wkład UE: 520 197 155,00 PLN).

W dalszej kolejności największe wartości umów odnotowano w ramach 3 Osi (152 umowy, na ogólną wartość: **1 289 715 219,94 PLN**, wkład UE: 878 012 038,51 PLN) oraz 5 Osi: (160 umów, na ogólną wartość: **941 085 342,56 PLN**, wkład UE: 479 490 570,18 PLN). Poniższa tabela prezentuje wartości i ilości zawartych umów.

Tabela 11. Zestawienie liczby umów i wartości na jakie zostały zawarte w podziale na Osi priorytetowe RPOWŚ na lata 2007-2013 (w mln PLN)

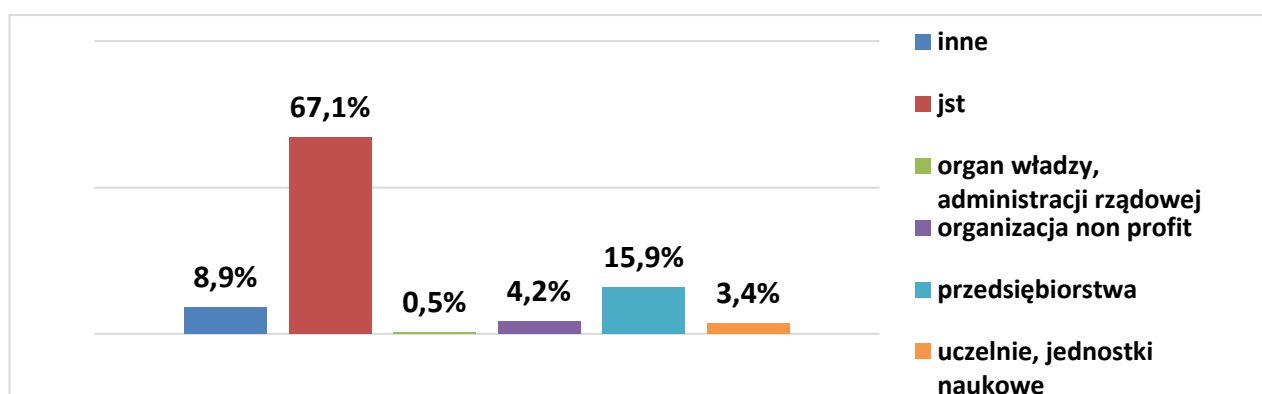
Oś priorytetowa	Liczba umów	Wartość ogółem	Wkład UE
Oś 1	579	1 453 538 368,62	520 197 155,00
Oś 2	122	738 783 033,31	514 364 432,10
Oś 3	152	1 289 715 219,94	878 012 038,51
Oś 4	135	829 097 806,31	418 763 258,15
Oś 5	160	941 085 342,56	479 490 570,18
Oś 6	79	512 195 170,13	296 791 686,57
Oś 7	77	95 045 781,30	88 318 475,88
RAZEM	1304	5 859 460 722,17	3 195 937 616,39

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Krajowego Systemu Informatycznego (KSI SIMIK 07-13) Zestawienie wartości umów/decyzji o dofinansowanie - m.in. w podziale na województwa, powiaty i gminy, wg stanu na dzień 31.12.2018r.

W perspektywie 2007-2013 największą ogólną wartość dofinansowania w ramach RPOWŚ uzyskały jednostki samorządu terytorialnego (JST) – **3,5 mld PLN**, co stanowiło **67,1%** środków wykorzystanych w ramach tego Programu, natomiast przedsiębiorstwa pozyskały **15,9%** środków, tj. **1,4 mld PLN**.

Organizacje non profit pozyskały **208 mln PLN**, co stanowi 4,2% środków, inne formy prawne - **464 mln PLN**, co stanowi 8,9% środków. Na dalszych miejscach w zakresie pozyskiwania środków były uczelnie i jednostki naukowe - **3,4 %** środków (**141 mln PLN**).

Wykres 39. Wartość dofinansowania UE w ramach RPOWŚ 2007-2013 wg formy prawnej (w mln PLN)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Krajowego Systemu Informatycznego (KSI SIMIK 07-13).

Wśród programów, które stanowiły istotne narzędzie umożliwiające realizację celów strategicznych i operacyjnych zawartych w SRWŚ należy wymienić **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW)**, na który w ramach tzw. działań regionalnych Województwo Świętokrzyskie otrzymało środki w wysokości ok. **563 mln PLN**. Środki PROW były przeznaczone na dofinansowanie zadań z zakresu odnowy

wsi, podstawowych usług dla gospodarki i ludności wiejskiej, melioracji, scalania gruntów rolnych oraz działania LEADER. W ramach działań programu zawarto **2 986 umów** z beneficjentami na kwotę dofinansowania ponad **522 mln PLN**.

Na realizację celów SRWŚ wpływ miał również **Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013 (PORYBY)**. Realizacja programu przyczyniła się do aktywizacji społeczności na obszarach rybackich poprzez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw, które pozwoliły na rozwój tych terenów oraz poprawę jakości życia lokalnych społeczności. W wyniku podjętych działań zostały utworzone trzy grupy rybackie spełniające kryteria dostępu do programu, obejmujące obszar 29 gmin. Wybrane grupy przystąpiły do ogólnopolskiego konkursu o wybór Lokalnych Grup Rybackich (LGR) i po podpisaniu umów ramowych z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowały i realizowały Lokalne Strategie Rozwoju Obszarów Rybackich (LSROR). W wyniku naborów wniosków ogłaszanych przez LGR, Samorząd Województwa podpisał z beneficjentami z obszarów zależnych od rybactwa **178 umów** o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania **38,5 mln PLN**. Dodatkowo wszystkie trzy LGR-y podpisały z Samorządem Województwa **15 umów** o dofinansowanie na kwotę ponad **4 mln PLN** w ramach operacji polegającej na „Funkcjonowaniu LGR oraz nabywaniu umiejętności i aktywizacji lokalnych społeczności”. W ramach operacji polegającej na „Promowaniu współpracy międzyregionalnej lub międzynarodowej LGR” podpisanych zostało **14 umów** o dofinansowanie na kwotę ogółem ponad **1 mln PLN**.

4. STAN WYKORZYSTANIA FUNDUSZY UE W RAMACH PERSPEKTYWY FINANSOWEJ 2014 - 2020

Według stanu na 31 grudnia 2018 roku w ramach regionalnych programów operacyjnych w perspektywie finansowej 2014-2020 w Polsce realizowano **33 302 projekty**. Do końca 2018 roku w ramach programów polityki spójności na terenie województwa świętokrzyskiego realizowano **2 077 projektów** na całkowitą wartość **11,4 mld PLN**, w tym wartość dofinansowania UE - **6,9 mld PLN**. Na tle kraju pod względem liczby projektów województwo świętokrzyskie uplasowało się na 10 miejscu w kraju z liczbą **1 622 projektów** (w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020), na całkowitą wartość **5,24 mld PLN**.

Wysoką wartość projektów odnotowano również dla programu POIiŚ w całkowitej kwocie ponad **3 mld PLN** przy **60** projektach.

W ramach **POWER** podpisano umowy na **193** projekty na łączną kwotę ponad **356 mln PLN**. Natomiast w ramach POIR podpisano **106** umów na łączną kwotę ponad **1 mld PLN**. Nieco mniej umów, bo **82** zawarto w ramach POPW na łączną wartość **1,3 mld PLN**.

Pod względem wartości dofinansowania z UE dominującą rolę odgrywały projekty realizowane w ramach programów **RPOWŚ i POIiŚ**, które stanowiły odpowiednio **51% i 22%** dofinansowania wszystkich projektów zrealizowanych w województwie świętokrzyskim. Kolejne miejsca zajmowały: **POPW - 12% i POWER - 4,5%**. Pełne zestawienie wykorzystania funduszy w latach 2014-2020 prezentuje poniższa tabela.

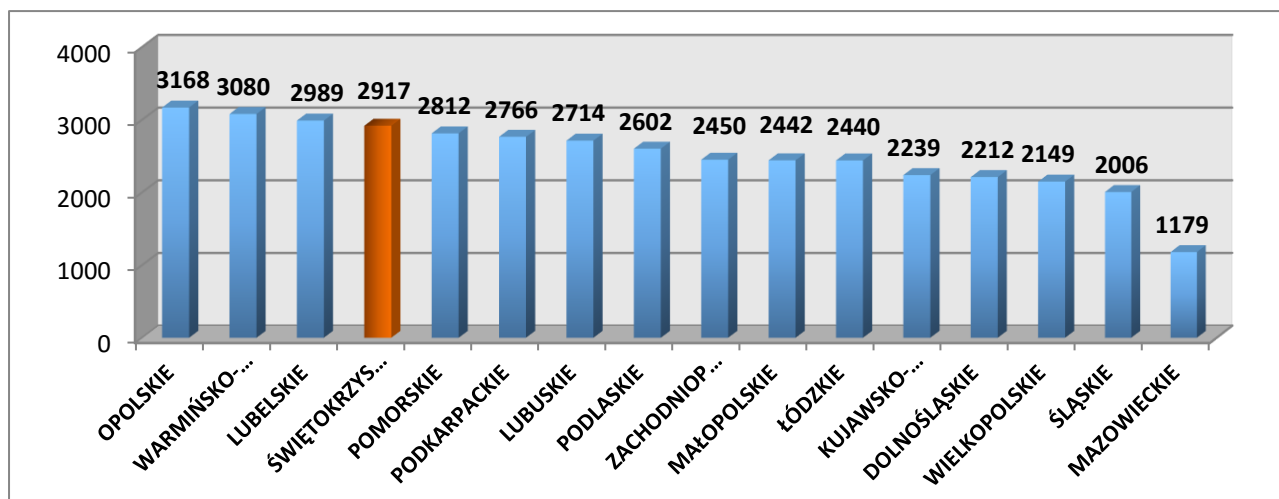
Tabela 12. Zestawienie wykorzystania Funduszy Europejskich wg. programów w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 na terenie województwa świętokrzyskiego

Nazwa Programu	Liczba zrealizowanych projektów	Wartość całkowita zrealizowanych projektów (mln PLN)	Wartość dofinansowania z UE (mln PLN)	Udział dofinansowania projektów poszczególnych programów w programach ogółem (%)
PROGRAM OPERACYJNY INTELIGENTNY ROZWÓJ (POIR)	106	1 047 283 947	436 739 089	6,25%
PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO (POIiŚ)	60	3 085 779 217	1 556 811 515	22,27%
PROGRAM OPERACYJNY POLSKA WSCHODNIA (POPW)	82	1 316 962 635	878 565 120	12,57%
PROGRAM OPERACYJNY WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ (POWER)	193	356 325 758	316 829 633	4,53%
PROGRAM OPERACYJNY POLSKA CYFROWA (POPC)	14	358 029 638	178 343 143	2,55%
REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO (RPOWŚ)	1622	5 246 411 866	3 621 912 487	51,82%
OGÓŁEM	2077	11 410 793 060	6 989 200 986	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnego Systemu Teleinformatycznego SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2018r.

Wartość dofinansowania UE z regionalnych programów operacyjnych 2014-2020 w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła średnio w kraju 2,5 tys. PLN/os. W województwie świętokrzyskim była znacznie wyższa i wyniosła 2,9 tys. PLN/os. (4. miejsce w Polsce).

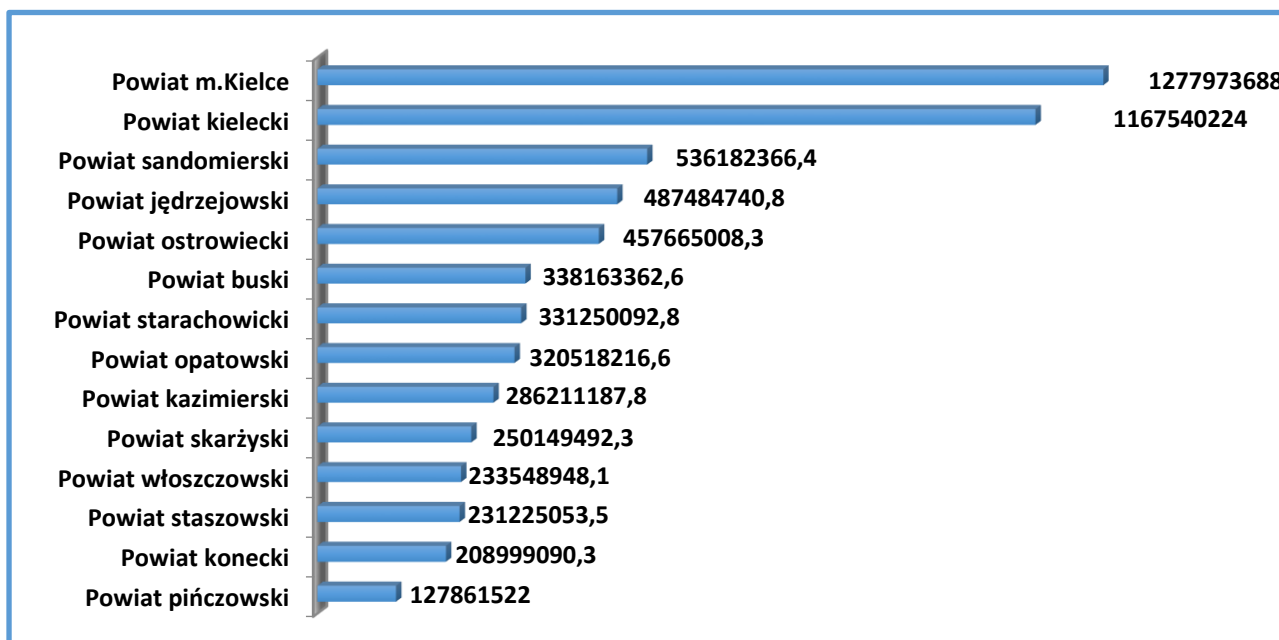
Wykres 40. Wartość dofinansowania UE w regionalnych programach operacyjnych 2014-2020 na 1 mieszkańca w zł (wg województw)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnego Systemu Teleinformatycznego SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2018 r.

Jak prezentuje poniższy wykres w ujęciu terytorialnym największy udział zrealizowanych projektów odnotowano na terenie miasta Kielce oraz powiatów: kieleckiego i sandomierskiego. Wśród powiatów charakteryzujących się obecnie najniższą absorpcją funduszy w ramach programów krajowych i RPOWŚ na lata 2014-2020 można wskazać powiaty: pińczowski, konecki i staszowski. Są to powiaty wyraźnie odstające od pozostałych w zakresie wykorzystania wsparcia finansowego z programów operacyjnych w perspektywie finansowej 2014-2020.

Wykres 41. Wartość dofinansowania UE z programów (POIiŚ, POIR, POPT, POPC, POPW, POWER, RPOWŚ) w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 w podziale na powiaty województwa świętokrzyskiego (w mln PLN)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnego Systemu Teleinformatycznego SL2014, wg stanu na dzień 31.12.2018r.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020

został przyjęty Decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z dnia 12 lutego 2015 r.

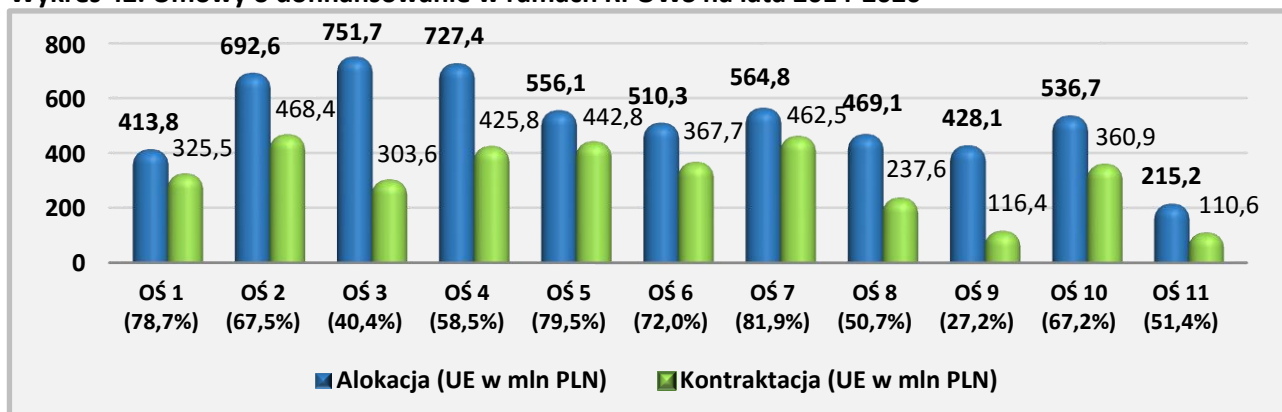
W ramach RPOWŚ 2014-2020 wydzielonych zostało 11 Osi priorytetowych – 7 finansowanych z EFRR i 4 finansowane z EFS (w tym jedna Oś dotycząca Pomocy Technicznej). Alokacja środków unijnych na program wynosi: **1 364 543 593 Euro** (wraz ze środkami rezerwy wykonania). W ramach RPOWŚ 2014-2020 wyodrębniono następujące obszary wsparcia:

1. Oś Priorytetowa 1 – Innowacje i nauka.
2. Oś Priorytetowa 2 – Konkurencyjna gospodarka.
3. Oś Priorytetowa 3 – Efektywna i zielona energia.
4. Oś Priorytetowa 4 – Dziedzictwo naturalne i kulturowe.
5. Oś Priorytetowa 5 – Nowoczesna komunikacja.
6. Oś Priorytetowa 6 – Rozwój miast.
7. Oś Priorytetowa 7 – Sprawne usługi publiczne.
8. Oś Priorytetowa 8 – Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo.
9. Oś Priorytetowa 9 – Włączenie społeczne i walka z ubóstwem.
10. Oś Priorytetowa 10 – Otwarty rynek pracy.
11. Oś Priorytetowa 11 – Pomoc techniczna.

Od początku realizacji Programu do końca 2018 r. ogłoszono **236 naborów**, w tym 193 nabory konkursowe i 43 nabory pozakonkursowe. Do końca 2018 roku zakończono 210 naborów i 2 unieważniono. Budżet naborów wyniósł **5 967 780 377 PLN** (1,39 mld Euro).

Do końca 2018 roku **kontraktacja** dla całego RPOWŚ 2014–2020 wyniosła **61,7%**, w tym dla EFRR 66,3%, dla EFS 50,1%. Na koniec 2018 r. na realizację **1 622 umów** o dofinansowanie zakontraktowano kwotę środków UE w wysokości **3 621 912 486,7 PLN**, w tym 2 796 327 254 PLN EFRR i 825 585 233 PLN EFS. Na dzień 31.12.2018 r. podpisane były również **74 pre-umowy** na kwotę wkładu UE **478 113 872 PLN – EFRR**.

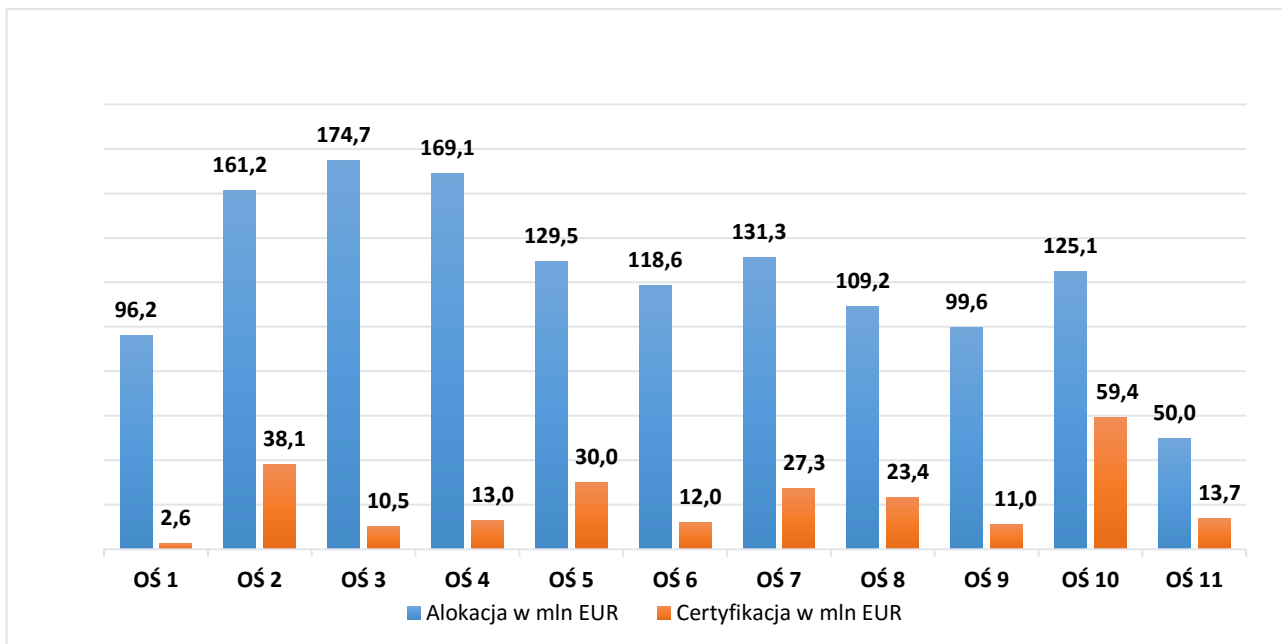
Wykres 42. Umowy o dofinansowanie w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020

Źródło: Centralny system teleinformatyczny SL 2014.

Poniższy wykres prezentuje **alokację i certyfikację zobrazowane w kwotach Euro (w mln Euro)**, zgodnie z kursem Euro przyjętym do Sprawozdania rocznego z realizacji RPOWŚ na lata 2014-2020 (4,3028).

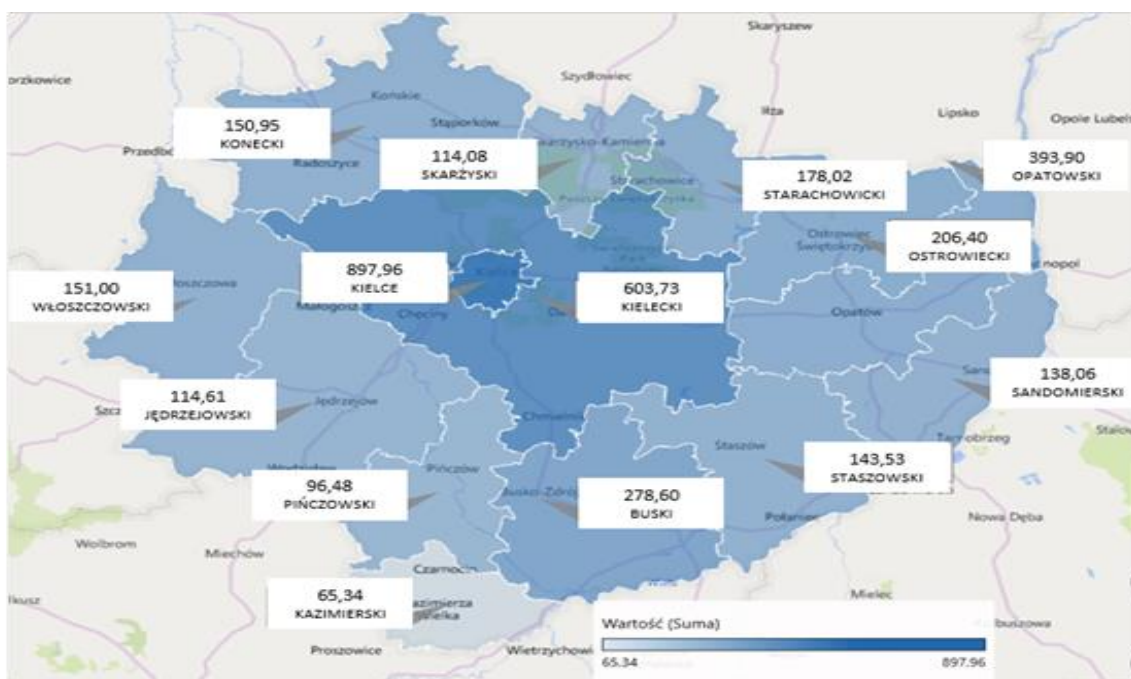
Wykres 43. Poziom alokacji i certyfikacji w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020

Źródło: Centralny system teleinformatyczny SL 2014.

Największa koncentracja wsparcia środków RPOWŚ na lata 2014-2020 w ujęciu terytorialnym jest widoczna na obszarze miasta Kielce (blisko **898 mln PLN** wkładu UE oraz powiatu kieleckiego - **603 mln PLN**) z istotną dysproporcją w stosunku do pozostałych powiatów. Natomiast najmniej środków trafiło do powiatów pińczowskiego - 96 mln PLN oraz kazimierskiego - 65 mln PLN.

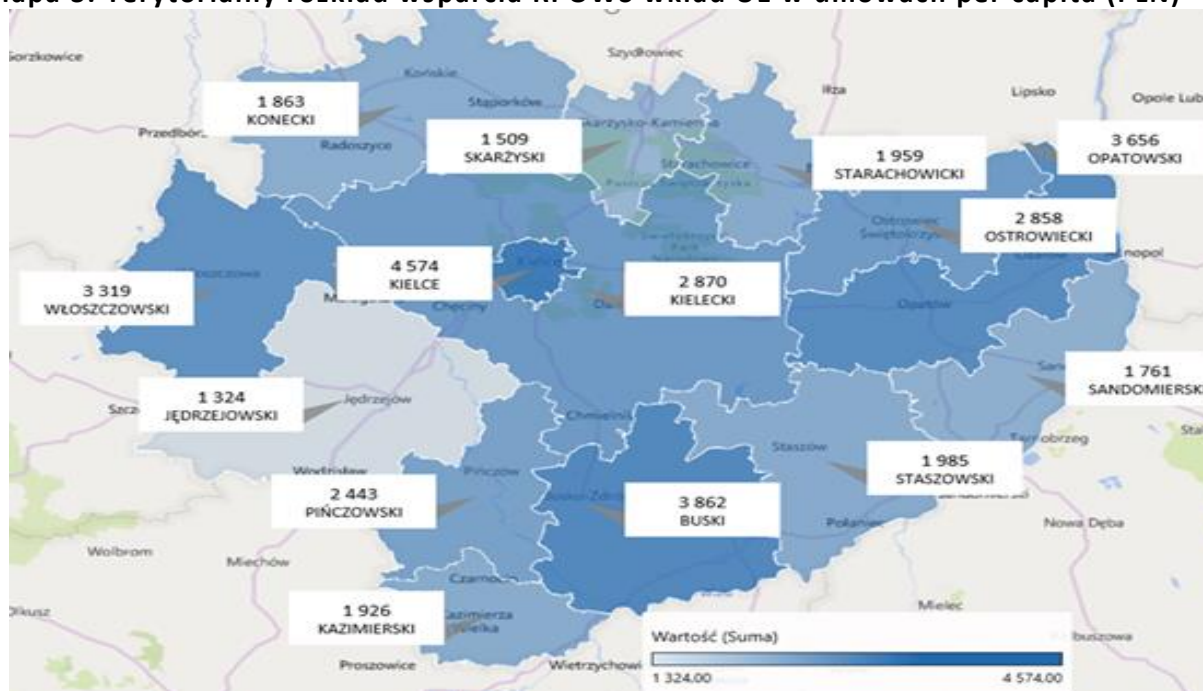
Mapa 2. Terytorialny rozkład wsparcia RPOWŚ kwotowo wkład UE w umowach (mln PLN)

Źródło: Centralny system teleinformatyczny SL 2014.

Także analiza zaangażowania środków w przeliczeniu na jednego mieszkańca każdego z powiatów wskazuje na największy udział środków na mieszkańca miasta Kielce z wartością **4 574 PLN** wkładu UE, a także powiatu buskiego – **3 862 PLN** i opatowskiego – **3 656 PLN**. Natomiast najmniejszy udział środków przypadających na jednego mieszkańca występuje w powiecie skarżyskim - **1 509 PLN** i jędrzejowskim – **1 324 PLN**.

Mapa 3. Terytorialny rozkład wsparcia RPOWŚ wkład UE w umowach per capita (PLN)

Źródło: Centralny system teleinformatyczny SL 2014.

Do wykonania założeń SRWŚ przyczyniły się również środki finansowe i wdrażanie działań w ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW)**. Na wdrażanie Programu Województwo Świętokrzyskie otrzymało środki w wysokości ponad **334 mln PLN**. Do końca 2018 roku podpisano **926 umów** o przyznanie pomocy na kwotę dofinansowania ponad **296,3 mln PLN**, co stanowi 89% dostępnego dla województwa limitu środków. Z zakontraktowanej kwoty do beneficjentów trafiło ponad **139,5 mln PLN**.

Na wdrażanie IV Priorytetu **Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020 (PORYBY)**, tj.: Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej na obszarach rybackich, województwo otrzymało do dyspozycji kwotę w wysokości **3 mln Euro (ok. 12 mln PLN)** na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) dla obszarów zależnych od rybactwa. Środki te trafiły do wyłonionej w drodze konkursu Świętokrzyskiej Rybackiej Lokalnej Grupy Działania. Do końca 2018 r. Samorząd Województwa zawarł ogółem **54 umowy** o przyznanie pomocy na kwotę kosztów kwalifikowalnych **ok. 8,9 mln PLN**, w tym dofinansowanie **ok. 5,5 mln PLN**, co stanowi ok. 46% dostępnego dla województwa limitu środków. Z zakontraktowanej kwoty do końca roku na konta beneficjentów trafiło ponad **1,59 mln PLN**.

5. SYSTEM REGIONALNYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

W województwie świętokrzyskim zbudowano trzyszczeblowy system dokumentów strategicznych. Pierwszy stanowią dokumenty strategiczne o charakterze średniookresowym, w tym obowiązująca *Strategia* oraz *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego*. Drugi poziom programowania tworzą strategie sektorowe i branżowe. W ramach trzeciego szczebla funkcjonują programy operacyjne i rozwojowe, w tym szczególnie ważny dla województwa RPOWŚ.

Wykres 44. System dokumentów strategicznych

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Inwestycji i Rozwoju.

1. Dokumenty strategiczne o charakterze średniookresowym:

- **SRWŚ** stanowi całościową koncepcję rozwoju województwa w perspektywie średniookresowej oraz wskazuje cele strategiczne prowadzenia polityki rozwoju na poziomie regionu. Jest to podstawowy instrument koordynacji programów operacyjnych i rozwojowych.
- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego** określa długofalowe cele i kierunki wojewódzkiej polityki przestrzennej oraz przedstawia wizję zagospodarowania przestrzennego regionu. Wraz ze SRWŚ stanowi podstawę zintegrowanego systemu zarządzania województwem, łączącego instrumenty gospodarki przestrzennej z instrumentami rozwoju społeczno-gospodarczego²⁶. PZPW został przyjęty Uchwałą Nr XLVII/833/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 września 2014 roku.

2. Strategie sektorowe i branżowe

- **Strategia Badań i Innowacyjności (RIS3)** - przyjęta Uchwałą Nr XL/706/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 24 lutego 2014 r. Celem opracowania dokumentu było m. in.: określenie długofalowej koncepcji rozwoju danej tzw. inteligentnej specjalizacji, w obszarze wspierania przedsiębiorczości, transferu i komercjalizacji technologii oraz poprawy konkurencyjności MŚP, realizacja działań mających na celu rozwój gospodarczy województwa we współpracy z organizacjami rządowymi i pozarządowymi, instytucjami otoczenia biznesu, pogłębianie partnerstwa regionalnego, służącego realizacji efektywnej polityki innowacji i wspieranie innowacyjności gospodarki regionu oraz promocji innowacyjności MŚP.

²⁶ Raport o stanie Województwa Świętokrzyskiego za 2018 rok.

- **Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020** została przyjęta Uchwałą Nr XVI/296/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30.01.2012 r. Stanowi podstawowy dokument pozwalający koordynować i koncentrować działania różnych instytucji odpowiedzialnych za politykę społeczną wokół najbardziej istotnych i kluczowych potrzeb w tej sferze.

3. Programy operacyjne i rozwojowe:

- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020** przyjęty decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z dnia 12 lutego 2015 r. RPOWŚ jest programem, który kompleksowo wpisuje się we wszystkie cele SRWŚ. Jego intencją jest umacnianie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki regionalnej, jak również budowa potencjału regionalnych przedsiębiorstw. Wsparcie programu obejmuje także obszar rynku pracy, włączenia społecznego, edukacji oraz sferę usług publicznych.
- **Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Świętokrzyskiego** - dokument przyjęty Uchwałą Nr XLI/731/10 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 września 2010 r.
- **Program Współpracy Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi na 2018 r.** przyjęty Uchwałą Nr XXXIX/567/17 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 21.12.2017 r.
- **Program rozwoju infrastruktury transportowej województwa świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020** przyjęty Uchwałą Nr XXVI/367/16 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 września 2016 r.
- Inne programy wpływające na realizację celów SRWŚ w województwie świętokrzyskim to: **POPW, POWER, PROW, PORYBY, POIŚ, POIR, POPC.**
- **Programy z zakresu ochrony środowiska:**
- **Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025** przyjęty Uchwałą Nr XX/290/16 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 5 lutego 2016 r.
- **Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych** - przyjęta Uchwałą Nr XVII/248/15 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 listopada 2015 r.
- **Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2016 – 2022** - wykonanie planu przyjęte Uchwałą Nr XXV/357/16 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 5 lipca 2016 r.
- **Aktualizacja Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2026** - projekt aktualizacji Programu skierowany przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego do ponownych konsultacji w dn. 16.05.2019 r.
- **Programy i aktualizacja programów ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych w pobliżu dróg krajowych i dróg wojewódzkich z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne wraz ze strategiczną oceną oddziaływania na środowisko.**
- **Programy z zakresu zdrowia i polityki społecznej:**

- **Program Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych na lata 2014-2020** przyjęty Uchwałą Nr XLII//746/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 kwietnia 2014r.
- **Wojewódzki program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w regionie świętokrzyskim na lata 2014-2020** przyjęty Uchwałą Nr XLV/810/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 21 lipca 2014 r.
- **Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017 – 2020** przyjęty Uchwałą Nr XXX/437/17 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 23 stycznia 2017 r.
- **Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022** przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/552/17 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 20 listopada 2017 r.
- **Wojewódzki Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2018-2023** przyjęty Uchwałą Nr III/46/18 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2018 r.
- **Regionalny Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2018** przyjęty Uchwałą Nr XXXVI/648/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 25 października 2013 r.
- na terenie województwa obowiązują również tzw. **Regionalne Programy Zdrowotne.**

6. PODSUMOWANIE

Przedmiotem monitoringu Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 była możliwość oceny ogólnej sytuacji społeczno – gospodarczej województwa oraz działań i inicjatyw realizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego, której dokonano poprzez zaprezentowane wskaźniki (kontekstowe, misji i wizji oraz celów strategicznych).

Podczas opisywania wskaźników natrafiono na trudności związane z pozyskaniem niektórych danych, co skutkuje brakiem możliwości zbadania wskaźników, np. wpływu SRWŚ na poziom PKB czy poziom zatrudnienia. W miarę możliwości starano się zastąpić niemierzalne dane innymi zbliżonymi wskaźnikami.

Realizacja zapisów SRWŚ oraz zakresu monitorowania prowadzi do następujących wniosków:

1. Podano dwa wskaźniki kontekstowe dotyczące PKB na 1 mieszkańca.

Produkt Krajowy Brutto per capita jest jednym z powszechnie stosowanych wskaźników mierzących poziom zamożności obywateli danego państwa czy regionu. W latach 2009-2017 PKB mierzony był w PPS (standard siły nabywczej)²⁷. W latach 2009-2017 PKB na mieszkańca w PPS wzrósł zarówno w kraju, jak i w województwie świętokrzyskim. W regionie wyniósł 3 p.p., ale nie zmniejszył dystansu dzielącego świętokrzyskie do średniej krajowej (różnica ta wciąż wynosi 20 p.p.).

²⁷ umowna waluta wykorzystywana przez Eurostat do wyrażania realnego poziomu PKB i jego składowych, eliminująca wpływ różnic w poziomach cen między państwami, województwami lub innymi jednostkami terytorialnymi. Umowny kurs PPS w walucie lokalnej ustala się na podstawie poziomu cen w danej gospodarce w relacji do uśrednionego poziomu cen w całej Unii Europejskiej.

Wartość PKB na mieszkańca w województwie mierzona w procentach (gdzie wartość dla Polski=100) w latach 2010-2016 zmalała o 5,7 p.p. i w 2016 roku ukształtowała się na poziomie się o 28,5 p.p. niższym od średniej krajowej.

2. Inne monitorowane wskaźniki kontekstowe prezentowały wzrost.

Są to wskaźniki dotyczące: zatrudnienia osób w wieku 20-64 (w kraju wzrost wynosił 7,7 p.p., a w województwie 4,1 p.p.), przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej.

3. W latach 2011-2018 na regionalnym rynku pracy odnotowano wysoki spadek bezrobocia, a stopa bezrobocia rejestrowanego w 2018 roku wynosiła 5,8%.

4. Negatywnie ocenić trzeba zmianę wartości wskaźnika liczby ludności na 1000 mieszkańców w województwie, która w 2018 r. zmniejszyła się o 5 osób na 1000 mieszkańców.

5. Spadek nastąpił w udziale patentów udzielonych w regionie w ogólnej liczbie patentów udzielonych w Polsce.

6. Wzrost zanotowano przy wskaźnikach dotyczących: salda migracji zewnętrznych ogółem, które wzrosło ze 103 do 176 oraz udziału eksportu zagranicznego w PKB (o 3,0 p.p.).

7. Analiza wskaźników celów strategicznych pokazuje, że:

Cel 1 SRWŚ „Koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej”:

- większość wartości w stosunku do wartości bazowej odnotowała wzrost. Zwiększył się wskaźnik dostępności transportowej drogowej i odsetek gospodarstw domowych z komputerem z szerokopasmowym dostępem do Internetu.
- w latach 2011-2017 odnotowano zwiększenie odsetka dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (o 16,6 p.p. w województwie świętokrzyskim), w latach 2011-2018 zdawalności egzaminów maturalnych ogółem (o 4 p.p. w województwie świętokrzyskim) oraz liczby lekarzy przypadających na 10 tys. mieszkańców w latach 2011-2017 (o 12 lekarzy na 10 tys. ludności).
- w latach 2011-2018 zmniejszyła się liczba zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych (o 2,2 zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych). Pozytywna była również tendencja spadkowa wskaźnika liczby osób przypadających na szpitalny oddział ratunkowy (o 17 858 osób przypadających na szpitalny oddział ratunkowy).
- w 2018 r. zanotowano spadek dostępności transportowej kolejowej oraz zdawalności egzaminów maturalnych w stosunku do średniej krajowej.

Cel 2 „Koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu”:

- porównując dane z 2010 do 2016 roku spadła wartość dodana brutto na 1 pracującego w odniesieniu do średniej krajowej: w przemyśle, budownictwie oraz handlu, naprawie pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii; informacji i komunikacji.

- wzrost tego samego wskaźnika zanotowano w działalności finansowej i ubezpieczeniowej, obsłudze rynku nieruchomości oraz pozostałych usługach.
- w latach 2011-2018 wzrosła liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców w stosunku do średniej krajowej (o 0,30 udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców w stosunku do średniej krajowej).
- spadek nastąpił w udziale produktów tradycyjnych zarejestrowanych w regionie w ogólnej liczbie produktów tradycyjnych w Polsce.
- dodatkowo z uwagi na brak możliwości pozyskania danych - wskaźnik pn. *Udział zwiedzających targi organizowane w Kielcach /.../* zastąpiono wskaźnikiem dotyczącym ilości *Wystaw w obiektach działalności wystawienniczej – wystawy międzynarodowe*, który w 2018 r. zanotował wzrost.

Cel 3 „Koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki regionu”:

- wzrost w stosunku do wartości bazowej zanotowały wskaźniki dotyczące udziału nakładów na B+R ponoszonych w sektorze przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem (o 41,2 p.p.) oraz udziału absolwentów szkół wyższych na kierunkach technicznych i przyrodniczych /.../ (z 19,4 % do 30,2 %).
- wzrost, ale o trendzie negatywnym nastąpił w przypadku *Liczy MŚP zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 ośrodek innowacji i przedsiębiorczości* - w 2017 r. o 1496 firm przypadało na 1 ośrodek.
- spadła wartość udziału nakładów na działalność badawczą i rozwojową (B+R) w PKB regionu (o 0,14 p.p.) oraz zmalał udział nakładów brutto na środki trwałe w PKB regionu (stopa inwestycji) – spadek z 24% (w 2010 r.) na 14 % (w 2016 r.) - podobny trend utrzymuje się w Polsce.

Cel 4 „Koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu”:

- względem roku 2011 nieznacznie spadł współczynnik urbanizacji (z 0,1 p.p.), będący wskaźnikiem rozwoju społecznego i świadczący o uprzemysłowieniu miast.
- zmiany wartości analizowanych wskaźników nie są zbyt optymistyczne, m.in. w odniesieniu do średniej krajowej spadła także liczba podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców w Kielcach i w głównych ośrodkach subregionalnych.
- spadkowi uległy również dochody własne na 1 mieszkańca względem kraju. Jedynie w Ostrowcu Świętokrzyskim zanotowano niewielki wzrost tego wskaźnika.

Cel 5 „Koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich”:

- zanotowano wzrost trzech z czterech wskaźników odnoszących się do realizacji tego celu. Wzrost dochodów PIT (o 6,7 p.p.) i CIT per capita w gminach wiejskich (o 10,7 p.p.) oznacza, że w stosunku do lat poprzednich społeczność wiejska staje się bogatsza i posiada większą zdolność finansową.

- wzrost wartości dodanej brutto na 1 pracującego w rolnictwie (o 1,0 wartości dodanej brutto na 1 pracującego w rolnictwie w odniesieniu do średniej krajowej) świadczy o zwiększeniu produktywności w sektorze rolnictwa względem roku bazowego.
- bez zmian pozostał udział liczby noclegów w kwaterach agroturystycznych w regionie w liczbie tych noclegów w kraju (3,1% w 2011 i w 2018 roku).

Cel 6 „Koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu”:

- w większości wskaźników przypisanych do w/w celu zanotowano pozytywne trendy. Wzrósł odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (o 13,2 p.p.), sieci wodociągowej (o 7,4 p.p.) i kanalizacyjnej (o 11,0 p.p.).
- w 2017 roku odnotowano również spadek w wysokości emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych względem 2011 roku (o 0,90 p.p.).

7. SPIS TABEL

Tabela 1. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2018 roku	19
Tabela 2. Wskaźniki kontekstowe SRWŚ	38
Tabela 3. Wskaźniki misji i wizji SRWŚ	39
Tabela 4. Wskaźniki 1 Celu strategicznego SRWŚ	42
Tabela 5. Wskaźniki 2 Celu strategicznego SRWŚ	43
Tabela 6. Wskaźniki 3 Celu strategicznego SRWŚ	44
Tabela 8. Wskaźniki 5 Celu strategicznego SRWŚ	46
Tabela 9. Wskaźniki 6 Celu strategicznego SRWŚ	47
Tabela 10. Zestawienie wykorzystania Funduszy Europejskich wg programów w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 na terenie województwa świętokrzyskiego	48
Tabela 11. Zestawienie liczby umów i wartości na jakie zostały zawarte w podziale na Osie priorytetowe RPOWŚ na lata 2007-2013 (w mln PLN).....	50
Tabela 12. Zestawienie wykorzystania Funduszy Europejskich wg. programów w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 na terenie województwa świętokrzyskiego	52

8. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Wzrost wartości produkcji globalnej w cenach bieżących wyrażony w % w latach 2013-2016, w podziale na województwa z wyodrębnieniem Polski Wschodniej	5
Wykres 2. Procentowy udział województw w wypracowaniu WDB w 2016 r. z wyodrębnieniem Polski Wschodniej	5
Wykres 3. Wartość dodana brutto (w cenach bieżących) w przeliczeniu na 1 mieszkańca województw Polski Wschodniej w PLN	6
Wykres 4. Wartość PKB w latach 2013-2016 w województwach Polski Wschodniej w mln PLN.....	7
Wykres 5. PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2016 r. w PLN z uwzględnieniem Polski Wschodniej	7
Wykres 6. Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych w 2017 r. wyrażona w % (z uwzględnieniem Polski Wschodniej)	9
Wykres 7. Struktura towarowej produkcji rolniczej w 2017 r. wyrażona w %	10
Wykres 8. Procentowy udział powierzchni prawnie chronionych w kraju w 2018 r. z uwzględnieniem województw Polski Wschodniej	10
Wykres 9. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem województw w 2018 r. z uwzględnieniem województw Polski Wschodniej.....	11
Wykres 10. Udział procentowy podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON według województw w 2018 r., z uwzględnieniem Polski Wschodniej	12

Wykres 11. Procentowy udział podmiotów gospodarki narodowej w województwie świętokrzyskim w 2018 r. według sekcji PKD	12
Wykres 12. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowana w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2018 r. z uwzględnieniem Polski Wschodniej.....	13
Wykres 13. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON oraz wykreślonych z niego na 10 tys. mieszkańców w 2018 r. z uwzględnieniem Polski Wschodniej.....	14
Wykres 14. Liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym według województw w 2017 r. z uwzględnieniem województw Polski Wschodniej.....	15
Wykres 15. Procentowy udział nakładów inwestycyjnych w gospodarce według województw w 2017 r. z uwzględnieniem województw Polski Wschodniej	15
Wykres 16. Wielkość nakładów inwestycyjnych wyrażona w PLN, w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2017r. z uwzględnieniem województw Polski Wschodniej	16
Wykres 17. Procentowy udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R według województw w 2017 r. z wyróżnieniem Polski Wschodniej.	17
Wykres 18. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności w 2018 roku w %.....	18
Wykres 19. Stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim w % w latach 2013-2018	20
Wykres 20. Stopa bezrobocia w świętokrzyskich powiatach w % w 2018 roku	20
Wykres 21. Stopa bezrobocia według województw w % w 2018 roku	21
Wykres 22. Odsetek osób bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 25-34 lata w ogóle bezrobotnych w 2018r. w %	22
Wykres 23. Struktura pracujących w woj. świętokrzyskim i w kraju w 2017 roku w %	23
Wykres 24. Wynagrodzenia w województwie świętokrzyskim i w kraju w latach 2013-2017 w PLN	24
Wykres 25. Wynagrodzenia według województw w 2017 roku w PLN	24
Wykres 26. Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych w 2017 roku	26
Wykres 27. Liczba zwiedzających muzea na 10 tys. mieszkańców w 2018 roku.....	29
Wykres 28. Liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców w 2018 roku	30
Wykres 29. Liczba regularnych linii autobusowych ogółem wraz ze zmianą procentową w latach 2014 - 2017	32
Wykres 30. Liczba regularnych linii autobusowych regionalnych wraz ze zmianą procentową w latach 2014-2017	32
Wykres 31. Wskaźnik Drogowej Dostępności Transportowej w latach 2013-2017	33
Wykres 32. Porównanie długości eksploatowanych linii kolejowych w województwach w 2018 roku.....	34
Wykres 33. Wskaźnik Kolejowej Dostępności Transportowej w latach 2013-2017.....	34
Wykres 34. Odsetek osób korzystających z urządzeń sieciowych (%).....	35
Wykres 35. Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wraz ze zmianą procentową w latach 2011-2018	36

Wykres 36. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wraz ze zmianą procentową w latach 2010-2017	36
Wykres 37. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej wraz ze zmianą procentową w latach 2010-2017	37
Wykres 38. Wartość dofinansowania z UE w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 w podziale na poszczególne programy (w mln PLN).....	49
Wykres 39. Wartość dofinansowania UE w ramach RPOWŚ 2007-2013 wg formy prawnej (w mln PLN)...	50
Wykres 40. Wartość dofinansowania UE w regionalnych programach operacyjnych 2014-2020 na 1 mieszkańca w zł (wg województw).....	53
Wykres 41. Wartość dofinansowania UE z programów (POIiŚ, POIR, POPT, POPC, POPW, POWER, RPOWŚ) w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 w podziale na powiaty województwa świętokrzyskiego (w mln PLN)	53
Wykres 42. Umowy o dofinansowanie w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020.....	54
Wykres 43. Poziom alokacji i certyfikacji w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020	55
Wykres 44. System dokumentów strategicznych	57

9. SPIS MAP

Mapa 1. Wybrane formy użytkowania ziemi terenów wiejskich województwa świętokrzyskiego w 2014 r.	8
Mapa 2. Terytorialny rozkład wsparcia RPOWŚ kwotowo wkład UE w umowach (mln PLN).....	55
Mapa 3. Terytorialny rozkład wsparcia RPOWŚ wkład UE w umowach per capita (PLN)	56